

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912.

Första kammaren.

Nr 40.

Tisdagen den 21 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial nr 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning af väckta motioner om användande af den i 1912 års statsverksproposition beräknade inkomst af utdelning å statens aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag till belåning af fastigheter inom Kiruna och Malmbergets municipalsamhällen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 103, angående driftkostnaderna för statens produktiva fonder i hvad angår jordbruksärendena,

nr 104, angående regleringen af utgifterna för kapitalökning i hvad angår jordbruksärendena,

nr 105, i anledning af vissa framställningar angående anslag å riksstatsens nionde hufvudtitel; äfvensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 21, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i gällande resereglemente,

nr 22, i anledning af väckt motion, nr 228, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning m. m. i fråga om de till Danviks hospital utgående s. k. rekognitionsafgifter, samt

nr 23, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående öfverlämnande till Riksdagen att besluta om de till upprätthållande af lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna erforderliga utgifter m. m.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

nr 149, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af §§ 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner; och

nr 150, i anledning af väckt motion om tillerkännande af dagtraktamente åt landstingsman.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

nr 133, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående uppförande af en asylbyggnad å allmänna barnbördshusets tomt å kungl. Djurgården; och

nr 148, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående Riksdagens samtycke till antagande af ett utaf Svenska pansarbåtsföreningen gjordt erbjudande af medel för anskaffning af en pansarbåt.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

nr 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af sjölagen samt till lag om ändrad lydelse af 1 § i lagen den 12 juni 1891, innefattande vissa bestämmelser om sjöfynd;

nr 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 34 värnpliktslagen;

nr 153, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar och lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura;

nr 154, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt;

nr 155, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken;

nr 156, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 22 med förslag till lag om ändring i vissa delar af utskökningslagen m. m. och nr 57 med förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ samma lag, dels ock justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning; samt

nr 157, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen samt till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) dels ock en i anledning däraf väckt motion.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 37 äfvensom första särskilda utskottets samma dag bordlagda utlåtande nr 9.

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 15 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 17, i anledning af herr Asplunds motion, nr 89, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att periodisk arbetslöshet motarbetas m. m.

*Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.*

Uti en inom Första kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 89, hade herr *Asplund* hemställt,

»att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda,

dels huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår;

dels i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten må kunna undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar såsom skogar, vattenkraft, odlingsbara myrmarker m. m.,

samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen gifver anledning och, i den mån Riksdagens medverkan kräfvdes, förelägga densamma förslag i ärendet.»

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt, att Första kammaren måtte allenast på det sätt bifalla motionen, att kammaren för sin del beslöte, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten kunde utföras enligt sådan planläggning, att arbete kunde beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränktes och till följd däraf större arbetslöshet uppstode.

Reservation hade anmälts af herr *Rosén*, som ansett att utskottet bort tillstyrka bifall äfven till punkten 2 i motionen, att Första kammaren ville för sin del besluta,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten måtte kunna undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar, såsom skogar, vattenfall, odlingsbara myrmarker m. m.,

samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen gifve anledning och, i den mån Riksdagens medverkan kräfvdes, förelägga densamma förslag i ärendet.

Herr *Asplund*: Herr talman! Då utskottet tillstyrkt första punkten af ifrågavarande motions yrkande, angående den periodiska

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

arbetslöshetens undanröjande, anser jag det onödigt att här ingå på denna sak. Beträffande 2:a punkten anser utskottet det kunna ifrågasättas, huruvida permanent arbetslöshet af någon afsevärd omfattning förefinnes här i landet. De statistiska uppgifter, som lämnats i den till motionen hörande promemoria. och på hvilka de här uppsatta diagrammen äro grundade, ge dock en tydlig bild af utvecklingens gång i detta afseende. Ut det diagram, som upprättats öfver arbetsförmedlingens verksamhet under åren 1907—1911, anges genom vertikala staplar den månatliga variationen uti antalet manliga arbetsansökningar, anmälda lediga platser samt tillsatta platser dels inom hvar och en af yrkesgrupperna jordbruk och skogsbruk, industri och handverk, handel och samfärdsel samt öfriga slag af arbete, dels ock inom samtliga yrkesgrupper tillsammans. Visserligen kan man ej ur dessa uppgifter erhålla några kvantitativt tillförlitliga siffror angående arbetslösheten. Arbetsförmedlingens verksamhet har ju undergått en stark utveckling de sista åren, men omfattar ännu endast en mindre del af vårt vidsträckta land. Alla anmälda ha kanske ej varit arbetslösa, men å andra sidan ha långt ifrån alla arbetslösa anmält sig. Emellertid kan dock den relativa variationen i förhållandet mellan ledig arbetskraft och befintliga arbetstillfällen bättre än ur några andra statistiska uppgifter härledas ur dessa siffror. De nedre horisontalt streckade partierna ange alltså af arbetsförmedlingen anskaffadt arbete, det ostreckade mellanrummet förmedlingens bristande effektivitet, d. v. s. det antal platser som ej kunnat tillsättas oaktadt arbetskrafter funnits tillgängliga, och det öfversta snedstreckade partiet det absoluta arbetareöfverskott, som tillsammans med det ostreckade partiet representerar den faktiska arbetslösheten. Den klyfta, som återfinnes för augusti 1909 å alla diagram, beror på, att under då rådande storstrejk arbetsförmedlingen högst obetydligt anlidades. Detta diagram visar nu, att öfverskott af arbetskrafter förefunnits utöfver efterfrågan oafbrutet under alla dessa år med undantag af ett par månader under 1907, då förmedlingen nyss börjat sin verksamhet, således har en relativt till arbetareomsättningen genom arbetsförmedlingsanstalterna mycket stor permanent arbetslöshet rådt under dessa år. Om man nu inskränker sig till att reglera de befintliga arbetstillfällena, hvad åstadkommes därigenom? Genom en idealiskt fullkomlig arbetsförmedling åstadkommes, att alla lediga platser kunna tillsättas, således att arbetslösheten begränsas till de absolut öfvertaliga arbetarne — häri kunna kostnadsfria resor lämna en god hjälp — och genom en absolut fullkomlig reglering af de allmänna arbetena åstadkommes att arbetareöfverskottets antal blir konstant året om i stället för att variera från månad till månad, d. v. s. man afskaffar den periodiska arbetslösheten och bereder dem, som få arbete, jämn sysselsättning året om, hvilket ju i och för sig är en mycket god sak. Det kan naturligtvis icke fullständigt genomföras, men genom arbetslöshetsförsäkring kan hvad som brister i arbetsregleringen ersättas. Men om ej nya arbetstillfällen för de öfvertaliga arbetarne samtidigt skapas, så ökar man genom regleringen det permanenta

arbetareöfverskottet, d. v. s. om än under nuvarande förhållanden ingen permanent arbetslöshet existerade. så skulle en sådan framskapas genom denna reglering utan åtföljande ökning af arbetstillfällena. Att äfven här använda arbetslöshetsförsäkringen som ett hjälpmedel måste ju anses högst oekonomiskt. Granskar man diagrammen för de olika yrkesgrupperna, så visar det sig, att inom yrkesgruppen jordbruk och skogsbruk det på få undantag när ständigt rådt brist på arbetskrafter. Diagrammet visar emellertid också, att under vintern, då som känt är arbetslöshet råder äfven inom jordbruket, arbetsförmedlingen endast obetydligt anlitats, och måste diagrammet sålunda utvisa en betydligt mindre arbetslöshet än den verkliga. Öfriga yrkesgrupper, i synnerhet industri och handverk, utvisa en betydande permanent arbetslöshet.

Diagrammet öfver Sveriges medelfolkmängd under hvart och ett af åren 1901—1909 visar tydligt en fortgående ökning af städernas befolkning på bekostnad af landsbygdens. Under krisåren 1908—1909 synes dock inflyttningen till städerna ha så godt som afstannat. Beträffande folkmängdens fördelning på olika yrkesgrupper visar det sig, att medan den totala folkmängden stigit från i runda tal 5,136,000 år 1900 till 5,453,000 år 1909 har gruppen jordbruk, fiske och skogsbruk sjunkit från 2,750,000 år 1900 till 2,669,000 1909, under det att gruppen bergsbruk, industri och handverk oafbrutet stigit från nära 1,484,000 till 1,776,000 personer. Men samtidigt har antalet inom nämnda grupp befintliga anställda arbetare och själfständiga yrkesutöfvare visserligen följt med någorlunda under de uppåtgående konjunkturerna till och med år 1907, då antalet utgjorde 450,000, men sedan sjunkit till 443,000 under 1908 och 437,000 år 1909, fastän den folkmängd, som skulle lefva af deras arbetsförtjänster, fortfarit att stiga. Äfven detta förhållande pekar sålunda tydligt på en tilltagande permanent arbetslöshet inom industrien.

En sak som står i mycket nära samband med arbetslöshetsfrågan är emigrationen. Bifogade diagram som anger variationen i nettoutvandringen af manliga yrkesutöfvare inom olika hufvudgrupper af yrke åren 1900—1910, visar att denna sjunkit högst betydligt åren 1900, 1904 och 1908, beroende därpå att återinvandringen från Amerika varit särskildt stor dessa år, då konjunkturerna därstädes varit dåliga, hvilket som bekant blifvit så godt som regel för de år, då presidentval förestår. Sambandet med arbetslösheten i Sverige kan emellertid direkt påvisas endast beträffande 1908, då någon statistik angående arbetslösheten ej finnes för de föregående åren, men det är ju klart, att genom en minskad utvandring eller ökad återinvandring *måste* arbetslösheten ökas, isynnerhet om den privata företagsamheten samtidigt inskränkes af dåliga tider på världsmarknaden. Det blir därför nödvändigt att till dessa krisperioder träffa sådana anstalter, att sysselsättning kan beredas såväl hemmavarande arbetslösa som hemåtvärande emigranter. Det senare är ju en fråga, som med det största intresse omfattas af *alla* politiska partier.

Den ständiga folkvandringen från jordbruket till industrien är just den förnämsta orsaken till den permanenta arbetslösheten å det

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

senare området, och det hjälper inte alls, att den samtidigt på det högsta befrämjar emigrationen såväl af de nytillkomna själfva som af de äldre industriarbetarne, hvilkas villkor genom konkurrensen försämras och otrygghet gentemot arbetslöshet ökas, så att de drifvas till utvandring. De norrbottniska malmfälten betecknas allmänt som stationer på vägen till Amerika, på hvilka man stannar endast så länge, tills man tjänat in de nödiga respengarna. Och emigrationen må vara hur stor som helst, det finnes ändå öfverfullt med arbetskrafter för industrien. Bara ryktet om den stora emigrationen från Kiruna efter storstrejken förde så stora massor af folk från andra trakter dit, att folkmängden inom Kiruna municipalsamhälle under 1910 ökades från 5,964 till 8,199 eller med 2,235 personer, de allra flesta från jordbruket. Kunde nu denna folkströmning förmås att cirkulera, att återvända till jordbruket, så vore det säkert välsignelsebringande. Industriarbetet väcker energien hos de arbetande, särskildt där det är så ordnad, att förtjänsterna få stiga och bibehållas i förhållande till ökningen i arbetsstationer, hvarigenom sparsamma arbetare kunna genom att *ligga i ihärdigt* lägga af en del af förtjänsten. Om nu existensvillkoren för jordbruket kunde göras så pass goda, att arbetaren med denna energi och arbetsintensitet samt med de sparade pengarna kunde förmås att efter några år vända tillbaka dit och slå emigrationen ur hägen, så vore allt godt och väl. Men så länge inga effektiva åtgärder i detta syfte vidtagas, så länge komma isynnerhet sådana arbetsplatser som de norrbottniska malmfälten att verka på samhällskroppen som blodiglar, omväxlande suga till sig arbetskrafter från den svenska jorden och spruta ut dem till utlandet. Det är den gamla sagan om striden mellan Herkules och Gæasonen Anteus, som upprepar sig i striden mellan industrialismen och jorden om den mänskliga arbetskraften, och det blir aldrig bättre förhållande på detta område, förrän Anteus får hjälp i den ojämnna striden, så att han kan behålla sitt fotfäste i den svenska jorden.

Det kan möjligen synas ligga närmast till hands, att, eftersom den permanenta arbetslösheten är störst inom yrkesgruppen industri och handverk, man först och främst borde söka bereda ytterligare arbetstillfällen inom de yrken som lida mest af arbetslösheten. Men vid det faktum, att arbetslösheten oftast är en direkt följd af öfverproduktion, måste man ju genast öfverge en sådan tanke. En ökad produktion skulle endast förlänga krisen. Man har därför ingen annan utväg än att söka förmå det permanenta arbetareöfverskottet från de öfverbefolkade yrkena att öfvergå till annan sysselsättning, där öfverproduktion icke är rådande och icke heller så lätt kan tänkas uppstå. En sådan näring är jordbruket och dess binärningar, där producenten i högre grad än i något annat yrke är sin egen konsument. Det ojämförligt viktigaste villkoret för hämmande af såväl emigrationen som den permanenta arbetslösheten är därför effektiva åtgärder till ett sådant förbättrande af existensmöjligheterna för jordbruket att dess affolkning afstannar och att så många som möjligt af dem, som redan öfvergifvit detsamma, kunna förmås att vända åter dit.

*Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)*

Om vi nu förbigå de allmänna åtgärderna för själfva jordbrukets förbättrande samt i öfrigt endast ta hänsyn till förhållandena i Norrland, som ju till arealen utgör betydligt mera än hälften af Sverige och erbjuder det ojämförligt största utrymmet men äfven de största svårigheterna för att jordbruk *utan biförtjänster* skall bära sig, så har ju staten själf här i sin hand ofantliga arealer odlingsbar jord, främst myrmarker. Någon jordbrist behöfver man därför icke befara under århundraden framåt. Ett kolonisationsarbete, som *uteslutande* går ut på jordens upplåtande, äfven om det sker utan lösen och med en del förberedande torrlägningsarbeten, utförda på statens bekostnad, skulle emellertid, när det gäller norrländska förhållanden, riskera att misslyckas. I första hand måste därför åtgärder vidtagas för att tillräckligt med arbetsförtjänster må stå de blifvande kolonisterna till buds, redan innan de börja med sitt jordbruk, som troligen för de flesta ej kan bli annat än en sysselsättning den tid, då ej annat arbete finnes, och som inom stora områden af landet hufvudsakligen torde komma att producera kolonistens eget behof af jordbruksprodukter och endast lämna obetydligt till afsalu. Norrlands produktionsmedel äro förmäligast skog, järnmalm och vattenkraft. Af dessa är det den förstnämndas afkastning, som så att säga bestämmer gränserna för den industriella produktionen. Utan kol ingen järnförädling, utan järnförädling ingen större användning för de väldiga vattenkraftstillgångarna. Därför gäller det först och främst att drifva upp skogarnas afkastning så högt som möjligt genom en intensivare skogsvård.

Jag har i min promemoria till motionen påpekat, hvilka oerhörda arbetsfält som här ligga obrukade. Tiden medger mig icke att ingå på en utveckling häraf. Jag vill blott erinra, att år 1909 utfördes hyggesrensnings-, skogsodlings- och afdkningsarbeten å kronomark inom de olika distrikten till följande belopp per hektar duglig skogsmark: Inom Luleå distrikt 2.115 öre, inom Skellefteå 4.026, inom Umeå 3.945, inom Mell. Norrlands 27.507, inom Gäfledala 17.304, inom Bergslags 42.146, inom Östra 60.869, inom Västra 69.218, inom Smålands 41.953, inom Södra 135.660 eller i medeltal 39.474 öre. Om herrarne kasta en blick på denna karta, hvarå med grön färg betecknats de allmänna skogarne inom rikets olika delar, så förstån I genast, hvilka oerhörda arbetsområden, som öppna sig, om man å Norrlands och Dalarnes väldiga skogsarealer skulle införa ens tillnärmelsevis en så pass utsträckt skogsvård i proportion till arealen, som redan nu är införd i landets sydligare delar. Genom en förbättrad skogsvård och ett fullständigare tillvaratagande äfven utaf gallrings- och affallsvirke samt oväxtlig skog skulle man kunna öka trämasseindustrien och få kol till en mångdubblad järnförädling på elektrisk väg, hvarvid större delen af landets vattenkraft skulle kunna komma till användning.

Jag skall som stöd för angelägenheten af en intensivare skogsvård be att få återropa ett par uttalanden af doktor Frans Kempe och disponenten doktor E. J. Ljungberg, båda tillhörande våra för-

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

nämsta auktoriteter på speciellt skogsvårdens område, och som äga grundlig kännedom om skogsbruket i Norrland och Dalarne.

Den förra skriver i en uppsats, som nyligen stått att läsa i Stockholms Dagblad under rubriken:

Vårt finansiella förhållande till utlandet och vår ekonomiska politik: »Må staten sköta sina skogar och ortsbefolkningen skall samnerligen få full sysselsättning. För torrläggning af alla vattensjuka marker å kronans skogar i Norrland och Dalarne behöfvas åtskilliga tiotusental mil diken. Min erfarenhet visar, att med 100 mil diken kan man öfverhufvud taget torrlägga endast de myrar och försumpningar, som finnas å 15,000 hektar, och skall kronan för sina dikningar använda blott ortsbefolkningen, torde det dröja närmare ett sekel, innan statsskogarna i Norrland och Dalarne blifvit torrlagda. — — — — —

Men vid sidan af en förändrad afverkningspolitik behöfves ovillkorligen en intensiv och rätt skogsvård. Vi måste göra alla våra marker nedom barrträdsgränsen, äfven de vattensjuka, skogbärande och väl taga vara på den naturliga förnygring, som finnes, så att vi så fort sig göra låter åter få afverkningsbar skog. Vi måste därjämte gallra våra ungskogar och skogsodla öfverallt, där så behöfves. Ginge allt detta med fart, så skulle vi om 60—70 år åter kunna öka våra afverkningar och om 100 hafva fördubblat vår export af såväl trävaror som cellulosa. — — — — —

Tidens lösen är förbättring af de bredare lagrens livsvillkor och detta med rätta. Men äfven i detta afseendet ha vi börjat i orätt ända. Vi ha inspirerat lyckodrämmar och förespeglat utsikter, som i många fall icke blifvit och som icke heller kunna blifva realiserade, och härigenom skapat olust och missnöje. I stället borde vi ärligen sagt ifrån att den enda väg till välstånd, som finnes, är det allvarliga arbetets väg — af det sparade arbetet (kapitalet) kunna vi icke lefva länge — samt ordnat så, att väl affönadt arbete funnits att tillgå. Alla utan undantag borde vi lära oss att arbeta så, som man gör t. ex. i Tyskland, samt att förstå näringslivets företeelser och sköta vår ekonomi på ett förståndigt sätt; endast härigenom kan vårt arbete gifva högsta möjliga valuta. Och våra företag böra grundas på våra egna tillgångar, på det att arbetets frukter må komma vårt land till godo.»

Då kronoparkerna och öfverloppsmarkerna inom vårt land uppgå till öfver 5,680,000 hektar skulle enligt d:r Kempes beräkning för deras torrläggning behöfvas minst 37,700 mil diken.

Doktor Ljungberg har i februari i år i en uppsats uti Nya Dagligt Allehanda under rubrik: *Värdet af kronans mogna Dala-skogar* uttalat följande, som ju har full tillämpning på vårt lands alla skogar:

»Slutligen anser jag mig böra erinra, att det från skogsförvaltningssynpunkt ej gäller ensamt att afverka det virke, som icke lämnar skälig tillväxt, utan det är minst lika viktigt att sörja för, att de afverkade sterila skogstrakterna klokt ordnas för så kraftigt virkesproduktion, som klimat och jordmån medgifva. Detta är en

arbetsam och kräfvande uppgift, men med sådant hälsosamt och produktivt arbete bör finnas *full sysselsättning för alla vårt lands arbetslösa, som behöfva, vilja och kunna arbeta*. Skogsarbete är tyvärr nog icke populärt, och det är svårt att få tillräckligt antal arbetare för skogskultur till det pris, som ligger inom gränsen för det ekonomiskt möjliga.»

För vinnande af detta utaf d:r Ljungberg angifna syfte gäller det därför att söka ställa det så för blifvande skogsarbetare, att de kunna förmås att stanna kvar, och detta torde säkert vinnas, om de kunna säkerställas gentemot arbetslöshet, dels därigenom, att skogsarbeten af olika slag anordnas på för hvarje arbete lämpliga årstider, dels genom att bereda dem tillfälle att skaffa sig egna hem med något jordbruk å lämplig mark i skogsbygderna, hvaråt de kunna ägna sig på lediga stunder mellan lönearbetet i skogarne.

Jag skulle slutligen vilja tillägga, att möjligheterna att bereda arbetstillfällena för alla arbetslösa under många år framåt genom arbeten, afseende en förbättrad skogsvård och ett större utnyttjande af våra vattenfall, genom därpå grundad järnförädling, torde kunna sägas vara praktiskt taget obegränsade. Om jämnas med detta ökade utnyttjande uppkomsten af småbruk för speciellt skogsarbetarne kraftigt understöjes och staten, genom att själf i största möjliga utsträckning ombesörja skogsprodukternas tillvaratagande och vattenfallens bebyggande, medverkar till, att det privata företagarekapitalet hålles fritt att på grundval af den ökade tillgången på råmaterialier och kraft ytterligare utveckla redan befintliga industrigenar och upprätta nya sådana, så kommer därigenom tillgången på arbete att ytterligare ökas och stabiliseras och åtminstone i närheten af de blifvande industricentra med deras goda afsättning för landtmannaprodukter nya möjligheter för ett jordbruk, som kan existera utan biförtjänster, att tillskapas.

Utskottet fortsätter sin motivering för afslag å punkt 2 i motionen ang. den permanenta arbetslösheten med att det synes utskottet »tvifvelaktigt, huruvida ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar i längden tjänar till att motverka den permanenta arbetslösheten. Då i hvarje fall frågan om naturtillgångarnas tillgodogörande är synnerligen vidtomfattande och måste lösas med hänsyn till andra synpunkter än arbetslöshetens bekämpande, förefaller det utskottet lämpligast, att denna fråga icke sammanblandas med frågan om arbetslöshetens bekämpande.»

Utskottet har visserligen icke anfört några skäl för denna sin åsikt eller åberopat någon auktoritet för densamma, men då den står i synbar öfverensstämmelse med af professor Gustaf Cassel uti en uppsats med rubrik: *Till bekämpande af arbetslösheten* uti Svenska Dagbladet för den 11 maj i år införd artikel, hvarur utskottet för öfrigt så godt som ordagrant hämtat ungefär tredjedelen af sitt yttrande, så tvekar jag inte att utpeka professor Cassel som utskottets orakel, och detta ger mig anledning att i hans nyssnämnda artikel söka en tydning af utskottets dunkla ord. Professor Cassel uttalar sig sålunda om den permanenta arbetslöshetens bekämpande:

Om motarbetande af periodisk arbetslöshet.
(Forts.)

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

»Det är en ytterst betänklig sak om staten börjar produktiv verksamhet i syfte att skapa nya arbetstillfällen. För staten liksom för enskilda måste målet sökas i produktionsresultatet och ju mindre arbete behöfver användas för ett visst resultat dess bättre. Det lider nog icke något tvifvel att statens naturtillgångar kunna utnyttjas vida fullständigare än hittills skett. För min del har jag också — särskildt i fråga om malmtillgångarna — arbetat på att drifva fram en sådan politik. Men detta är en sak för sig, en sak som måste bedömas ur rent affärsmässig synpunkt. Riksdagen får nog i sinom tid tillfälle att ur den synpunkten behandla frågan om ett riktigt tillvaratagande af våra naturtillgångar. Att rycka in detta ämne i behandlingen af arbetslöshetsproblemet vore fullkomligt förfeladt, och Andra kammaren gör säkert klokt i att följa reservanten, herr Nilsson i Linnås, och afslå utskottets yrkande nr 2.»

Ja, mina herrar, i det af doktor Ljungberg citerade anförandet har just framhållits nödvändigheten af en förbättrad skogsvård och svårigheten att få arbetskrafter härtill. Är det då inte affärsmässigt att undersöka, huruvida man icke kunde för sådant arbete använda arbetslösa? Är icke den mänskliga arbetskraften en nationaltillgång värdefullare än allt annat, och skulle det ej vara klokt att utnyttja den så fullständigt som möjligt? Nå ja, det var endast 37 af Andra kammarens ledamöter, som ställde sig på herr Nilssons i Linnås och professor Cassels ståndpunkt, och det var ingen af näringslivets märkesmän inom kammaren, som öppet uttalade sig för densamma. De öfriga stannade kvar på den ståndpunkt professor Cassel tre månader tidigare intog uti samma fråga, och som han också gifvit uttryck åt uti Svenska Dagbladet i en artikel *Malmexportens nödvändighet*:

»I båda kamrarna har i år väckts en motion om åtgärder till förekommande af arbetslöshet. I hvad denna motion rör en utjämning af konjunkturväxlingarna har jag redan för min del sökt stödja den. Men motionen har också ett yrkande, som syftar till undanröjande af den permanenta arbetslösheten genom allmänna arbeten, särskildt genom en bättre skötsel af statens skogar, genom utbyggnad af statens vattenkraft och genom torrläggning af myrar. Det är alldeles säkert, att de socialdemokratiska motionärerna här äro på rätt spår. Vi kunna inte försörja en ständigt växande folkmängd under samtidigt höjande af folkets lefnadsstandard utan att vi göra någonting verkligt effektivt för att öka våra förvärfsmöjligheter. Med bara emigrationsutredningar kommer man inte långt.»

Det borde nu nästan vara tillräckligt att såsom stöd för motionens yrkande ha anført två sådana män som doktor Kempe och doktor Ljungberg, hvilkas auktoritet hos denna kammares ledamöter väl borde totalt kunna undanskymma motionens röda ursprung, men då i utskottet endast en reservant yrkat bifall till motionen i dess helhet, anser jag mig pliktig att för säkerhets skull åberopa ännu en tredje sakkunnig, och det är 19:de århundradets störste konservative statsman och kraftigaste bekämpare af socialismen: furst Bismarck.

Vid tyska riksdagens sammanträde den 9 maj 1884 afgaf furst

Bismarck under öfverläggningen om förlängning af lagen af den 21 oktober 1878 mot socialdemokratiens allmänfarliga sträfvanden följande förklaring: »Jag vill slutligen sammanfatta mina ord sålunda: Medgifven arbetaren rätt till arbete, gifven honom arbete, så länge han är frisk, tillförsäkra honom vård, om han blir sjuk, och försörjning, då han blir gammal — om I gören det och inte skyn öfret och icke beskärmen Eder öfver statssocialism, så snart man uttalar ordet »ålderdomsförsörjning»; om staten visade något mera kristlig omsorg om arbetaren, då tror jag, att Wydenersprogrammens anhängare skola förgäfvos blåsa i sin lockpipa, att tillströmningen till dem skall i hög grad förminska, så snart arbetarne få klart för sig, att regeringen och de lagstiftande myndigheterna ha allvar med omsorgen för deras väl.» — Under fortsättningen af sammanträdet afgaf först Bismarck följande svar på ett anförande af deputeranden Eugen Richter: »Jag vill slutligen besvara den viktigaste fråga, som herr Richter öfverhufvud har berört, nämligen rätten till arbete. Ja, jag erkänner obetingadt en *rätt till arbete* och jag skall kämpa för den, så länge jag finns på denna plats. Jag befinner mig därvid ingalunda på socialismens ståndpunkt, hvilken ju påstås ha uppstått först under det Bismarckska ministeriet, utan jag står på den preussiska landsrättens grund, som säger: 'Det tillkommer staten att sörja för underhåll och vård af de medborgare, som icke själva kunna anskaffa medel för sitt underhåll och icke kunna erhålla sådant af andra personer, som enligt lag äro förpliktade därtill. *För sådana, som ej sakna annat än medel och tillfälle att förtjäna till sitt och de sinas underhåll, böra arbeten anvisas, som äro afpassade efter deras krafter och färdighet.*' Nå, mina herrar, hvar är nu Ert hänfulla 'fattigvård', som Ni nyss framkastade. Är icke rätten till arbete offentligt proklamerad i landsrätten? Är det icke en moralisk grundprincip hos oss, att den man, som träder fram för sina medborgare och säger: 'Jag är frisk och önskar arbeta, men finner intet arbete', är han inte berättigad att säga: 'Gifven mig arbete!' och är inte staten pliktig att ge honom arbete!? Den föregående talaren har sagt, att staten skulle nödgas anordna stora arbeten. Ja, det har staten redan gjort i tider af nöd såsom 1848, då till följd af öfverproduktionen arbetslösheten och penningbristen voro stora. Hvem kommer icke ihåg Rehbergarna med deras röda tuppfjädrar och deras långa stöfvlskaft? Då ansåg staten det för sin plikt att skaffa arbete åt dessa människor — det var till en stor del dåligt folk, men det fanns äfven ärliga människor bland dem, som verkligen icke visste, hvarmed de skulle lifnära sig. Om liknande nödtillstånd inträda, så tror jag, att staten ännu i dag har samma förpliktelse, och staten har ett så vidsträckt arbetsområde, att den mycket väl kan uppfylla sin plikt och förskaffa arbete åt de arbetslösa medborgare, som icke kunna finna sådant. Staten bör vid sådana tillfällen anordna företag, som under *andra* förhållanden möjligen af finansiella betänkligheter icke skulle komma till utförande, t. ex. stora kanalbyggnader eller liknande arbeten. Det finns ju en massa utomordentligt nyttiga arbeten äfven af annan art.»

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

Det har sagts i lördags i denna kammare beträffande ett annat kraf, att det ej skulle tystna, förrän det blifvit uppfyllt. Jag skulle vilja säga beträffande ropet på *arbete*, att det vore en stor olycka för landet, om detta rop tystnade, *utan* att hafva blifvit uppfyllt. Och om det dröjer längre därmed, då kunde det hända, att vi en dag i stället för ropet *arbete och bröd* finge höra det gamla romerska »*panem et circenses*». Då, fruktar jag, är det för sent att tänka på åtgärder för arbetslöshetens bekämpande.

Då jag icke kan finna utskottets yttrande och hvad professor Cassel i saken anfört vara af beskaffenhet att i minsta mån motivera ett afslag å motionens andra punkt, och då jag å min sida för mitt yrkande har ett bestämdt och oförtydbart stöd uti uttalanden från sådana auktoriteter som furst Bismarck, doktor Kempe och doktor Ljungberg, så måste jag framhärda i att yrka bifall till min motion i dess helhet, hvars kläm är ordagrant lika med det af Andra kammaren i samma fråga redan fattade beslut. Jag får således hemställa, att Första kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda,

dels huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår;

dels i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten må kunna undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar, såsom skogar, vattenkraft, odlingsbara myrmarker m. m.,

samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen gifver anledning, och, i den mån Riksdagens medverkan kräfvdes, förelägga densamma förslag i ärendet.

Grefve Lagerbjelke: Herr talman! I likhet med den föregående talaren anser jag det vara tillräckligt att yttra mig om punkten 2 i motionen. Med anledning af nämnda talares yttrande, att utskottets utlåtande egentligen är ett återgifvande af en tidningsartikel af professor Cassel, vill jag säga, att utskottet tagit ställning till frågan, innan dennes artikel varit synlig. När nu professor Cassel därvid befanns ha samma uppfattning som utskottet, torde intet med fog kunna anmärkas mot, att några af hans ordvändningar gå igen i utskottets utlåtande.

Hvad angår själfva saken har, såsom redan den föregående talaren anmärkt, utskottet börjat sitt yttrande rörande punkten 2 med att säga, att utskottet ansett det »kunna ifrågasättas, huruvida permanent arbetslöshet i någon afsevärd omfattning förefinnes här i landet». Jag anser det äfven med allt skäl kunna ifrågasättas, att det finnes en *permanent* sådan, icke *periodisk* eller *säsongarbetslöshet*, ty att sådan förekommer medger jag villigt; och utskottet har jämväl i punkten 1 hemställt om åtgärder däremot. Till stöd för denna utskottets förenämnda uppfattning vill jag till en början åberopa den af Andra kammarens utskott rörande enahanda motion åberopade

promemoria. Af där förekommande uppgifter angående 1909 års arbetslöshetsräkning framgår, att då endast skulle ha anmält sig 296 personer, som lidit af arbetslöshet under mer än ett år. Nu är det ju mycket antagligt, att det fanns flere än dessa som varit arbetslösa så lång tid men icke anmält sig. Emellertid är denna siffra dock mycket betecknande, särskildt af det skäl, att detta är var ett krisår. Jag vill vidare beträffande förhållandena i år åberopa en notis, som under förra veckan förekom i pressen under rubrik »Riksvakanslistan» och lyder, som följer: Riksvakanslistan för förra veckan upptager ett 100-tal lediga platser för yrkesarbetare i olika delar af landet, för hvilkas besättande nödig arbetskraft ej varit tillgänglig vid resp. arbetsförmedlingskontor. För jordbruket sökas drängar och mjölkjungfrur m. m. i stort antal och som vanligt är behöfvat af kvinnlig huslig arbetskraft stort.

I detta sammanhang vill jag också framhålla, att inom jordbruket ständigt råder den allra största efterfrågan på arbetare. Funnes det verkligen permanent arbetslöshet, skulle väl efter naturens ordning de personer, som lida af denna, söka sig till jordbruket, ty icke äro väl de villkor, som inom jordbruket numera bjudas, så dåliga, att de icke gifva en anständig bärning. Nu har den föregående talaren som medel af undanröja den af honom förmenta permanenta arbetslösheten angifvit såsom särskildt lämpligt att skaffa mer arbete genom anordnande af en rationell skogskultur i Norrland; men jag tviflar på, att de arbetslösa arbetare, som icke vilja vända sig till jordbruket i mellersta och södra Sverige, vilja begifva sig upp till Norrland och där sysselsätta sig med skogsarbete. Att märka är äfven, att det skogsarbete, som där kan ifrågakomma med skogens vård och dess bättre kultur, endast kan ske en mindre del af året. Hvad skulle alla dessa sysselsättas med där uppe under den öfriga delen af året, om arbetet skulle bli af mycket omfattande natur?

Men äfven om man nu skulle utgå från, att det finnes en permanent arbetslöshet här i landet, så anser jag i likhet med utskottet, att det är tvifvelaktigt, huruvida ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar i längden skulle tjäna till att motverka den permanenta arbetslösheten. Vore det så, att några större arbeten samtidigt sattes i gång, är det tydligt, att därmed skulle kunna sysselsättas ett stort antal af de arbetare, som då ginge sysslösa; men huruvida det i längden skulle vara af betydelse i nu förevarande afseende, vågar jag ifrågasätta. En permanent arbetslöshet måste ovillkorligen betingas af vissa faktorer; och komma dessa utan tvifvel att i längden ta ut sin rätt och därmed det gamla förhållandet återkomma.

Emellertid vill jag till fullo instämna med motionären, då han säger, att landets naturtillgångar böra i möjligaste mån tillvaratagas. Det är alldeles riktigt men måste, såsom utskottet framhåller, detta ske ur nationalekonomiska synpunkter. Dessa måste därvid vara de bestämmande. Arbetslöshetens bekämpande åter måste därvid vara en sekundär synpunkt; och att nu taga en sekundär synpunkt till utgångspunkt vid åtgärders vidtagande, det kan jag för min del icke finna vara riktigt.

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

När nu den förre talaren ingått på frågan om tillvaratagande af de olika naturrikedomarna, så har han i första hand talat om våra skogar. Men en rationell skogskultur är för närvarande föremål för all möjlig uppmärksamhet och står, som man säger, på dagordningen. Denna kammare sysselsatte sig under större delen af gårdagen med den högre skogsundervisningens ordnande; och framhölls därunder tydligt, att denna fråga var så viktig just därför, att man önskade ett bättre tillvaratagande af skogarne, önskade vinna en mera rationell kultur. Vidare har en skogsvårdskommitté för Norrland redan afgifvit sitt betänkande, däri ingår förslag om skogens mera rationella vård. Ytterligare har en skogsvårdskommitté tillsatts för södra och mellersta delarna af landet. Jag vill äfven anmärka, att motionärens uppgifter i förenämna promemoria måste tagas med en viss försiktighet. Motionären har däri angifvit den nettobehållning, som erhållits af statens skogar under åren 1906—1909, till belopp, som med ej mindre än cirka en miljon kronor om året understiger den verkliga. Den där angifna summan utvisar nämligen skillnaden mellan till statsverket under respektive år influtna skogsmedel och samtliga utgifter för skogsväsendet under samma år, således ej blott utgifterna för skötsel och förvaltning af förenämnda statsskogar, utan ock de betydande belopp, som utgifvits för skogsundervisning, skogsförsöksanstaltens verksamhet, förvaltning och skötsel af ecklesiastika skogar, allmänningsskogar, vissa enskilda skogar, i Norrland och Dalarna såsom skyddsskogar, nybygges-, kronohemmans och skattehemmans skogar med inskränkt dispositionsrätt till skogen, skogar i Norr- och Västerbottens läns kustland m. m. För att angifva en bestämd siffra vill jag säga, att med beaktande häraf statsverket tillförts ett nettoöfverskott af från de egentliga statsskogarna under år 1909 influtna skogsmedel utaf kronor 5,393,954 i stället för af motionären angifna 4,327,760; och för år 1910 uppgick nettobehållningen till icke mindre än 7,453,342 kr.

På samma sätt kan man nog icke godtaga motionärens uppgifter angående den skog, som årligen skulle förfaras i Norrland. De äro nog betydligt öfverdrifna. Det är nog också så, att på skogens vård därstädes icke kan med bibehållet hänsynstagande till de ekonomiska synpunkterna nedläggas så stora kostnader, som i södra delarna af landet. Skogen växer ju mindre fort, gallring kan ej ske så ofta, och afstånden äro så stora, att det utgallrade virket ej kan med ekonomisk fördel tillvaratagas.

Vidare har motionären framhållit, att staten skulle själf mera taga hand om virkestransport och virkesförädling i fråga om sina skogar. Detta har skett i allt större skala under senare år; men jag vill ej trötta kammaren med att i detta afseende lämna några siffror.

Slutligen har motionären anmärkt, att staten borde mera se till, att s. k. pappersmasseved komme till användning. Därvid vill jag då framhålla, att under de senaste fyra åren hafva i Norrbotten och Västerbotten anlagts 4 trämassefabriker, med hvilka domänstyrelsen ingått aftal om årlig leverans af 135,000 kubikmeter pappersmasseved. Ytterligare utbjudas c:a 40,000 kubikmeter.

Jag vill nu öfvergå till tillvaratagandet af vattenkraften. Ja,

visst bör det ske, men också det är en fråga på dagordningen. Staten utger ofantliga summor för att montera de största af våra vattenfall. Jag vill endast erinra om Porjus, Trollhättan, Älfkarleö. Men staten kan ej själf montera alla sina vattenfall: och jag finner i detta afseende det viktigaste vara, att vattenfallen utbjudas på arrende till enskilda på sådana villkor, att dessa personer vilja begagna sig af en sådan upplåtelse. Skulle denna motion kunna för-
anleda till något i den vägen, skulle motionen hafva gjort nytta.

Beträffande våra ej nu nämnda naturtillgångar är frågan om till-
varatagande äfven af dem aktuell. Kan man göra ändå mera, så bör det ske, men icke bör man därvid utgå från den synpunkt, som motionären har framhållit. — Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Då utskottets ärade ordförande inledde sitt an-
förande med det uttalandet, att utskottet skulle hafva fattat sin
ståndpunkt i frågan, innan artikeln af professor Cassel varit synlig
i Svenska Dagbladet, måste jag äfven i det afseendet anmäla min
reservation.

Utskottet ifrågasätter, om det finnes permanent arbetslöshet
här i landet. Ordföranden i utskottet talade nyss om en *förment*
permanent arbetslöshet. Det har anförts förut om resultatet af
arbetslöshetsräkningen, att det visserligen icke var mera än 296
personer, som vid räkningen år 1909 gått arbetslösa hela året,
utan att utföra ett enda dagsverke under tiden, och detta antal
ökades 1910 till 358. Men under år 1909 emigrerade icke mindre
än 22,000 personer, och hvad skulle de hafva utfört för arbete, om
de stannat kvar i landet? De hade väl också blifvit arbetslösa, så-
vidt jag förstår. Man får också tänka på, hvad som också fram-
hålls i den offentliga statistiken, att arbetslöshetsräkningen icke
omfattar mer än ett fåtal orter i landet, och att endast en del af
de arbetslösa anmält sig. Af de 22,000 personer, som emigrerade
1909, var det icke mindre än omkring 7,000 manliga arbetskrafter,
som tillhörde jordbruket, grufvorna och industrien. Denna mass-
utvandring måste till stor del bero på bristande arbetstillfällen.

Efter den förste talarens utförliga redogörelse för saken, skulle
det knappast behöfva tilläggas många ord, men jag vill dock gent-
emot utskottets ordförande framhålla, att af den erfarenhet, jag
har om statens sätt att sköta sina skogar i Norrland, måste jag
beteckna denna skogsskötsel som synnerligen otillfredsställande.
Staten sköter sina skogar långt sämre än både enskilda personer
och bolagen. Genom en rationell skogsvård skulle naturligtvis
många arbetare få sysselsättning och staten ökade inkomster. Nu
säger grefve Lagerbjelke, att skogsarbeten kunna bedrivas blott på
sommaren. Ja, upprensning och liknande arbeten samt dikning ut-
föres blott på sommaren, fastän dikning nog också kan bedrivas
något på vintern, men all afverkning och utdrifning sker och måste
ske på vintern. En skogsarbetarstam skulle få fullt upp att göra
året rundt.

*Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)*

Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)

Beträffande första punkten af motionen, hvilken utskottet har tillstyrkt, förtjänar det anmärkas, att det egentligen är Första kammaren, som tagit initiativ till densamma. Det var en motion om arbetslöshetsförsäkring, som för några år sedan väcktes, och i utlåtandet öfver densamma gjordes ett uttalande, hvori det pekades på att bästa sättet att lösa denna fråga vore genom en planläggning af statens arbeten. Något år därefter tog en motionär i Andra kammaren fasta på den där anvisningen från Första kammaren och hemställde om utredning i syfte att åstadkomma en sådan planläggning, men då behagade Första kammaren afslå denna hemställan. Då ärendet året därpå kom igen, afslogs det också. Nu har utskottet enhälligt tillstyrkt det, och jag förmodar och hoppas, att det nu skall gå igenom. I fjol samlade motionen i denna del icke mindre än 44 röster i denna kammare mot 69, som voro för afslag. Andra kammaren har ju redan med mycket stor majoritet tagit motionen i sin helhet. För den reservation, som där afgafs om afslag på andra punkten, aflämnades icke mera än 37 röster. Det var till och med två högermän i utskottet, som ansågo, att utredning äfven i detta hänseende borde äga rum.

Jag skall be, herr talman, att få formulera mitt yrkande så, att det sammanfaller med det af herr Asplund framställda, hvilket öfverensstämmer med Andra kammarens beslut.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu föredragna utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren måtte bifalla den i ämnet väckta motionen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—82;

Nej—36.

Som Andra kammarens i ärendet fattade beslut således ej blifvit oförändradt antaget, skulle jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen ärendet till Andra kammaren återlämnas för vidare behandling.

*Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)*

Föredrogs Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 18 denna månad bordlagda utlåtande nr 20, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att periodisk arbetslöshet motarbetas m. m.

Nu föredragna utlåtande hade följande lydelse:

»I motion inom Andra kammaren, nr 250, hafva herrar *Sven Persson* och *Viktor Larsson* hemställt,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda,

dels huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår;

dels i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten må kunna undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre tillvaratagande af statens naturtillgångar, såsom skogar, vattenkraft, odlingsbara myrmarker m. m.

samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen gifver anledning och, i den mån Riksdagens medverkan kräfvdes, förelägga densamma förslag i ärendet.»

På hemställan af sitt fjärde tillfälliga utskott i utlåtande nr 7 har Andra kammaren bifallit motionen. Sedan beslutet därefter delgifvits Första kammaren, har denna hänvisat ärendet till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga utskott.

Beträffande hvad Andra kammarens utskott till stöd för sin hemställan anfört, tillåter sig utskottet hänvisa till Andra kammarens utskotts utlåtande.

I utlåtande nr 17 har utskottet, i anledning af likalydande motion inom Första kammaren, hemställt,

att Första kammaren måtte allenast på det sätt bifalla motionen, att kammaren för sin del beslutar, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår.

Då utskottet icke finner anledning frågå, hvad utskottet sålunda tillstyrkt, får utskottet hemställa, att »Första kammaren måtte allenast på det sätt biträda Andra kammarens i ärendet fattade

*Om mot-
arbetande af
periodisk
arbetslöshet.
(Forts.)*

beslut, att kammaren för sin del beslutar, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår.»

Grefve Lagerbjelke: Jag föreslår, att utskottets hemställan anses besvarad genom kammarens beslut i det på föredragningslistan föregående ärendet.

Härtill lämnade kammaren på gjord proposition sitt bifall.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 15 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande af vissa bestämmelser, afseende lättnader vid inbetalning af utskylder, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Angående
pensions-
reglering för
rektorerna
vid de all-
männa
läroverken.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 40, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för rektorerna vid de allmänna läroverken, *dels* ock i ämnet väckta motioner.

I en till Riksdagen den 19 nästlidna april aflåten, till bankoutskottet remitterad proposition, nr 252, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen besluta, att pensionsunderlaget för rektor och tillförordnad rektor vid högre allmänt läroverk skulle utgöra hela lönen med tillägg af 500 kronor samt för rektor och tillförordnad rektor vid real- eller samskola hela lönen med tillägg af 300 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom Första kammaren (nr 113) af herr *E. Klefbeck* och den andra inom Andra kammaren (nr 327) af herr *A. Cederborg*, i hvilka motioner hemställes,

»att Riksdagen måtte besluta:

att lärare, som minst i 15 år innehafvt förordnande som rektor, må, äfven om han vid afskedstagandet icke innehar dylikt förordnande, vid uppnådd pensionsålder komma i åtnjutande af rektorspensionen, samt

att förhöjning af nu fastställda pensionsbelopp skall beredas för rektor vid högre läroverk med 700 kronor och för rektor vid real- och samskola med 500 kronor.»

Utskottet hade i detta utlåtande på angifna skäl hemställt,

1:o) att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte besluta, att pensionsunderlaget för rektor och tillförordnad rektor vid högre allmänt läroverk skulle utgöra hela lönen med tillägg af 500 kronor samt för rektor och tillförordnad rektor vid real- eller samskola hela lönen med tillägg af 300 kronor, samt

2:o) att motionerna I: 113 och II: 327 icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Angående pensionsreglering för rektorerna vid de allmänna läroverken.
(Forts.)

Herr Klefbeck: Då bankoutskottet är enigt i afstyrkandet af min motion, vill jag icke framställa något yrkande, men ber få fästa uppmärksamheten på, att den fråga, jag här tagit mig friheten draga fram, är för våra läroverk och undervisningens bästa bedrifvande af synnerligt stor betydelse. Det är ju nämligen alldeles nödvändigt, att, om denna undervisning skall kunna försiggå med någon synnerlig framgång, i spetsen för dessa läroverk sättas personer med bästa kvalifikation till fyllande af sin ansvarsfulla uppgift, och det synes mig för uppnående af detta syftemål ganska viktigt att beakta de synpunkter, jag i motionen tagit mig friheten framföra. Ty därigenom skulle möjliggöras att på rektorsplatserna få unga kraftiga lärare, som kunde ägna sin mannaålders styrka och sitt mogna och friska intresse åt de läroanstalter, för hvilka de blifvit satta i spetsen. Äfvenså skulle man kunna vinna, att en person, som under träget arbete i någon mån förlorat den kraft och möjlighet att utträta något, som han ägde i yngre år, icke skall nödgas att för sin pensions skull så att säga bita sig fast vid sin rektorsplats till det sista, utan med bibehållen rätt till högre pension kunna afgå i tid och sålunda lämna platsen åt någon, som med nya krafter kan upptaga arbetet. Men då utskottet mycket välvilligt, hvarför jag är tacksam, i slutet af sitt yttrande säger, att det är förvissadt om, att dessa synpunkter, när den nya lönerregleringen för lärarna vid allmänna läroverken kommer att genomföras, skola beaktas, får jag nöja mig därmed och uttrycka min förhoppning, att utskottets förvissning måtte gå i bästa uppfyllelse.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan till ett annat sammanträde.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:

Jag får hemställa, att på föredragningslistan till morgondagens plenum måtte näst efter första särskilda utskottets betänkande nr 8

sättas samma utskotts utlåtande nr 9 och vidare jordbruksutskottets utlåtande nr 98 och sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Denna hemställan bifölles.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 172, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 181 angående utförande under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 af en försöksmobilisering och därmed sammanhängande öfningar, nr 182 med förslag till lag om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar) och nr 257 med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs familj (familjeunderstöd) under nämnda mobiliseringsöfningar, dels ock två i ämnet väckta motioner; samt

nr 173, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande förbud i visst fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 4,25 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 22 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 15 i denna månad.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

År 1912 den 22 maj, sedan fullmäktige i riksgäldskontoret i skrifvelse den 17 innevarande månad anmält, att herr V. L. Moll, som senast vid 1911 års riksdag utsetts till fullmäktig i riksgäldskontoret, afsagt sig detta uppdrag, sammanträdde kamrarnas valmän för att anställa fyllnadsval af en fullmäktig i riksgäldskontoret för återstående delen af valperioden 1911—1914; och befanns efter valets slut därtill hafva blifvit utsedd:

herr Santesson, Per Henrik, förste suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret, v. häradshöfding, med 47 röster.

I enlighet med det valmännen lämnade uppdrag företogs därefter jämväl val af en suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret för tiden från valet, till dess nytt val under år 1913 försiggått; och befanns efter valets slut därtill hafva blifvit utsedd:

herr Tamm, Henric Sebastian, direktör, Bro, med 24 röster;

sedan lottning ägt rum mellan honom och ledamoten af Riksdagens Andra kammare herr Erik Palmstierna, som jämväl erhållit 24 röster.

A. Hansson i Solberga.

Ernst Hedenstierna.

Aug. Henricson.

Helge Bäckström.

På framställning af herr talmannen beslöts, att det upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna, äfvensom att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingifva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till den paragraf, som därom borde i riksdagsbeslutet intagas.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden: nr 38, i anledning af väckt motion angående införande af republikanskt statskick, nr 39, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 56 och 58 riksdagsordningen, samt nr 40, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande i grundlag af bestämmelse om Sveriges permanenta neutralitet; äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 23, i fråga om en af herr Olsson i Blädinge inom Andra kammaren väckt motion, nr 236, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot jordkulturens ödeläggelse genom försumpning.

Föredrogs och lades till handlingarna sammansatta stats- och bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning af väckta motioner om användande af den i 1912 års statsverksproposition beräknade inkomst af utdelning å statens aktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag till beläning af fastigheter inom Kiruna och Malmbergets municipal-samhällen.

Föredrogs, men bordlades änyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden nr 103—105 äfvensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden nr 21—23.

*Omlagstadgad
begränsning
af arbetstiden
för personal
vid badinrätt-
ningar m. m.*

Föredrogs änyo första särskilda utskottets den 18 och 20 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 4, i anledning af väckta motioner i fråga om begränsning genom lag af arbetstiden för personal vid badinrättningar m. m.

I särskilda inom Riksdagen väckta, till särskilda utskottet nr 1 för förberedande behandling remitterade motioner hade föreslagits, dels i två likalydande motioner, nämligen nr 52 inom Första kammaren, väckt af herr *G. Kobb*, och nr 218 inom Andra kammaren, väckt af herr *C. Lindhagen* m. fl., att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om undersökning, huruvida och i hvilken omfattning arbetstiden på kvällarna måtte kunna genom lagstiftning begränsas

a) för å badinrättningar anställd personal;

b) för personalen å rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger,

samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde föranleda;

dels i en af herr *J. A. Ingvarsson* inom Andra kammaren väckt motion, nr 141,

att rak- och frisérinrättningar skulle hållas stängda under tiden från kl. 12 natten före sön- och helgdag till följande hvardagsmorgon kl. 7,

att, då två eller tre helgdagar följde på hvarandra, rak- och frisérinrättningarna finge hållas öppna den andra af dessa dagar intill kl. 12 middagen samt

att öfverträdelse af dessa bestämmelser skulle straffas enligt strafflagens kap. 7, § 3.

*Omlagsstadgal
begränning
af arbetstiden
för personal
vid badinrätt-
ningar m. m.
(Forts.)*

Utskottet hade i detta utlåtande på angifna skäl hemställt,

a) att Riksdagen måtte, med anledning af herrar *Kobbs* och *Lindhagens* förutnämnda motioner, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om utredning, huruvida och i hvilken omfattning arbetstiden på kvällarna kunde begränsas för den å badinrättningar, rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger anställda personal genom ifrågavarande rörelsers hänförande till lagen den 5 juni 1909 om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid, samt, om undersökningen därtill föranledde, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet; samt

b) att herr *Ingvarssons* ofvannämnda motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts af grefve *H. Hamilton*, herrar *S. H. Kvarnzelius* och *O. M. Strömberg*, friherre *F. De Geer* samt herrar *J. Thyrén*, *A. Antonsson* och *E. A. Indebetou*, hvilka likväl ej däri framlagt sin mening.

Grefve *Hamilton*, *Hugo*: Herr talman, mina herrar! Motioner i samma syfte som de, som nu föreligga, hafva flera gånger förut väckts inom Riksdagen och alltid afstyrkts af lagutskottet och afslagits af denna kammare. Det kan ju i själfva verket icke heller vara underligt, om Första kammaren ställer sig något betänksam i denna fråga, ty det gäller här att slå in på en alldeles ny väg, som vi hittills icke i Sverige beträddt, nämligen att i lag begränsa arbetstiden för vuxne män. Lagutskottet har också anfört enligt min tanke rätt vägande skäl mot de väckta motionerna.

Hvad först beträffar barberaryrket har lagutskottet gång på gång framhållit hvad motionärerna icke gittat bestrida, att några missförhållanden inom detta yrke icke förekomma, då förhållandena där äro ordnade genom aftal på ett sätt, som barberarbiträdena äro nöjda med. Hvad åter beträffar damfrisérsalongerna, som äfven skulle inbegripas i denna lagstiftning, kan hvarken jag eller, tror jag, någon annan förstå, hvad det är för fara, som fram på natten eller kvällssidan hota dem, som sysselsätta sig med det; ty när kvällen kommer, torde väl damerna vara friserade tillräckligt.

Om lagstadgad
begränsning
af arbetstiden
för personal
vid badinrätt-
ningar m. m.
(Forts.)

I fråga om badinrättningarna har lagutskottet framhållit, att de missförhållanden, som här öfverklagats, hufvudsakligen förekomma i de stora städerna, men att å andra sidan. om man skulle skära bort den timme på kvällen, med afseende å hvilken baderskorna klaga, att de blifva betungade, man skulle beröfva en stor mängd människor möjligheten att bada, som ej hafva tid att bada förut på dagen. Och när man öfverväger, hvilket som kan vara mest menligt för folkhälsan, att baderskorna få arbeta en timme längre, om de finna sig däri och det ej kan ordnas med aflösning, eller att en stor mängd människor skola vara utestängda från möjligheten att blifva tvättade och rena, tycker jag, att man ej bör tveka i valet.

Nu har utskottet tillstyrkt motionen på sätt och vis, d. v. s. det har slagit in på en ny väg och sagt, att man skulle verkställa utredning, om icke det vore skäl att öfverlämna åt kommunerna att inom vissa gränser bestämma den tid, som de i dessa näringar sysselsatta personerna få arbeta. För min del tror jag, att man skall vara mycket betänksam i fråga om att gå den vägen. Det är mycket sant, att Riksdagen för några år sedan slog in på den i fråga om butiksstängningen, men mot att gå längre är jag åtminstone mycket betänksam. Börjar man låta kommunerna bestämma arbetstiden i ena och andra afseendet, kommer man nog in på mycket betänkliga konsekvenser. Jag inser icke, hvarför icke då kommunerna skola bestämma arbetstiden äfven i andra näringar.

Men till de skäl, som förut anförts för att icke bifalla dessa motioner, har i år ytterligare kommit ett, som synes mig vara särskildt vägande. Vi ha alldeles nyss antagit en lag om arbetsskydd, som inför vissa allmänna bestämmelser, som Kungl. Maj:t och Riksdagen varit ense om borde iakttagas för arbetarnes skyddande mot olycksfall och ohälsa, och medgifvande har därvid lämnats Kungl. Maj:t att komplettera bestämmelserna, då så behöfves. Samtidigt hafva vi gifvit Kungl. Maj:t ett nytt ämbetsverk, ett nytt organ, som bland annat har till uppgift att undersöka just sådana förhållanden som dessa och att framställa de förslag eller vidtagna de åtgärder, som däraf kunna föranledas. Det synes mig litet egendomligt, om man just i samma ögonblick man gjort detta skulle skrifva och yrka på särskilda bestämmelser i vissa detaljfrågor. Jag tycker, att utskottet kunde hafva så mycket förtroende för den nuvarande regeringen, att man kunde vänta sig, att, om det visar sig erforderligt, frågan nog kommer att tagas om hand af den.

På grund af hvad jag anförde ber jag att få yrka afslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna, i hvad angår punkten a). Beträffande punkten b) har jag ej annat att yrka än bifall därtill.

Herr Kobb: Grefve Hamilton började sitt anförande med att säga, att det här ser ut, som om man vill slå in på en alldeles ny väg, nämligen att lagstifta om arbetstiden för vuxne. Jag undrar, om det är så orätt att äfven tänka på de vuxne. När man lagstiftar för de vuxne i samhället, är det i känsla af, att de äro svaga, och

det finnes åtskilliga arbetsgrenar, med afseende å hvilka äfven vuxne kunna räknas till de svaga, grenar, där det fordras liten yrkesskicklighet, där det är lätt för arbetsgifvaren att kunna frampressa hvilka villkor som helst för sin personal, då han ej behöfver frukta, att det icke skall vara ganska lätt för honom att fylla de platser, som möjligen kunna blifva lediga.

Särskildt vill jag framhålla det behjärtansvärda i hvad motionärerna begärt just beträffande baderskorna. Med afseende å dem torde det föreligga ganska svåra missförhållanden. Nu framhöll grefve Hamilton, att det ju vore illa, om icke man skulle få bada den där timmen på kvällen. Det är mycket sant, att det naturligtvis är mycket angenämt och mycket nyttigt, men man får väl ändå se till, att den personal, som då skall hållas till detta arbete, icke behöfver alltför mycket utnyttjas. Jag tror, att jag icke går för långt, om jag säger, att det är ett fullkomligt utsvettningssystem, som bedrifves med denna personal. Aftöningen för baderskorna i Stockholm har varit 10 kronor per månad; nu är den höjd till 15 kronor i månaden, d. v. s. 50 öre om dagen. De kunna naturligtvis icke lefva på 50 öre om dagen, utan största delen af sin förtjänst skola de få genom drickspengarne. Men icke nog med detta, utan badinrättningarna hafva med begagnande af sin rätt öfver personalen tvingat dem att efter klockan 10 på kvällen stanna kvar och rengöra lokalerna. Detta är ju, om man tänker närmare på det, ett mycket tungt arbete.

Nu har grefve Hamilton sagt, att det också är en farlig väg, som utskottet velat slå in på, när man velat öfverlämna till kommunerna att bestämma i dessa saker. Jag undrar, om detta är så oriktigt. Det är ju tydligt, att det råder mycket olika villkor i Sveriges olika kommuner. Jag tror, att det vore en rätt väg att låta kommunerna här få lagstifta. Att påstå, att detta skulle kunna leda till farliga konsekvenser, och att kommunerna snart skulle få rätt att lagstifta äfven beträffande andra näringars arbetstid, tror jag är att drifva betänkligheterna väl långt.

Hvad slutligen beträffar invändningen, att det skulle vara för tidigt att lagstifta på detta område, då vi så nyligen antagit en lag om arbetsskydd — ja, det är svårt att säga, i hvilken mån denna personal skall kunna komma under bestämmelserna om arbetsskydd, och jag tror ej, att det skulle skada, om dessa förhållanden blefve föremål för en verklig undersökning. Därför skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan i hela dess vidd.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att med anledning af de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner komme att göras särskildt angående hvar och en af de två punkterna i utlåtandet.

Vidkommande punkten a), yttrade herr talmannen vidare, vore yrkadt: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas, och 2:o) att kammaren skulle afslå såväl hvad utskottet hemställt som de i ämnet väckta motionerna. Sedermera gjorde herr talmannen propositioner

*Om lagstadgad
begränsning
af arbetstiden
för personal
vid badinrätt-
ningar m. m.
(Forts.)*

Omlagstadgad begränsning af arbetstiden för personal vid badinrättningar m. m. enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på afslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:
(Forts.)

Den, som afslår såväl hvad första särskilda utskottet hemställt i punkten a) af sitt utlåtande nr 4 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 40.

På sedermera gjord proposition biföll kammaren hvad utskottet i punkten b) hemställt.

Om förbud mot nattarbete af män i vissa fall m. m.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets den 18 och 20 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 5, i anledning af väckt motion i fråga om initiativ från svensk sida till internationell öfverenskommelse om förbud mot nattarbete af män inom vissa arbetsområden m. m.

I en inom Andra kammaren af herr *C. Lindhagen* m. fl. väckt och till särskilda utskottet nr 1 för förberedande behandling remitterad motion (nr 215) har hemställts, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla,

1:o) att initiativ från svensk sida måtte tagas till internationell öfverenskommelse om förbud äfven mot mäns användande till nattarbete inom industriella och angränsande arbetsområden, där det ej måste äga rum af tekniska skäl eller i den allmänna välfärdens intresse, äfvensom för sådant ändamål framlägga saken för den officiella internationella konferens för arbetareskydd, som skall hållas uti Zürich i september 1912;

2:o) att ärendet oafsedt detta måtte i erforderliga delar ofördröjligen beredas för Sveriges vidkommande samt förslag framläggas till

lagstiftning, som utan afvaktan på och oberoende af internationell konvention kan vara af förhållandena påkallad.

*Om förbud
mot nattarbete
af män i vissa
fall m. m.
(Forts.)*

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion ej måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade afgifvits af grefve *Raoul Hamilton* samt herrar *K. Starbäck*, *H. Wijk* och *K. R. Karlsson*, hvilka hemställt, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en allsidig utredning rörande nattarbetet för män inom industriella och angränsande områden, samt, om denna utredning därtill kunde befinnas gifva anledning, taga initiativ till eller biträda en internationell lagstiftning i ämnet.

Vidare hade reservation anmälts af herrar *A. Petrén*, *E. Söderberg* och *B. Eriksson*, utan att dessa däri antydt sin åsikt.

Herr Petrén, Alfred: Herr talman! Till stöd för afslagsyrkandet på den föreliggande motionen anföras i utskottsbetänkandet tvenne skäl, *dels* att det nyligen meddelade förbudet mot användande af kvinnor till nattarbete inom vissa industriella företag icke såsom en nödvändig konsekvens kräfvor, att jämväl männen förbjudas att arbeta nattetid, och *dels* att arbete nattetid här i landet ej förekommer i anmärkningsvärd utsträckning, och att en tendens att ytterligare inskränka detta arbete förefinnes inom industrien.

Hvad nu det första af dessa två skäl beträffar, kan jag i viss mån gifva utskottets majoritet rätt, ty som läkare måste jag i ras-hygienens intresse hålla på, att kvinnan på grund af sin uppgift att vara moder bör hafva större rättighet än mannen att blifva skyddad för mera hälsofarligt arbete. Denna princip har ju också kommit till uttryck i den nyligen af Riksdagen antagna lagen om arbetarskydd, däri är stadgadt, att kvinna icke får arbeta under jord i stenbrott och i grufvor — en bestämmelse, mot hvilken det icke på något håll rests någon gensägelse. En liknande undantagsbestämmelse för kvinnor i fråga om arbete nattetid, hvilket arbete liksom arbete under jord måste betraktas såsom särskildt hälsofarligt, finner jag därför fullkomligt berättigadt.

Om jag alltså af den nya lagen om förbud mot användande af kvinnor till nattarbete icke kan finna en nödig konsekvens vara ett liknande förbud för män, har jag likväl reserverat mig mot utskottets betänkande, då jag i allt fall är af den uppfattningen, att nattarbete dock så mycket som möjligt bör förbjudas äfven för män, och då jag icke i likhet med utskottet kan finna, att nattarbete icke förekommer i någon anmärkningsvärd grad inom landet. Mig synes tvärtom, att de siffror, som finnas anförda i motionen, tala ett alldeles motsatt språk. Där upplyses ju, att ordinarie nattarbete förekommer för 48,618 arbetare, däraf inom industrien 44,157, motsvarande ungefär 15 procent af alla industriarbetare. Detta nattarbete är så mycket skadligare som det i allmänhet är förenadt med en mycket lång arbetstid. I mer än $\frac{2}{3}$ af alla fall af nattarbete är arbetstiden

Om förbud
mot nattarbete
af män i vissa
fall m. m.
(Forts.)

nämligen 12 timmar. Det är sålunda i bortåt 23,000 fall fråga om 12 timmars skift, och i mellan 8 och 9,000 fall är det fråga om 8 timmars skift på två lag — alltså blir det också i dessa fall 12 timmars arbetsdag. En sådan arbetstid är ju oskäligt lång redan då det gäller arbete på dagen och i ännu högre grad är detta då fallet, när fråga är om nattarbete. Därtill kommer, att arbetaren väl sällan har större bostad än 1 rum och kök, hvarför han på dagen efter slutadt nattarbete i allmänhet ej kan få den ostörda hvila och sömn, hvaraf han naturligtvis är i så stort behof. I all synnerhet blir detta fallet, om han har en större barnskara, som också skall bebo den lilla bostaden. Det synes mig icke vara för mycket begärdt, att man sökte så ordna, att personer, som skola utföra arbete nattetid, kunde beredas något gynnsammare bostadsförhållanden än hvad nu är fallet, så att de kunde få ostörd hvila och sömn.

Nu är det ju klart, att *allt* nattarbete icke kan förbjudas, och det har ju icke heller motionärerna påyrkat, utan göra de i sin hemställan om förbud för nattarbete för män undantag för sådant nattarbete, som måste äga rum vare sig af tekniska skäl eller i den allmänna välfärdens intresse. Dessa tvenne fall synas mig emellertid vara de enda, där det förefinnes verkligt behof af nattarbete och där det alltså bör få vara tillåtet. Men det kan väl icke betvivlas, att nattarbete mångenstädes förekommer utan att någon af dessa två nu nämnda indikationer föreligger. En allsidig utredning af under hvilka förhållanden nattarbete förekommer inom vårt land synes mig därför vara synnerligen af behofvet påkallad. Att jag likväl icke underskrifvit den af de liberala andra kammarledamöterna inom utskottet afgifna reservationen i frågan beror därpå, att jag ej kunde gilla en passus i dess motivering, nämligen den, där det yrkas på undersökning äfven beträffande de större eller mindre skadliga verkningar, som kunna uppstå af olika slag af nattarbete. En sådan undersökning kan visserligen i och för sig vara intressant, men jag kan icke förstå, att den erfordras i detta sammanhang; ty vi kunna väl alla vara ense därom, att det enda naturliga är att arbeta på dagen och att natten får användas till hvila och sömn. Men då allt nattarbete är ohälsosamt, synes det mig själfklart, att detta bör inskränkas till det minsta möjliga, d. v. s. där det är af trängande behof påkalladt.

Nu inser jag väl, att detta reglerande af männens nattarbete lämpligast sker genom internationell öfverenskommelse på sätt, som skett i fråga om förbud för nattarbete för kvinnor, och jag kan därför förstå betänkligheterna mot det andra momentet uti motionärernas hemställan, där det yrkas på att »förslag framläggas till lagstiftning, som utan afvaktan på och oberoende af internationell konvention kan vara af förhållandena påkallad». Däremot skulle jag nu helst ha velat yrka bifall till motionärernas hemställan i första momentet om att initiativ från svensk sida måtte tagas till internationell öfverenskommelse om det ifrågavarande förbudet samt ärendets framläggande å den internationella konferensen uti Zürich. Men då nu frågan ligger så, att Andra kammaren i går beslutat att för sin

del biträda herrar Raoul Hamiltons med fleres reservation, däri yrkas på skrifvelse till Kungl. Maj:t om en allsidig utredning af frågan — hvilket beslut för öfrigt fattats utan votering — skall jag nu sluta med att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till nämnda af herrar Raoul Hamilton, Starbäck, Wijk och K. R. Karlsson afgifna reservation.

*Om förbud
mot nattarbete
af män i vissa
fall m. m.
(Forts.)*

Grefve Hamilton, Hugo: Jag ber först att få uttala min fägnad däröfver, att den siste talaren på grund af sin sakkunskap tog afstånd från det hufvudmotiv, som legat till grund för den väckta motionen, nämligen den uppfattningen, att därför att man förbjudit nattarbete för kvinnor, skulle konsekvensen bjuda, att man äfven förbjöde nattarbete för män. Motion i liknande syfte som den nu föreliggande har väckts i Riksdagen vid de fyra sista riksdagarna och vid alla dessa riksdagar har motionen med stor majoritet afslagits i båda kamrarna. Motionären har emellertid kommit igen och jag undrar icke så mycket på det, motionären omfattar nog i likhet med många andra den satsen, att då ett yrkande gång på gång upprepats och det visar sig, att man vidhåller detsamma, så har det icke lönat sig, har man tyckt, att stå längre emot, utan man har röstat på bifall, och därför har det ju inträffat, att, då nu motionen för femte gången kommit igen, Andra kamraren utan votering bifallit densamma. För min del kan jag icke omfatta denna princip och därför ber jag äfven nu att få yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan. Det är ju icke här fråga om sådant nattarbete för män, hvilket på grund af tekniska skäl eller allmän välfärd måste fortgå både natt och dag, utan här är fråga om nattarbete i syfte att därmed öka den industriella produktionsförmågan. Jag vill visst icke förneka, att det är ett ämne, som kan gifva anledning till mycket allvarligt öfvervägande. Ja, man skulle mycket väl kunna uttrycka en önskan, att dylikt arbete måtte inskränkas så mycket som möjligt. Men, mina herrar, vi böra observera, att den nu föreliggande framställningen går egentligen ut på ett yrkande, att Sverige skulle här uppträda med initiativ till internationell öfverenskommelse. Man har nämligen under frågans behandling under dessa fem år kommit till full insikt af att det ej är möjligt för ett litet land som vårt, om det verkligen vill bestå i konkurrensen, att ensidigt införa förbud mot dylikt nattarbete, om sådant är tillåtet i de stora industriländerna. Men då nu det är ett faktum, att sådant nattarbete, hvarom här är fråga, d. v. s. annat nattarbete än sådant, som har sin grund i tekniska skäl eller allmän välfärd, här i landet förekommer i ganska ringa omfattning och snarare synes vara i aftagande än tilltagande, vill jag hemställa till herrarne, om det är rimligt, att Sverige nu skulle uppträda som initiativtagare för åstadkommande af en internationell öfverenskommelse i ämnet. På grund häraf ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Gullberg: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen. Jag gör icke detta därför, att jag anser, att natt-

*Om förbud
mot nattarbete
af män i vissa
fall m. m.
(Forts.)*

arbete i och för sig och ordnad på ett förståndigt sätt och med rimligt lång tid för med sig så stor skada för hälsan och nedbryter kroppskrafterna, utan jag gör det därför, att jag vet att det finnes inom arbetsklassen en särskild pariasklass, jag menar de, som ha sitt arbete vid masugnar och hyttor. Dessa masugnar gå i allmänhet i oafbruten följd 4, 5 och ända till 7 år och arbetarna få gå skiftesvis sön- och söckendag, månad efter månad, årets alla dagar. Vilja de hafva en extra fridag, t. ex. juldagen eller midsommardagen, så få de betala den, som då utför deras arbete. Jag anser, att en utredning rörande särskildt denna klass af arbetare borde komma till stånd. Jag har i dag på morgonen i en af våra dagliga tidningar läst en liten notis, som varslade om att kanske äfven för dessa stunda bättre tider af förståelse från myndigheternas sida. En gammal hyttarbetare vid ett af våra järnverk lär ha fått guldmedalj af femte storleken. När jag såg den lilla notisen, gladdde den mig.

Vi antogo förliden vecka en yrkesfarelag, som jag anser nästan går för långt i vissa afseenden. Ty på grund af personlig erfarenhet anser jag icke, att nattarbete, om det blir ordnad med 48 eller högst 60 arbetstimmar i veckan, är skadligt för en yngling på 14 à 15 år. Jag var själf endast 12 år, då jag började göra sådant arbete i skift med 72 timmar i veckan, och jag led icke däraf, så att om man i den lagen tagit åldersgränsen 15 år, skulle jag kunnat vara med om det, och om man satt den vid 14 år, skulle jag också kunnat gå med därpå, om, som sagdt, timantalet pr vecka hållits nere vid 48 eller högst 60. Men den stora yrkesklass, som kallas hyttarbetare eller masugnsarbetare, hvilka på sätt jag nämnde få gå år ut och år in ända till 6 à 7 år, innan masugnen blåses ned och innan de få någon frinatt, för deras skull anser jag, att vi böra gå med på en utredning; men icke för att få en internationell öfverenskomelse till stånd, ty det anser jag vara onödigt, den här saken kunna vi nog ordna själfva. Bli det så, att genom statsmakternas ingripande vederbörande brukspatroners och bolags uppmärksamhet fästes på frågans vikt och betydelse för folkhälsan, kan det mycket väl och utan förlust för industrien ordnas så, att arbetarne kunna få åtminstone ett par fridagar i månaden och några frinätter också. Därför vill jag tillstyrka, att en utredning af frågan kommer till stånd. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Grefve Hamilton, Hugo: Man har fäst min uppmärksamhet på att jag i slutet af mitt förra anförande gjorde mig skyldig till en missägning. Som af mitt anförande torde framgå, åsyftade det att yrka bifall till utskottets betänkande och sålunda afslag å den i ämnet väckta motionen.

Herr Petrén, Alfred: Herr talman! Jag skall endast be att få yttra ett par ord med anledning af grefve Hamiltons anförande.

Jag får då säga, att jag skulle ju kunna förstå, om Första kammaren icke ville vara med om ett sådant yrkande, som i motionen framställts, nämligen att Sverige skulle taga initiativ till frågans

framläggande redan nu vid den däri omnämnda konferensen. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att det yrkande, som gjorts, endast går ut på en allsidig utredning af frågan, och då med de anförda siffrorna — hvilka för öfrigt äro hämtade ur den af kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik år 1911 utgifna publikation — enligt mitt förmenande tydligen ådagalagts, att en sådan allsidig utredning är behöflig, ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

*Om förbud
mot nattarbete
af män i vissa
fall m. m.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af grefve Raoul Hamilton m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad första särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den af grefve Raoul Hamilton m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 48.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande nr 6, i anledning af väckt motion i fråga om undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kafé-rörelse arbetstid och arbetsförhållanden m. m.

I anslutning till hvad herr C. Lindhagen i en inom Andra kammaren väckt och till första särskilda utskottet remitterad motion, nr 217, föreslagit, hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kafé-

*Om under-
sökning rö-
rande arbets-
tid m. m. för
personalen i
hotell- m. fl.
rörelser.*

Om under-
sökning rö-
rande arbets-
tid m. m. för
personalen i
hotell- m. fl.
rörelser.
(Forts.)

rörelse arbetstid och öfriga arbetsförhållanden samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser, hvartill en sådan undersökning kunde föranleda.

Reservation hade afgifvits af grefve *H. Hamilton*, herr *O. M. Strömberg*, friherre *F. De Geer*, samt herrar *J. Thyrén* och *A. Antonsson*, hvilka likväl ej däri antydt sin mening.

Grefve *Hamilton*, *Hugo*: Jag vet icke, om utskottsmajoriteten är villig medgifva, att det bör vara en konsekvens af det beslut, kammaren fattat i fråga om det nyss föredragna betänkandet, att kammaren afslår hvad utskottet i detta betänkande hemställt. De yrken, hvarom här är fråga, nämligen personalen i hotell-, restaurang- och kaféerörelse, falla otvifvelaktigt under den nya arbetarskyddslagen. Det kan då vara skäl att vänta och se, huru den lagen tillämpas, samt lämna Kungl. Maj:t tillfälle att göra den undersökning, som behöfves, i stället för att nu aflåta en skrivelse.

På grund häraf ber jag att få yrka afslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Herr *Petrén*, *Alfred*: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt, att jag åter begär att en stund få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, men då flera utlåtanden föreligga från det särskilda utskott, i hvars arbete jag deltagit, finner jag mig nödsakad härtill.

Den föregående ärade talaren anförde som skäl för afslagsyrkandet, att Riksdagen nyligen antagit en ny lag om arbetarskydd, hvilken äfven omfattar de ifrågavarande facken, och att man därför borde afvakta resultatet af den inspektion, som här är föreskrifven. Med anledning häraf vill jag emellertid fästa uppmärksamheten på, att den inspektion, som kan komma i fråga inom hotell- och restaurangfacket, naturligtvis icke kommer att gälla själfva arbetstiden, utan allenast de hygieniska förhållandena i lokalt hänseende, liksom ju inspektionen inom industrien afser att se till, att vederbörande skyddsanordningar o. d. finnas, och att lagens bestämmelser angående arbetstid för minderårig m. m. följas, men naturligtvis ej kommer att omfatta arbetstid för män, som icke är omnämnd i lagen.

Den förevarande motionen gäller emellertid framför allt en utredning af arbetstiden inom ett par fack, där denna är oskäligt lång. I motionen framhålles sålunda, att kökspersonalen ofta har en arbetstid af ända till 16 timmar i streck och därtill under synnerligen osunda och hälsoskadliga förhållanden.

Jag kan nämna, att jag gjort mig underrättad om personalens arbetstid i flera automater och därvid i allmänhet fått det svaret, att den räcker från $\frac{1}{2}$, 9 f. m.—12 midnatt utan afbrott och alltså utgör $15\frac{1}{2}$ timmar. Hvad uppussarna å restaurangerna beträffar, är det ju allmänt bekant, att dessa ofta få vaka till långt fram på nätterna. Som i motionen är framhållet, blir ju en sådan personal i förtid utsliten. Den blir det emellertid icke endast — och här kommer jag med en speciell läkarsynpunkt — på grund af

den skada, som förorsakas af den långa arbetstiden och den alltför ringa sömnen, utan härtill kommer mycket ofta äfven den skada, som alkoholmissbruk åstadkommer. Detta är ett förhållande, hvarpå jag under de sista åren, då jag för studium af alkoholfrågan undersökt ett flertal alkoholister, fått uppmärksamheten särskildt fäst. För öfrigt är det ju en känd sak, att en stor mängd af restaurangpersonalen slutar som alkoholister. I detta samband kan sålunda nämnas, att vid den stora internationella alkoholkongressen i Scheweningen sistlidne höst i och för utrönande af alkoholens skada på afkomman väcktes bland annat det föreslaget, att man skulle göra en undersökning af barnen till personer inom sådana yrkesgrupper, där faran för alkoholmissbruk är särskildt stor, såsom kypare och annan hotell- och restaurangpersonal, då de ärfliga faktorerna mera kunna uteslutas, när man för sådan undersökning väljer yrkesgrupper, där de yttre orsakerna, själfva miljöförhållandena, spela den öfvervägande rollen bland orsakerna till alkoholmissbruket.

Allmänt känt är sålunda, att de inom restaurangfacket anställda utsättas för fara icke allenast genom den långa arbetstiden och nattarbetet, utan också genom själfva arbetets natur. När nu så är förhållandet, kan det då vara försvarligt att samhället härvidlag förhåller sig fullständigt passivt och icke på något sätt ingriper till skydd för denna yrkesgrupp? Jag vill här också erinra om, att den kommitté, som utarbetat förslaget till den nya lagen om arbetarskydd, som ett allmänt kraf framhöll, att arbetstiden borde vederbörligen begränsas inom särskildt hälsofarliga fack.

Nu har man gjort den invändningen, att det är synnerligen svårt att lagstifta på detta område. Må vara, att detta kan vara sant, det är dock ett faktum, att man i åtskilliga länder gått fram på denna väg. I Tyskland bl. a. har man sålunda åstadkommit en lagstiftning på detta område och enligt hvad det upplysts med godt resultat. Under sådana förhållanden synes mig icke vara skäl att icke äfven hos oss försöka gripa sig an med problemets lösning. Hvad utskottet yrkat gäller ju endast en utredning af frågan. Som bekant, har af kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik redan gjorts utredning af arbetstiden inom åtskilliga yrkesgrupper. När nu denna motion blifvit väckt, synes mig det enda riktiga vara, att Riksdagen som sin mening uttalar, att det behöfves en utredning af personalens arbetstid inom hotell- och restaurangfacket, så att, när förhållandena så lämpa sig, den nya socialstyrelsen — som ju numera kommer att öfvertaga detta slag af arbete — kan sätta en sådan utredning i gång.

Då jag på anförda grunder anser det vara väl befogadt, att en utredning göres om arbetsförhållandena inom ifrågavarande fack, så ber jag nu, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Bäckström*.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framstälts, propositioner, först

på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle afslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad första särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 75.

Om anslag till anordnande af yrkesinspektion.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets den 18 och 20 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande af yrkesinspektion.

I en den 12 april 1912 till Riksdagen aflåten och till särskilda utskottet nr 1 för förberedande behandling remitterad proposition (nr 239) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

dels, med godkännande af de i samma protokoll intagna förslag till aflöningsstat samt till allmänna villkor och bestämmelser för aflöningsförmånernas åtnjutande att tillämpas från och med år 1913, i riksstaten under sjätte hufvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till anordnande af yrkesinspektion å 107,300 kronor;

dels ock för samma ändamål å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 50,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft dels en inom Andra kammaren af herr *Vennersten* i ämnet väckt motion (nr 320), hvori hemställdes, att begynnelselönen för yrkesinspektörerna sattes till 7,000 kronor och att anslaget för lönerna i fråga höjdes med härför erforderligt belopp, dels en inom Andra

kammaren af herr *Söderberg* i Stockholm väckt motion (nr 324), hvari hemställts, att begynnelsearfvodet för underinspektör sattes till 2,200 kronor med 3 ålderstillägg å 300 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års tjänst jämte ett ortstillägg af 300 kronor för dem, som blefve bosatta i Stockholm, samt att det extra anslaget under B) i Kungl. Maj:ts förslag höjdes med 3,700 kronor till 53,700 kronor.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda grunder hemställt, att Riksdagen, med afslag å herr *Söderbergs* motion och med föranledande af Kungl. Maj:ts proposition och herr *Vennerstens* motion, måtte

a) godkänna följande aflönings- och omkostnadsstat för yrkesinspektionen, att tillämpas från och med år 1913.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- tillägg	Summa	
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	
A. Ordinarie anslag.					
1 yrkesinspektör	4,200	2,000	400	6,600	} Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytter- ligare 500 kr.
1 »	4,200	2,000	400	6,600	
1 »	4,200	2,000	—	6,200	
6 yrkesinspektörer ...	25,200	12,000	—	37,200	
1 yrkesinspekttris	2,400	1,200	—	3,600	} Lönen kan efter 5 år höjas med 300 kr., efter 10 år med ytterligare 300 kr. och efter 15 år med ytter- ligare 300 kr.
Till yrkesinspektörer- nas och yrkesinspek- trisens kontorskost- nader samt vikariats- ersättningar, för- slagsvis	—	—	—	17,000	
Summa kronor	—	—	—	77,200	
B. Extra anslag.					
Till arfvoden åt 11 assistenter, 18 underinspek- törer, specialinspektörer samt vikariatsersätt- ningar m. m., summa kronor				81,900	
Ordinarie och extra anslag tillsammans kronor				159,100	

Om anslag
till anord-
nande af
yrkesin-
spektion.
(Forts.)

Om anslag
till anord-
nande af
yrkesin-
spektion.
(Forts.)

- b) godkänna vissa föreslagna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i aflöningsstaten upptagna aflöningsförmåner;
c) i riksstaten under sjätte hufvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till anordnande af yrkesinspektionen å 77,200 kronor; och
d) för anordnande af yrkesinspektionen å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 81,900 kronor.

Reservation hade afgifvits af herrar *E. J. G. Rosén, E. Söderberg, B. Eriksson, E. A. Indebetou* och *R. Karlsson*, hvilka anförde:

»Då vi, med anledning af hvad som anförts i motiveringen till stöd för de yrkanden, som gjorts i herr Söderbergs motion, ansett densamma böra af utskottet tillstyrkas, hemställes, att Riksdagen ville besluta, att begynnelsearfvodet för underinspektör sättes till 2,200 kronor med tre ålderstillägg å 300 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års tjänst, med ett ortstillägg af 300 kronor för dem, som blifva bosatta i Stockholm, samt att utskottets förslag till stat under B) extra anslag med anledning häraf höjes med 3,700 kronor till 85,600 kronor, hvarigenom ordinarie och extra anslag tillsammans utgöra 162,800 kronor.»

Herr Rosén: Utskottets utlåtande är enhälligt, utom i fråga om underinspektörernas aflöning. Dessa tjänstemän skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag uppföras på extra stat med en aflöning af 2,000 kronor, hvartill skulle komma ett ortstillägg af 200 kronor för dem, som bo i Stockholm. I Andra kammaren väcktes en motion om höjning af denna aflöning till 2,200 kronor med ett ortstillägg af 300 kronor för de i Stockholm boende underinspektörerna. Denna förhöjning skulle innebära en ökning af extra anslaget med 3,700 kronor för år.

Utskottet säger sig vara förvissadt om, att fullt kompetenta personer böra kunna beräknas såsom sökande till dessa platser, och har därför ej ansett sig böra biträda motionärens hemställan. Reservanterna anse däremot, att motionen bort bifallas. Min uppfattning är, att man icke kan påräkna tillräckligt antal fullt kompetenta sökande, om man icke bestämmer en aflöning, som något så när motsvarar hvad sådana personer hafva i enskild tjänst. Underinspektör skulle i kompetens jämföras med verkmästare. Men en duglig verkmästare har i allmänhet långt högre aflöning, än Kungl. Maj:t föreslagit, till och med högre, än reservanterna förordat. Enligt statsrådsprotokollet fordras för att vinna anställning som underinspektör, att vederbörande fått någon teoretisk utbildning i skötsel af maskiner, men framför allt fått grundlig praktisk insikt i vanlig maskinteknik. Särskildt fordras, att de äro hemmastadda i ångpannors byggnad och skötsel, så att de kunna verkställa besiktning och profning af ångpannor. Vill man nu, att underinspektörernas verksamhet skall bli till gagn, så måste man också se till, att man får de bästa möjliga krafter, men sådana får man naturligtvis icke genom att gifva dem för låg aflöning. Man invänder kanske, att aflöningen

snart nog kan höjas, men det är väl ändå viktigt att från början sätta aflöningen så högt, att man får duktigt folk.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen, hvilken Andra kammaren utan votering bifallit.

Om anslag till anordnande af yrkesinspektion.
(Forts.)

Grefve Hamilton, Hugo: Den fråga, varom det här rör sig, är den, att Kungl. Maj:t för de 18 underinspektörer, till hvilkas aflöande ett extra anslag äskas, föreslagit en begynnelseaflöning af 2,000 kronor. Med anledning af en i ämnet väckt motion har Andra kammaren höjt denna summa med 200 kronor. Man har som skäl för denna höjning anfört, att den skulle innebära en garanti för, att man skulle få dugligt folk. Jag tillåter mig dock ifrågasätta, om dessa 200 kronor skola kunna åstadkomma ett sådant underverk.

Nu kan man ju tycka, att det här är fråga om endast en småsak. Och då Andra kammaren godtagit motionen, skulle jag icke ha så mycket att anmärka, om äfven denna kammare för enighetens skull ville följa Andra kammaren. Men för min del tycker jag, att det i allmänhet är ganska betänkligt att höja tjänstemäns löner på rak arm, sedan Kungl. Maj:t, efter utredning, kommit till ett lägre belopp. Och jag kan icke finna annat, än att hvad Kungl. Maj:t anfört innebär en tillfyllestgörande garanti för, att man äfven med 2,000 kronors lön skall kunna få tillräckligt dugligt folk.

På grund af hvad jag anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning af de yrkanden, som därunder framstälts, propositioner komme att göras särskildt rörande hvar och en af de fyra punkterna i utlåtandet.

Beträffande punkten a), fortsatte herr talmannen, hade yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Rosén*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varaf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad första särskilda utskottet hemställt i punkten a) af sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 52.

Vid sedermera angående punkterna b)—d) gjorda propositioner biföll kammaren hvad utskottet hemställt.

Vid förnyad föredragning af första särskilda utskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande nr 8, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om anslag till understödjande af sjukkassor.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets den 20 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 9 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till understödjande af sjukkassor, dels ock en i anledning däraf väckt motion.

Uti en den 26 april 1912 dagtecknad proposition, nr 240, som för förberedande behandling hänvisats till särskilda utskottet nr 1, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden, föreslagit Riksdagen att för understödjande af sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, på extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag af 25,000 kronor att fördelas i enlighet med de grunder och på de villkor, som af Kungl. Maj:t bestämdes.

Därjämte hade till utskottet hänvisats en i anledning af berörda proposition inom Första kammaren af herr *J. E. Berglund* väckt motion, nr 115, hvari hemstälts, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 240 angående anvisande af anslag till understödjande af sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och eventuellt förslag till sådan ändring af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910, att registrerade sjukkassor måtte åläggas att utbetala understöd vid barnbörd för den tid, för hvilken lagstiftningen om arbetarskydd kunde komma att föreskrifva obligatorisk arbetshvila.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande af angifna orsaker hemställt, att Riksdagen, med afslag å herr Berglunds ofvannämnda

motion, mätte för understödjande af sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, på extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag af 25,000 kronor att fördelas i enlighet med de grunder och på de villkor, som af Kungl. Maj:t bestämdes.

Om anslag till understödjande af sjukkassor.
(Forts.)

Reservation hade anmälts af grefve *H. Hamilton*, med hvilken friherre *F. De Geer* samt herrar *A. Antonsson*, *J. von Bahr* och *P. A. Andersson* instämt, och som inom utskottet yrkat, att utskottet mätte hos Riksdagen hemställa om afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som herr Berglunds motion.

Grefve Hamilton, Hugo: Som kammaren finner, ha åtskilliga af utskottets ledamöter, bland hvilka jag befinner mig, reserverat sig mot detta utskottsbetänkande, då vi ansett, att utskottet bort yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som den i ämnet väckta motionen. Till stöd härför kunde jag i främsta rummet hänvisa till hvad som blifvit anfördt i min reservation, men jag kan likaväl hänvisa till hvad utskottet anfördt. Ty såsom kammaren behagade finna, går utskottets motivering ända till de sista raderna på afslag.

Det är ju, som bekant, förhållandet, att alla arbetarskyddslagar innehålla förbud mot användande inom industriella yrken af kvinna, som födt barn, förrän en viss tid förflutit efter barnsburden. Ett sådant förbud finnes i nu gällande lag af år 1900 och äfven något vidsträcktare i den nya arbetarskyddslagen. Man har ju med fullt skäl ansett, att då lagen vid bötesansvar förbjuder användande af dessa barnaföderskor en viss tid efter barnsburden, borde det ligga i statens intresse att vidtaga någon anordning, så att dessa barnaföderskor erhöle godtgörelse för den arbetsförtjänst, som de gått förlustiga. Med anledning däraf aflät Riksdagen 1908 en skrivelse, hvori den framhöll nödvändigheten af att vidtaga någon åtgärd i detta syfte. På grund häraf uppdrogs frågan åt några sakkunniga, hvilka äfven framkommit med ett förslag till lag om obligatorisk moderskapsförsäkring. Mot detta förslag hade emellertid framställts åtskilliga anmärkningar, särskildt inom lagrådet, och på grund af de anmärkningar, som framställts inom lagrådet, afstod Kungl. Maj:t från att framlägga detta förslag för Riksdagen, och kom i stället med något annat, nämligen en begäran om ett förslagsanslag för att understödja sjukkassor, som upptaga moderskapsförsäkring på sitt program. Det är alldeles gifvet, att man därmed lämnat åsido den synpunkt, som var bestämmande för Riksdagen 1908, ty det är ett känt förhållande, att särskildt fabriksarbeterskor i mycket liten utsträckning anlita sjukkassor. Utskottet säger på sid. 2 om den kungl. propositionen:

»Mot syftet med propositionen finnes naturligen ej något att erinra, men huruvida detta syfte på den i propositionen föreslagna vägen skall kunna i afsevärd mån förverkligas, synes däremot tvifvelaktigt. Efter all sannolikhet skulle endast en mycket ringa del af de yngre kvinnliga industriarbetarna komma att söka inträde i de sjukkassor, hvarom här är fråga. Beträffande särskildt de ekono-

Om anslag till understödjande af sjukkassor.
(Forts.)

miskt sämst ställda arbeterskorna, d. v. s. dem, för hvilka moderskapsunderstöd skulle vara mest behöfligt, lär knappast någon afsevärd tillslutning vara att förvänta.»

Men icke desto mindre tillstyrker utskottet förslaget på den grund att utskottet anser, att det dock kan hända, att förslaget kan göra någon nytta. Det är icke mycket, och jag tycker, att utskottet, när det nu ville tillstyrka förslaget, skulle kunnat motivera detta litet starkare. Ty förhållandet är verkligen det, att vill man se bort från den synpunkt, som var bestämmande för Riksdagen år 1908, nämligen nödvändigheten att från statens sida något göres för att bereda dessa fabriksarbeterskor ersättning under den dem ålagda sysslolösheten, vill man, säger jag, se bort från den synpunkten, är det alldeles obestriddligt, att det är mycket önskvärdt, att sjuk-kassorna i allmänhet så mycket som möjligt taga upp moderskapsförsäkringen på sitt program. Och jag skall mycket gärna erkänna, att det är en fråga, som kan vara förtjänt af beaktande. Men då får man resignera och säga: »för närvarande är det icke möjligt att få en verklig och fullt effektiv ersättning». Och då kommer man in på en annan historia, önskvärdheten att få sjukkassorna att ägna sig åt moderskapsförsäkringen. Men vill man gå den väg, Kungl. Maj:t gått, synes det mig, att ärendet tar för en något annorlunda behandling än den det undergått. Det är ju så, att man måste anlita de existerande sjukkassorna, och det gäller att utfinna en anordning, som gör att de verkligen bli intresserade af att ägna sig åt moderskapsförsäkring. Men för min del törs jag icke säga, att så är förhållandet med det förslag, som framlagts. Förslaget har gjorts upp i departementet sedan statsrådet fann, att man måste böja sig för lagrådets yttrande, men sedan ha icke några myndigheter fått yttra sig, och framför allt ha inga representanter för sjuk-kasseväsendet fått yttra sig om detsamma. Och därtill kommer det ganska betänkliga, att i en motion, som väckts här af herr Berglund, som är representant för den största sjukkassesammanslutningen i vårt land — den lär omfatta mer än 200,000 personer — säges det, att den väg, Kungl. Maj:t föreslagit, icke tilltalar sjukkassorna. De vilja gå en annan väg. Därför menar jag, att om man beslutar sig för att uppgifva hoppet att få en verklig, effektiv moderskapsförsäkring, måste Kungl. Maj:t sätta sig i förbindelse med sjuk-kassornas målsmän, söka komma till en öfverenskommelse med dem, som gör, att de komma att med intresse ägna sig åt moderskapsförsäkringens upptagande på sitt program, och därvid äfven ägna uppmärksamheten åt, huruvida man icke skulle kunna finna någon åtgärd, hvarigenom man plockade in fabriksarbeterskorna i sjuk-kassorna.

Det är på dessa skäl, herr talman, som jag tillåter mig att yrka afslag å utskottets hemställan och således äfven afslag såväl å Kungl. Maj:ts förslag som å herr Berglunds motion.

Herr Berglund, Jan Erik: Jag anhåller om kammarens öfver-seende för, att jag denna gång icke kommer att blifva fullt så kort-

fattad som jag brukat vara, då jag förut tagit kammarens tid i anspråk. Anledningen är utskottets starka motivering för obligatorisk sjukförsäkring, hvarför jag ansett mig nödgad framföra sjukkassee-folkets i landet mening.

Först vill jag som min åsikt säga att den mest tillfredsställande lösningen af moderskapsförsäkringsfrågan för närvarande hade varit, om det af de sakkunnige utarbetade förslaget, efter någon omarbetning, kunnat framläggas. Då statsrådet sannolikt på grund af kvinnornas och lagrådets kritik icke ansett sig kunna detta, framlades i stället den nu föreliggande kungl. propositionen.

Som af min motion framgår behandlades propositionen af styrelsen för Sveriges allmänna sjukkassee förbund den 5 och 6 april detta år. Styrelsen uttalade sig i en resolution, hvilken är intagen i motionen. I samma resolution ha äfven representanter för cirka 64,000 sjukkassee medlemmar i Stockholm instämt.

Jag vill nu här konstatera, att landets största samorganisation för sjukkassee genom sin styrelse så att säga åtagit sig att med stöd af staten utbetala understöd till barnaföderskor för den tid, lagen om arbetareskydd påbjuder arbetshvila.

Utskottet har afstyrkt motionen och angifvit motiv, som äro för mig alldeles obegripliga, om icke förutsättningen varit alldeles felaktig.

Utskottet uttalar nämligen som sin mening, att motionen skulle verka hindrande på införandet af obligatorisk sjukförsäkring.

Af denna motivering synes framgå, som skulle utskottet ha tänkt sig en obligatorisk sjukförsäkring uppbyggd alldeles vid sidan af den frivilliga sjukkassee verksamheten. I det följande skall jag visa hur svår, för att ej säga omöjlig, en sådan anordning ter sig.

Min mening är den, att en obligatorisk sjukförsäkring måste byggas på den frivilliga sjukkassee verksamheten. Under denna förutsättning vill det synas mig, som skulle utskottet genom att tillstyrka min motion ha tagit ett steg i rätt riktning, i det att kassorna, genom åläggande att utbetala moderskapsunderstöd, redan förut skulle komma att fullgöra de förpliktelser, som en lag om obligatorisk sjukförsäkring kan ålägga dem.

Jag skall nu ej längre tala om min motion, som naturligtvis är fallen, ej heller om den kungliga propositionen, jag skall i stället litet utförligare yttra mig om utskottets motivering, så mycket mer som jag samtidigt blir i tillfälle påpeka vissa svårigheter, som måste uppstå vid en eventuell omläggning af sjukkasseeväsendet. Härvid kommer jag äfven att beröra vissa förhållanden i utlandet.

Frågan om när och hur man i vårt land skall få till stånd en obligatorisk sjukförsäkring är en viktig fråga, åt hvilken man bör ägna all möjlig uppmärksamhet. Den obligatoriska sjukförsäkringen erbjuder i flera hänseenden väsentliga företräden framför den frivilliga. De sakkunnige, hvilka utarbetat det grundläggande förslaget till den år 1910 antagna sjukkasselagen, yttrade i sitt betänkande härom bland annat följande: »Vid tvångsförsäkring kan man gifvetvis snabbare och säkrare bereda dem, för hvilka sjukförsäkringen

Om anslag till understöd af sjukkassee.
(Forts.)

Om anslag till understödjande af sjukkassor.
(Forts.)

närmast är afsedd, framför allt de egentliga kroppsarbetarna, delaktighet af försäkringens förmåner; och där man utan starkare hänsyn till på detta område bestående förhållanden öfvergår till ett ordnande af försäkringen genom statens försorg på grundvalen af försäkringstvång, föreligger vida större möjlighet att anordna och organisera sjukförsäkringen efter rationella kraf samt att ernå den likformighet, som för en önskvärd samverkan mellan försäkringens skilda organ är nödig. På grundvalen af lagstadgad obligatorisk försäkring mot sjukdom i allmänhet kunna ock jämförelsevis lätt och i tillfredsställande former uppbyggas viktiga speciella grenar af den sociala sjukförsäkringen, såsom försäkring mot snart öfvergående skada till följd. af olycksfall i arbetet och moderskapsförsäkring.»

Trots dessa m. fl. den obligatoriska försäkringens företräden, och äfven om man kan vara med om att vilja i en snar framtid söka få en dylik försäkring till stånd, måste man dock ställa sig tveksam, när det ifrågasättes att under nuvarande förhållanden börja vidtaga åtgärder för införande af en obligatorisk sjukförsäkring i vårt land. Ett dylikt steg vore onekligen något egendomligt just nu, då för kort tid sedan en ny sjukkasselag med öfverväldigande majoritet och under lifligt bifall från de talrika utöfvarne af den frivilliga sjukkasseverksamheten i landet antagits af Riksdagen. Skall det vara någon mening med denna lagstiftning, synes man böra genomföra den fullständigt — hvilket dock icke kan ske förr än efter förloppet af den föreskrifna öfvergångstiden af fem år — och låta den verka någon tid, innan man kommer med en ny lag på området. Man har ju äfven tänkt sig, att 1910 års lag bland annat skulle blifva ägnad att förmedla en framtida öfvergång till obligatorisk sjukförsäkring. Detta kan emellertid icke blifva fallet, om man, innan den hunnit fullständigt genomföras, börjar föranstalta om införandet af en försäkring af nyssnämnda slag. Det är ju äfven lätt insedt och står i hvarje fall klart för hvar och en, som varit i tillfälle att på närmare håll iakttaga sjukkasseverksamheten under det på senare tid försiggångna omdaningsarbetet därinom, att en ny lagstiftning på området, ja, endast vetskapen om att en sådan redan förbereddes, lätt kunde komma det nu lifligt pågående af den nya sjukkasselagen föranledda omorganisationsarbetet att afstanna. Ännu torde knappast mer än en tredjedel af sjukkassorna hafva gripit sig an med omläggningen enligt den nya lagen. De, som ännu icke börjat därmed, skulle troligen tveka att inordna sig under denna lag, om de kunde förmoda, att man redan efter ett eller annat år hade att motse en ny lag, erfordrande en ny omläggning af verksamheten. Uttalanden af representanter för sjukkasseverksamheten låta förmoda, att så skulle blifva fallet. Man är ock inom kommerskollegium af den meningen, att så skulle ske. Utsikten till ett snart förestående nytt systemskifte skulle ock förklarligt nog väcka ganska starkt missnöje bland de sjukkassor, hvilka redan inrättat sig efter den nya lagen. Den skulle ock förlama de nu bland dem pågående sträfvandena att genom samarbete bygga vidare på den grund, som lagts genom den nya sjukkasselagen.

I korthet sagdt, om man snart griper sig an med en utredning om obligatorisk sjukförsäkring, synes det vara fara värdt, att syftet med 1910 års sjukkasselag helt och hållet förfelas, och att missnöje och häglöshet sprides inom vida kretsar af vårt sjukkasseväsande. Man bör betänka sig noga, innan man företar sig något, som kan medföra dylika konsekvenser. Det är dock så, att vi hafva en omfattande, synnerligen gagnande sjukkassevenksamhet, hvars betydelse för de obemedlade i vårt land är utomordentligt stor. Visserligen är det godt och väl att se till, om man kan åstadkomma ännu bättre förhållanden på den sociala sjukförsäkringens område. Men man måste dock akta sig att därvid alltför mycket förgripa sig på det bestående. Man vet hvad man har, men icke hvad man får.

Man har visserligen på en del håll starkt klandrat den nya sjukkasselagen och rent af förmenat, att den aldrig borde hafva kommit till, att man i stället bort söka få till stånd en obligatorisk sjukförsäkring, att det knappast vore någon skada skedd, om denna lag omedelbart slopades och ersattes med en lag om sjukförsäkring på tvångets grund. De, som närmare lärt känna vårt frivilliga sjukkasseväsande, äro dock af annan mening. Bland dem torde den åsikten vara ganska allmän, att vår nya sjukkasselag tämligen väl motsvarar det nuvarande lagstiftningsbehovet på sjukförsäkringens område, att den är ägnad att bibringa vårt sjukkasseväsande en välbehöflig omorganisation med undvikande af alltför radikala förändringar, att man kan hoppas ganska mycket af den nya ordning, lagen redan är på väg att åstadkomma inom sjukkassevenksamheten, och att den är ägnad att åvägabrinda ett lämpligt öfvergångsstadium till en bättre tingens ordning.

Den ifver att få till stånd en obligatorisk sjukförsäkring, som ådagalagts af lagens motståndare, synes vittna om, att man på det hållet icke tagit tillräcklig kännedom om vårt sjukkasseväsande, att man en smula underskattat dess betydelse, under det man å andra sidan kanske öfverskattat de fördelar, som inom en närmare framtid kunna vinnas på den obligatoriska försäkringens väg, och att man förbisett de svårigheter, som i vårt land äro förknippade såväl med själfva öfvergången till obligatorisk sjukförsäkring som med anordnandet af en tillfredsställande försäkring af sistnämnda slag. Man synes snarast anse, att genomförandet af en obligatorisk sjukförsäkring är en politisk fråga, att det endast varit en yttring af konservatism, då man tillsvidare ställt sig afvisande till en dylik försäkring, och att det endast tarivas tillräcklig framstegsvänlighet och frisinne för att helt kunna gå med på ett oförtöfvadt införande af den obligatoriska försäkringen. Att några praktiska svårigheter af mera afsevärdt slag kunna möta, synes man knappast hafva tänkt sig, lika litet som man ansett hänsynen till de förut bestående förhållandena förtjäna något större afseende.

Det torde vara mer än tvifvelaktigt, huruvida man i vårt land med ens kan få till stånd en obligatorisk sjukförsäkring, efter modernt mönster, omfattande alla de befolkningsgrupper, som kunna sägas vara i behof af en dylik försäkring. I den obligatoriska för-

*Om anslag
till under-
stödjande af
sjukkassor.
(Forts.)*

Om anslag till understödjande af sjukkassor.
(Forts.)

säkringens förgångsländer har man fått börja med en försäkring, omfattande endast vissa hithörande befolkningsgrupper.

Man torde sålunda icke få utgå ifrån, att vi med ett slag kunna erhålla en obligatorisk försäkring af samma omfattning, som den man nyligen genom 1911 års riksförsäkringsordning fått till stånd i Tyskland. Det är dock först efter en stegvis fortgående, snart 30-årig utveckling man i detta land kommit dit, där man nu befinner sig. Man må och taga i betraktande, att den nuvarande tyska befolkningen växt upp under den obligatoriska försäkring, att Tyskland har att uppvisa en vida tätare kultur än vårt land — omständigheter, som väsentligt underlättat de vidtgående reformer på området, som blifvit genomförda i detta land.

Hvad England beträffar, som nyligen infört en synnerligen omfattande obligatorisk sjukförsäkring efter att förut endast hafva haft en frivillig sådan, och för den skull på många håll utpekats såsom ett efterföljansvärdt föredöme för vårt land, så torde äfven detta land på grund af dess tätare kultur, dess mera utvecklade föreningsväsen m. fl. omständigheter hafva vida bättre förutsättningar, än vårt land äger, att taga ett sådant steg, som där nu tagits. För öfrigt är den engelska lagen alldeles nyss antagen och följaktligen ännu obeprfvad.

Vill man i vårt land söka få till stånd en obligatorisk sjukförsäkring f. n., torde man stöta på ganska afsevärda svårigheter, så snart man vill sträcka densamma utöfver industriarbetarnes krets. Vill man t. ex. utsträcka försäkring till landtarbetarne, hvilket synes ligga nära till hands, torde man snart komma till insikt om, att det blir en synnerligen svår sak att på landsbygden anordna det kostnadsfria tillhandahållande af läkarvård och läkemedel, som allmänt framhålles vara en af den obligatoriska sjukförsäkringens hufvudprestationer. Läkarne och andra, som närmare satt sig in i saken, luta snarast åt den meningen, att nästan oöfverstigliga hinder f. n. komma att möta härvidlag. Vi hafva nämligen ännu för ondt om läkare och apotek på landsbygden. De stora afstånden försvåra dessutom saken.

Med ganska stor sannolikhet äro vi därför hänvisade till att börja med en obligatorisk sjukförsäkring af jämförelsevis begränsad omfattning. Inskränkt till endast vissa af de befolkningsgrupper, som äro i behof af en dylik försäkring.

Nu hafva vi emellertid redan en vidt utgrenad frivillig sjukkasseverksamhet. Antalet sjukkassor i vårt land utgör för närvarande betydligt mer än 2,000. Antalet i dem sjukförsäkrade personer torde uppgå till omkring 600,000. Bland dessa befinna sig gifvetvis en stor del af dem, som skulle träffas af den obligatoriska sjukförsäkring, ehuru ännu långt ifrån alla. Å andra sidan skulle kanske flertalet af dem, som tillhöra våra sjukkassor, icke till en början falla under försäkring. De båda här nämnda kategorierna af folk förekomma blandade med hvarandra inom de enskilda sjukkassorna, hvilka i regel icke äro upprättade för personer inom visst

yrke, utan förete den största brokighet med afseende å medlemsstockens yrkessammansättning.

Härtill kommer nu, att vissa sjukkassor oftast äro mycket små. Flertalet meddela endast sjukhjälp i form af ett kontant understöd, men bereda däremot icke läkarvård och läkemedel kostnadsfritt åt sina medlemmar. Våra sjukkassor äro därför f. n. icke så inrättade, att de kunna blifva lämpliga organ för en modern obligatorisk sjukförsäkring. Att i hast få dem att frivilligt genomföra en annan, för ändamålet lämpad tingens ordning, torde icke låta sig göra.

Vid införandet af en obligatorisk sjukförsäkring blefve man under sådana förhållanden hänvisad att upprätta nya särskilda kassor, alldeles så som skett i Tyskland.

De personer, som träffades af sjukförsäkringstvånget, skulle då tvingas ur sina gamla kassor och in i de nya.

Något sådant skulle emellertid sannolikt åstadkomma en högst betänkelig förbistring inom vårt sjukkasseeväsende. Våra sjukkassors samlade besparingar uppgå för närvarande till omkring 12,000,000 kronor. Hur skulle man förfara med dessa tillgångar vid en sönderdelning af sjukkassorna af nyssberörda slag.

Redan förut äro våra sjukkassor mycket små. Deras medlemsantal skulle nu ytterligare decimeras. Många kassor skulle därigenom blifva alltför små för att kunna fortsätta med sin verksamhet.

Säkerligen blefve det ingen lätt sak att söka sammansmälta resterna till ett mindre antal större kassor.

Vådan af en händelsernas utveckling af nyss skildradt slag blefve desto betänkligare med hänsyn till den omständigheten, att våra sjukkassor f. n. omfatta ett rätt stort antal gamla och till hälsan försvagade, ur aktiv sysselsättning försatta personer, hvilkas hela väl icke oväsentligt beror af att de fortfarande få tillhöra sin sjukkassa. Då den obligatoriska sjukförsäkringen utan tvifvel hufvudsakligen komme att drabba de yngre arbetsdugliga, som äro i stånd till ett regelbundet arbete, och det sålunda i främsta rummet blefve dessa, som komme att träda in i de obligatoriska kassorna och utgå ur de förutvarande sjukkassorna, komma kanske många af dessa senare att bestå af ett jämförelsevis stort antal gamla och sjukliga personer. Dessa kassors verksamhet komme då att ytterligare försvåras på grund häraf. Och stora svårigheter torde möta, därest en dylik kassa måste upphöra med sin verksamhet, att bereda de gamla och sjuka medlemmarna inträde i en annan kassa.

Inför dylika eventualiteter måste man känna sig betänksam emot att alltför snart slå in på den obligatoriska försäkringens väg. Man måste se till, att man icke skadar eller bereder svårighet för en bestående verksamhet, som utträttar så mycket godt och är af så stor betydelse för en stor del af vårt lands obemedlade befolkning. Såsom redan nämnts omfatta våra sjukkassor f. n. omkring 600,000 personer. De utbetala årligen omkring 5,000,000 kronor i sjukhjälp och 1,000,000 kronor i begravningshjälp.

Skall en obligatorisk sjukförsäkring införas i vårt land utan

*Om anslag
till under-
stödjande af
sjukkassor.
(Forts.)*

Om anslag
till under-
stödjande af
sjukkassor.
(Forts.)

att därigenom det bestående frivilliga sjukkasseväsendet skadas eller dess verksamhet försvåras, måste man söka laga så, att den obligatoriska försäkringen kan ordnas icke *vid sidan af utan på grundvalen af* det bestående sjukkasseväsendet. För den skull bör man söka bibringa detta en starkare och ändamålsenligare utveckling. Men detta torde blott ske genom att låta detsamma ostridit fortgå under de nya förhållanden, som 1910 års lag skapat, och dröja någon tid med upprättandet af den obligatoriska försäkringen.

Vårt sjukkasseväsande är stadt i en rask tillväxt. Följande statistik visar ökningen under de senaste åren:

1905	437,288	medlemmar.
1906	489,958	»
1907	543,919	»
1908	585,888	»
1909	621,411	»

Alltså på 5 år en ökning med 184,123 medlemmar. Får detsamma tillväxa ytterligare någon tid, kan man möjligen hoppas att på grundvalen af detsamma upprätta en obligatorisk sjukförsäkring, af större omfattning, än den man f. n. kan åstadkomma. En liflig verksamhet pågår f. n. bland våra sjukkassor, i samband med omläggningen efter nya lagen, med syfte att åstadkomma en sammansmältning af de många små kassorna till större bärkraftigare organisationer. Inom ett stort antal samhällen med starkare utvecklade sjukkassevenksamhet har man sålunda redan fått till stånd eller är i färd med en sammanslagning af sjukkassor. Detta är sålunda fallet med Stockholm, Malmö, Lund, Eskilstuna, Landskrona, Hälsingborg, Södertälje, Växjö, Gäfle m. fl.

1910 års lagstiftning har vidare gifvit våra sjukkassor kraftiga impulser att utvidga sin verksamhet till meddelande jämväl af sjukhjälp i form af kostnadsfri läkarevård och medicin, bl. a. genom de nya grunderna för statsbidrag till sjukkassorna.

I den mån den påbörjade utvecklingen i dessa hänseenden får fortgå, utbildas våra sjukkassor på ett sådant sätt, att de kunna blifva organ för en obligatorisk sjukförsäkring, hvadan man icke tvingas att upprätta nya organ för en dylik försäkring. Den obligatoriska försäkringen kan alltså införas utan en alltför genomgripande omstörtning af de bestående förhållandena.

Skulle, såsom är att hoppas, inom några år en allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring komma till stånd i vårt land, vore detta äfven ett skäl att dröja med den obligatoriska sjukförsäkringens införande någon tid, så att man kunde få en försäkring af förstnämnda slag genomförd. Genom en sådan försäkring kunde man nämligen få det sörjdt på annat sätt för de ålderstigna och genom ohälsa arbetsodugliga personer, som nu finnas inom våra sjukkassor och i dem hafva sitt stöd. En af de förut påpekade svårigheter, som torde komma att möta om man nu ville åstadkomma en obligatorisk sjukförsäkring, vore därmed undanröjd.

Det nu pågående utvecklingsarbetet inom sjukkassorna, som närmast framkallats af den nya sjukkasselagens antagande, för oss

på olika områden oafbrutet närmare den tingens ordning, som den obligatoriska sjukförsäkringen afser att skapa. Det har redan framhållits, hurusom man öfverallt i vårt land, där det låter sig göra, är i färd med att genom sammanslagning af de många små sjuk-kassorna bilda stora och starka kassor. Våra sjuk-kassor börja allt mer och mer att bereda sina medlemmar jämväl kostnadsfri läkare-vård och medicin. I den mån det är möjligt och förenligt med en ändamålsenlig sjuk-kasseverksamhet torde denna sida af verksamheten snart komma att ernå en tillfredsställande utveckling.

Genom det initiativ, som af Sveriges allmänna sjuk-kasseförbund — som bekant en vidtutgrenad samorganisation mellan sjuk-kassor på olika orter i vårt land — i dagarna tagits till ävägbringande af öfverenskommelse om sjuk-kassemedlemmars rätt till öfvergång från en sjuk-kassa till en annan vid ombyte af boningsort, kan man ock hoppas att kanske snart äfven i vårt land få till stånd en tingens ordning, som innebär ett stort och viktigt steg hän emot ett af de mål, hvilka man vill nå genom en obligatorisk sjuk-försäkring.

Det må äfven erinras därom, att man genom de skyldigheter, som pålagts våra sjuk-kassor genom 1910 års lag beträffande medlemmar som skadats vid olycksfall, redan äger möjligheter att i ganska stor utsträckning realisera en social olycksfallsförsäkring äfven mot snart öfvergående olycksfallsskada. Det gäller blott att hinna lära sig och komma sig för med att taga vara på dessa möjligheter, hvilket man väl ock kan hoppas skall snart komma att ske. Äfven därigenom skulle vi bringas närmare den obligatoriska försäkringens förhållanden.

Nya skaror tillströmma oafbrutet till våra sjuk-kassor, kanske icke alltid de mest behöfvande, men i regel likväl sådana, som förr eller senare böra komma in under en blifvande obligatorisk sjuk-försäkring, om också icke i första rummet.

Det torde ock redan förhålla sig så, att det stora flertalet bland arbetarna och med dem ekonomiskt jämställda, om blott de själfva vilja, kunna vinna inträde i en sjuk-kassa och där blifva försäkrade, såvida de ej redan uppnått alltför hög ålder eller fått sin hälsa varaktigt förstörd.

Alltså: vi hafva i vårt frivilliga sjuk-kasseväsende en synnerligen värdefull institution för folklig sjuk-försäkring. Genom den nya sjuk-kasselagen har denna fått en kraftig impuls till en vidare utveckling, som med raska steg för oss i riktning mot samma tingens ordning, som en obligatorisk sjuk-försäkring gifver oss. Får denna utveckling ostördt fortgå ännu någon tid, kommer därigenom öfvergången till en obligatorisk försäkring att ske lättare och med mindre vådor för den nu bestående sjuk-kasseverksamheten, än om man redan nu börjar föranstalta om införande af en dylik försäkring. Gör man detta senare är att befara, att den förutvarande sjuk-kasseverksamheten därigenom skall i hög grad oroas, oreda och förvirring därinom uppstå och kanske afsevärd skada tillfogas densamma. Det lagstiftnings-arbete, som resulterat i 1910 års sjuk-kasselag och på hvars full-

Om anslag till understödjande af sjuk-kassor.
(Forts.)

Om anslag
till under-
stödjande af
sjukkassor.
(Forts.)

ständiga genomförande man nu lifligt arbetar och redan nedlagt mycken möda, torde då ock vara väsentligen förspilld.

Hvad man under den närmaste framtiden skulle kunna vinna, om en obligatorisk sjukförsäkring omedelbart infördes, torde väl knappast blifva något så afsevärdt, att det komme att uppväga de olägenheter, som en brådstörtad öfvergång till de nya förhållandena lätt kunde medföra.

Ganska sannolikt torde vara, att man till en början finge nöja sig med en obligatorisk försäkring omfattande hufvudsakligen industriens arbetare. Erinras må med afseende härå, hurusom den obligatoriska försäkring, som det Gibsonska förslaget vid 1910 års riksdag afsåg att skaffa oss, tänkte omfatta hufvudsakligen nyssnämnda grupp af vårt lands obemedlade befolkning.

Visserligen vore det en beaktansvärd och eftersträfvansvärd fördel, att vi finge alla våra industriarbetare sjukförsäkrade och att man kunde ålägga deras arbetsgifvare att till en mera afsevärd del bekosta dem denna försäkring. Men icke vore en dylik försäkring af en så utomordentlig betydelse, att man icke kunde vänta på densamma ännu någon tid, i afvaktan på att tiden blefve mogen för en mera omfattande och mindre riskabel reform på sjukförsäkringens område.

Det torde dock vara så, att flertalet af våra industriarbetare f. n. äro sjukförsäkrade i någon sjukkassa.

Det större flertalet af de obemedlade i vårt land komma tydligen fortfarande att vara hänvisade till den frivilliga försäkringen. Det myckna talet om att man med en obligatorisk försäkring skulle nå de mest obemedlade i landet visar sig då vara ganska öfverdrifvet. På sin höjd skulle det bekräfta sig i fråga om industriarbetarnes klass. Men äfven i fråga om denna, torde det tåla vid en afsevärd prutmån. Det är nämligen ganska ovisst, huruvida man ens inom denna speciella befolkningsgrupp finge de mest behöfvande med i försäkringen. Till belysande häraf må framhållas hurusom inom den obligatoriska sjukförsäkringen hitintills i regel de tillfälligt anställda och de arbetslösa gått miste om försäkringen. Försäkringen har hufvudsakligen afsett de arbetare, som innehafv en mera varaktig anställning. I Tyskland exempelvis har det under den tidigare regimen varit så, att den arbetare, som upphört att innehafva anställning i försäkringspliktigt företag, därmed varit löst från plikten att vara försäkrad. Han har då varit hänvisad att frivilligt vidmakthålla sin försäkring. Men därvid måste han själf vidkännas hela kostnaden för försäkringen. Detta har vanligen blifvit för betungande för honom. Enligt hvad förefintlig statistik visar, hafva ock arbetarna i stor utsträckning utgått ur sjukkassorna, då de lämnat sin försäkringspliktiga anställning.

Efter mycket att döma möta dessutom många afsevärda svårigheter, då man vill söka anordna en obligatorisk sjukförsäkring på ett tillfredsställande sätt. Faran för att man skall förhastas sig synes ock vara rätt stor. Studerar man den utländska facklitteraturen och pressen, får man det intrycket att reformer på området i andra

länder i en öfverraskande grad ledt till stridigheter och ganska ofta slagit ut på ett mer eller mindre otillfredsställande sätt. Särskildt frapperas man af de upprifvande strider, som uppstått mellan läkarne och sjukkassorna.

Några exempel till belysande häraf må anföras.

De häftiga stridigheter som ägt rum mellan läkarne och sjukkassorna i Tyskland äro nästan allbekanta. Man kan knappast öppna ett häfte af den rikhaltiga tyska tidskriftslitteraturen utan att stöta på en artikel, innehållande de skarpaste uttalanden från ena eller andra hållet i ämnet eller skildrande en bitter strid mellan läkare och sjukkassor på den ena eller andra platsen. — Under föregående år antogs i Tyskland en omfattande socialförsäkringslag, som väl allmänt anses såsom det förnämligaste i lagstiftningsväg som hittills åstadkommits på den sociala försäkringens område. Men innan man kommit så långt, hafva skarpa meningutbyten ägt rum mellan de intresserade parterna och meningarna om lagens förträfflighet synas på viktiga punkter vara ganska delade. Det förslag, som af regeringen först framlades, möttes genast af en särdeles skarp opposition, hvilken gaf anledning till en omarbetning af förslaget. Äfven detta nya förslag mottogs af en tämligen enstämmig kritik och underkastades inom riksdagen viktiga förändringar innan detsamma antogs. Hvad den definivt antagna lagen beträffar, så betecknas densamma för sjukförsäkringens vidkommande såsom otillfredsställande inom den socialdemokratiska pressen.

I Österrike, hvarest man äger en obligatorisk sjukförsäkring sedan år 1888, är man sedan åtskilliga år tillbaka i färd med en omorganisation af försäkringen i samband med utarbetandet af en omfattande ny lag för samtliga grenar af socialförsäkringen. År 1908 framlades ett vidlyftigt regeringsförslag. Man har dock hittills icke lyckats komma till någon enighet. Socialdemokraterna för sin del vilja hellre förkasta hela förslaget än antaga detsamma i dess ursprungliga skick. Missnöjet gäller icke minst sjukförsäkringen.

Ungern fick en första lag om obligatorisk sjukförsäkring år 1891. År 1907 antogs en ny lag, gående ut på en genomgripande omläggning af försäkringen. Att döma af pressuttalanden från de första åren efter lagens ikraftträdande synes denna lagstiftning icke hafva slagit så alldeles väl ut. De tyska sjukkassornas hufvudorgan (socialistiskt) betecknade år 1910 resultatet såsom ett fullständigt fiasko.

I Schweiz, där man har en ganska omfattande frivillig sjukförsäkringsverksamhet, framlades år 1900 ett förslag till lag om obligatorisk sjukförsäkring. Förslaget blef genom allmän folkomröstning förkastadt.

I Norge antogs en lag om obligatorisk sjukförsäkring år 1909. Helt nyligen, efter det lagen sålunda varit i kraft endast en kort tid, hafva norska tidningar haft att förmåla, att lagen är föremål för starkt missnöje i olika delar af landet samt att 12 stortingsmän väckt förslag om en ingående revision af densamma.

Hvad slutligen beträffar den nyligen antagna obligatoriska sjuk-

*Om anslag
till under-
stödijande af
sjukkassor.
(Forts.)*

försäkringen i England, som man på sista tiden så mycket och i så berömmade ordalag talat om i vårt land, synes denna redan hafva mött de allvarsammaste svårigheter. En stockholmstidning har härom nyligen haft att förmåla bland annat följande:

»Då finansministern Lloyd-George i fjol våras framlade sitt förslag i underhuset, hälsades det välkommet i de mest erkännande ordalag af de olika partiernas talare. Men då man granskade lagens detaljer, lät det snart helt annorlunda. Det strömmade klagomål in från de privata sjukkassorna, som sågo sin existens hotad. De konservativa funno lagen alltför radikal och för socialdemokraterna var den icke radikal nog. Matmödrar och tjänarinnor arrangerade massmöten för att protestera mot detta ingrepp i privatlivets fred. Lagens behandling kräfdde en extra höstsession och för att bringa de missnöjda till tystnad måste Lloyd-George företaga så många ändringar i sin lag, att den nästan icke kunde kännas igen, då den ändtligen trots allt motstånd antogs af både öfver- och underhus.»

Lagen skall inom den närmaste tiden träda i kraft. Emellertid ser det ut som detta skulle blifva svårt. Den engelska läkarekåren, hvars medverkan lagen förutsätter, hotar med fullständig strejk. Af Englands 29,500 läkare hafva 26,250 underskrifvit en förklaring, att de icke utföra något arbete för de allmänna sjukkassorna, därest icke vissa af dem uppställda fordringar uppfyllas. Men detta åter skulle afsevärdt öka kostnaderna för lagens genomförande. Underhuset har enhälligt antagit en resolution, däri bland annat förklaras, att lagen skall misslyckas, därest man icke kommer till rätta med läkarne.

Med dessa exempel har meningen icke varit att förklena den obligatoriska sjukförsäkringen eller sätta densamma i misskredit. Det må å andra sidan framhållas, att man i de länder, där man pröfvat den obligatoriska försäkringen, ganska enhälligt prisar dess företräden framför den frivilliga. Den obligatoriska sjukförsäkringen bör utan tvifvel ställas såsom ett framtidsmål äfven i vårt land.

Af det anförda torde emellertid framgå, att vägen till en tillfredsställande obligatorisk sjukförsäkring är ganska rik på svårigheter, att man där lätt kan göra felsteg.

Det synes ock böra framgå, att man ej torde förlora något så särdeles på att vänta med en dylik försäkring ännu någon tid, att man däremot löper fara att på ett betänkligt sätt förgripa sig på den naturliga utvecklingen, om man alltför hastigt och obetänksamt söker få en obligatorisk försäkring till stånd.

Efter hvad civilministern vid olika tillfällen försäkrat torde man kunna hoppas på att från regeringshåll i sinom tid i saken skall åtgöras hvad som lämpligen ske kan. Man torde ock kunna vara förvissad om att han därvidlag skall erhålla all möjlig medverkan från den speciellt sakkunniga myndighet, som numera öfvar tillsyn öfver sjukkasseverksamheten i vårt land.

Jag ber om ursäkt för att jag talat mest om sjukkasseförsäkring, då egentligen denna fråga rör moderskapsförsäkring. Men, såsom jag sade i början af detta anförande, det är med anledning af ut-

skottets starka motivering, som jag funnit mig föranlåten att göra detta inlägg i frågan.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag skall endast yttra några få ord i den nu föreliggande frågan. Det ursprungliga förslag, som framlades af de särskildt tillkallade sakkunniga, afsåg, som känt, dels att få till stånd en lag om obligatorisk moderskapsförsäkring, som skulle omfatta de industriarbeterskor, hvilka till följd af arbetarskyddslagens bestämmelser om obligatorisk barnsängshvila vore i särskildt behof af understöd — för tillfället var det knappast möjligt att föreslå en obligatorisk moderskapsförsäkring för alla mindre bemedlade barnsängskvinnor — dels också att få fram en frivillig moderskapsförsäkring. Det framgår också af Riksdagens skrivelse år 1908 — äfven om den i det väsentliga var grundad på tanken, att man borde tillgodose i främsta rummet just alla dem, som genom arbetarskyddslagstiftningens bestämmelser blefve *förhindrade* att arbeta under en viss tid kring barnsängen — att man hade blicken öppen för behofvet af att äfven söka så småningom vidga lagen, så att den kunde bereda möjlighet att låta flera grupper af kvinnor omfattas af moderskapsförsäkringen, samt att man då också tänkt sig att gå såväl den obligatoriska som den frivilliga vägen.

När nu kritiken kom öfver detta förslag om obligatorisk moderskapsförsäkring och lagrådet af åtskilliga skäl afstyrkte dess framläggande, ansåg sig Kungl. Maj:t icke böra för närvarande besvara Riksdagen med ett förslag, som mött så stort motstånd. Jag må dock för min del säga, att kritiken i mycket var oresonlig; och jag har icke heller känt mig öfvertygad af de skäl, lagrådet anført för sin ståndpunkt, som jag för min del icke finner i allo hållbar.

Emellertid var det tydligen förenadt med stor svårighet att nu genomföra ett förslag, väsentligt grundadt på de sakkunniges utredning; och man gick därför allenast till att framlägga ett förslag om frivillig moderskapsförsäkring, något som också de sakkunniga tänkt sig böra i allt fall ske.

Det är således en del af ett större tänkt förslag i denna fråga, som nu föreligger; men det nu föreliggande förslaget innebär icke ett afsteg från 1908 års riksdagsskrivelse, icke heller är afsikten, att man med detta förslag skall tänka sig att kunna framdeles afvara obligatorisk moderskapsförsäkring i den ena eller den andra formen. Det finns uppenbarligen föga hopp om, att i tillräcklig omfattning få in industriarbeterskorna under den frivilliga moderskapsförsäkringen, så att man på den grund skall våga sig på att skärpa nu gällande bestämmelser om barnsängshvila.

Det förslag, som nu föreligger, är endast ett provisorium, som man tänkt sig kunna bli till gagn i afbidan på lämpligt tillfälle att lösa hela frågan mera rationellt, ett mål, som man väl knappast kan hoppas vinna förr än när den obligatoriska sjukförsäkringen en gång kan genomföras.

Den invändningen mot nu föreliggande kungl. proposition har

*Om anslag
till under-
stödjande af
sjukkassor.
(Forts.)*

Om anslag
till under-
stödjande af
sjukkassor.
(Forts.)

gjorts, att sjukkassorna själfva icke äro intresserade af, att detta statsunderstöd meddelas. Ja, det kan nog verkligen tyckas så, som om sjukkassorna icke vore intresserade däraf; det är en stor sammanlutning här i Stockholm, som framför allt har satt sig däremot. Jag har dock från andra håll, särskildt i landsorten, hört, att man visst icke har samma syn på saken som nämnda stockholmsförening. Men jag kan medge, att sjukkassorna icke synas vara särskildt intresserade af att få förevarande förslag genomfördt. Jag har svårt att förstå denna deras ståndpunkt, ju mer jag tänkt på saken. Men jag vill säga, att är det så, att sjukkassorna icke komma att begagna sig af detta anslag, därigenom att de icke förbinda moderskapsunderstöd med sin sjukförsäkring, så är det ju å andra sidan icke någon risk för Riksdagen att bevilja medlen, ty då blifva de ju icke använda. Det är här för öfrigt fråga om endast ett litet belopp. Det är fråga om ett försök att leda in sjukkassorna på ett allmänt meddelande af moderskapsunderstöd; och jag tror, att på många orter man skall blifva ganska tacksam öfver att få ett sådant här anslag som bidrag till moderskapsunderstöds kombinerande med sjukunderstöd.

Nu säger man, att frågan i stället borde lösas på den vägen, att sjukkassorna genom förändring af sjukkasselagen *åldes* att meddela moderskapsunderstöd. Detta innebär som bekant en ändring af sjukkasselagen; och det innebär icke en så obetydlig ändring som vid första påseendet kan synas: det måste bestämmas vissa minimiprestationer af moderskapsunderstöd, som skola lämnas, för att lagen skall erkänna, att det verkligen är ett moderskapsunderstöd, som man vill låta falla under lagen på samma sätt som man gjort i afseende å sjukförsäkring, d. v. s. som berättigar till visst statsbidrag. Det är således fråga om icke så små omarbetningar af sjukkasselagen i den vägen; och att sådan omarbetning af lagen kommer att försvåra och fördröja öfvergången till den obligatoriska försäkringen, tror jag man kan vara ense om — utskottet har gjort ett sådant uttalande — och jag för min del tror detsamma. Man må också beakta den omständigheten, att ålägger man obligatoriskt sjukkassorna att meddela moderskapsunderstöd, så måste man, när det är fråga om så olika medlemsstockar, som man har att räkna med i olika sjukkassor, också taga i öfvervägande åtgärder för riskutjämning i anledning af den ökade risk, vissa sjukkassor sålunda skulle åtaga sig. Följaktligen är hela frågan icke så lätt att lösa på den grund sjukkassorna tänkt sig, som en och annan kan tro.

När man nu icke tror sig om att för närvarande kunna gå den obligatoriska vägen i dess helhet, synes det mig därför, som om man genom detta lilla anslag skulle kunna förmå sjukkassorna på många håll, där förhållandena vore gynnsamma härför, att intressera sig för saken och försöka upptaga moderskapsunderstöd såsom vanligt sjukunderstöd. Och att denna sak är behjärtansvärd, att den är välsignelserik, torde alla erkänna, som betänka, hur liten nativiteten och hur stark barnadödligheten, icke minst bland de mindre bemedlade och särskildt bland de oäkta barnen, äro i vårt land. Jag tror

därför, att, när det här för öfrigt, som sagdt, endast gäller ett litet försöksanslag, många skäl tala för dess beviljande och att kungl. propositionen därför är väl förtjänt af att vinna kammarens understöd.

Jag skall icke uppehålla mig vid den senaste ärade talarens långa anförande eller med honom diskutera frågan om de olika fördelarna och olägenheterna af obligatorisk, respektive frivillig, sjukförsäkring. Jag är fullt medveten om, att det icke går att i ett tag införa den obligatoriska sjukförsäkringen; det finns ju bland annat åtskilliga svårigheter, rent organisatoriskt sedt, att genomföra obligatorisk sjukförsäkring, när man nu så länge haft frivillig allena. Men jag ser dock icke på den obligatoriska sjukförsäkringen så pessimistiskt som den ärade talaren; jag är öfvertygad om att den obligatoriska sjukförsäkringens införande är det mål, hvarefter vi böra sträfva och att detta bör snarast möjligt uppnås. Härvidlag gäller kanske framför allt att denna försäkring är nödvändig för landsbygdens befolkning, som till stor del ännu är utesluten från de välsignelser, den frivilliga sjukkasseverksamheten i alla fall medfört och alltjämt medför.

*Om anslag
till understöd-
jande af
sjukkassor.
(Forts.)*

Herr Kvarnzelius: Då ingen af de föregående talarna har yrkat bifall till utskottets hemställan, har jag begärt ordet för att göra det.

Med hänsyn till den rätt långa diskussion detta ärende tagit, skulle det kunna tyckas, som om det vore ett stort ärende. Men det förslag, Kungl. Maj:t har lagt fram, hvilket af utskottet har tillstyrkts, är icke af synnerligen vidtgående beskaffenhet, och det förpliktar icke till något för framtiden. Det lägger icke hinder i vägen för en god lösning af den stora frågan, som detta förslag är afsedt att i någon mån ytterligare bana väg för. Jag tror icke, att det skulle möta så stora betänkligheter äfven för denna kammare att biträda det förslag, som af utskottet här blifvit understödt, detta så mycket mer, som förslaget, om jag är riktigt underrättad, redan bifallits af Andra kammaren.

Det gäller här ett anslag på 25,000 kronor, och syftet därmed framgår af utskottets yttrande å sid. 3, att det afser »allenast en provisorisk anordning med syfte att förmå sjukkassorna att allt mer utveckla sitt arbete i sådan riktning, att kvinnlig medlems sjukförsäkring kommer att omfatta jämväl moderskapsunderstöd».

Såsom framgår af statsrådets och chefen för civildepartementet anförande här, är detta en i och för sig mycket behjärtansvärd sak, och allt som kan göras för att i det hänseendet bereda ökade ekonomiska möjligheter för barnaföderskor, bör gifvetvis göras. Detta behof af ökade ekonomiska möjligheter föreligger naturligtvis äfven för andra kvinnor än dem, som beröras af den nya lagen om arbetarskydd och som omnämnas i dess § 15. Samma behof föreligger för alla kvinnor, när de äro barnaföderskor, och för de barn de föda. Om det vid någon tidpunkt är af behovet påkalladt och är i särskild grad önskvärdt, att de komma i åtnjutande af god näring och att de hafva de bästa ekonomiska möjligheter, är det gifvetvis vid sådana till-

*Om anslag
till understöd-
jande af
sjukkassor.
(Forts.)*

fällen. Och det är, såsom statsrådet och chefen för civildepartementet framhöll, af ytterligt stor betydelse just för barnen, huruvida de skola blifva bevarade för samhället eller gå bort genom döden redan i sitt första år. Detta är i mycket hög grad beroende på den näring, modern kommer i åtnjutande af och den omvårdnad i öfrigt hon på grund af ekonomisk möjlighet kan få.

Detta försök är, som förut nämnts, afsedt att uppmuntra sjuk-kassorna att frivilligt intressera sig för att lämna sjukhjälp äfven vid barnsbörd, och då det afser en utgift af endast 25,000 kronor, synes det mig, som om alla skäl tala för att göra detta försök. Frågan om moderskapsförsäkring är en stor och invecklad fråga, hvars lösning säkerligen kommer att låta vänta på sig, både ett och två år, ja, möjligen flera år. Om man under tiden, intill denna fråga får en god lösning, kan göra något för att bereda ökad stöd åt behöfvande barnaföderskor, synes det mig vara ett steg i rätt riktning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, jämlikt de under öfverläggningen förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade herr vice talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad första särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—75;

Nej—56.

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
avgift.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 18 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till förordning om skogsvårdsafgift äfvensom tre i ämnet väckta motioner.

I en till Riksdagen den 19 april 1912 aflåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 208, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen antaga följande förslag till

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

Förordning om skogsvårdsafgift.

Med upphäfvande af nådiga förordningarna den 4 juli 1910 angående skogsvårdsafgifter och den 13 juni 1908 angående skogsvårdsafgifter inom Gottlands län, förordnas härigenom som följer:

1 §.

För afverkadt virke, som taxeras jämlikt lagen om skogsaccis och om virkestaxering, skall erläggas skogsvårdsafgift med en och tre tiondels procent af virkets taxerade värde.

Denna afgift skall fördelas mellan skogsvårdsstyrelserna i riket på sätt här nedan sägs.

2 §.

Skogsvårdsafgift erlägges:

a) för virke, som taxerats enligt 5 § a) i lagen om skogsaccis och om virkestaxering, af afverkaren, och

b) för virke, som afses i 5 § b) i nämnda lag, af den, som med virket så förfarit, att enligt samma lagrum afgiftsplikt för virket inträdd.

Med afverkare förstås i denna förordning den, som, då virket fälles, äger föfoga öfver virket; dock att, där annan äger rätt till affallsvirket, denne skall anses såsom afverkare i fråga om sådant virke.

3 §.

Skogsvårdsafgift debiteras, uppbäres och redovisas i sammanhang med kronoutskylderna i den ordning, Kungl. Maj:t därom föreskrifver.

4 §.

Af de genom skogsvårdsafgiften inom hvarje landstingsområde inflytande medel skola nittio procent tillhandahållas skogsvårdsstyrelsen inom landstingsområdet samt tio procent redovisas till statskontoret för att af Kungl. Maj:t i mån af förefallande behof fördelas mellan samtliga skogsvårdsstyrelser i riket.

Denna förordning gäller icke virke, som afverkats inom Västerbottens eller Norrbottens län, inom Särna socken af Kopparbergs län eller inom området för städer, som icke tillhöra landstingsområde.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1913; dock att hvad i 3 § i förordningen angående skogsvårdsavgifter den 4 juli 1910 stadgas om skyldighet för kronofogde att upptaga skogsvårdsavgift för trämassa, som i orten tillverkats, skall jämväl efter den 1 januari 1913 tillämpas å trämassa, som tillverkats före sistnämnda dag.

I detta sammanhang hade utskottet jämväl till behandling förehåft följande inom Riksdagen väckta motioner, nämligen

nr 61 i Första kammaren af herr *Ekelund*, däri föreslagits, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts nådiga förordning af den 4 juli 1910 angående skogsvårdsavgifter ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla *dels* om upphäfvande af Kungl. Maj:ts beslut af den 15 april 1910 om skogsvårdsavgifternas fördelning och *dels* om att Kungl. Maj:t omedelbart täcktes besluta om ny fördelning af de genom skogsvårdsavgifterna inflytande medlen de olika landstingsområdena emellan efter den virkesmängd, som för tillverkning af varorna blifvit inom de olika områdena afverkad;

nr 106 i Första kammaren af herr *Fahlén* m. fl., däri hemställt, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i den föreslagna förordningen om skogsvårdsavgift, att de avgifter, som inflyta inom ett landstingsområde, må oafkortade tillhandahållas skogsvårdsstyrelsen inom samma område; samt

nr 309 i Andra kammaren af herr *Torgén*, som hemställt, att Riksdagen måtte afslå i Kungl. Maj:ts förslag till förordning om skogsvårdsavgift föreslagen fördelning af skogsvårdsavgifterna samt besluta, att dessa avgifter helt skola tillfalla det landstingsområde, inom hvilket de erläggas.

Utskottet hade i detta utlåtande på åberopade grunder hemställt, att Riksdagen, med afslag å herr Ekelunds motion nr 61, herr Fahléns m. fl. motion nr 106 samt herr Torgéns motion nr 309, måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Reservation hade anmälts af herrar *A. H. Fahlén*, *D. Persson* i Tällberg, *G. Odqvist* och *P. O. Lundell*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till de i ämnet väckta motioner, och att förordningen alltså i nedannämnda delar bort få följande ändrade lydelse:

§ 1.

För afverkad virke, som taxeras jämlikt lagen om skogsaccis och om virkestaxering, skall erläggas skogsvårdsavgift med en och tre tiondels procent af virkets taxerade värde.

§ 4.

De genom skogsvårdsafgiften inom hvarje landstingsområde inflytande medel skola tillhandahållas skogsvårdsstyrelsen inom landstingsområdet.

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

Herr Ingeström: Herr talman, mina herrar! Det här föreliggande förslaget innebär, att våra skogsvårdsafgifter, som förut uttagits endast för det virke, som från landet exporterats, nu skola omläggas på sådant sätt, att dessa afgifter komma att upptagas efter samma grunder som den så kallade skogsaccisen. Detta synes oss vara fullt rättvist, och jag tror också, att Kungl. Maj:ts förslag i detta afseende mottagits med allmän tillfredsställelse. De influtna medlen skola ställas till skogsvårdsstyrelsernas disposition för att användas till skogskultur. Man har utgått från den mycket riktiga uppfattningen, att det träd, som fälles, själf skall sörja för återväxten. Men, säger Kungl. Maj:t, hvarest också utskottet instämmer, dessa skogsvårdsafgifter skola icke odeladt tillfalla vederbörande skogsvårdsområden, utan 10 procent af ifrågavarande afgifter skola ställas till Kungl. Maj:ts disposition för att användas såsom ytterligare understöd åt mera behöfvande skogsvårdsområden.

Nu är det gifvet, att skogsvårdsstyrelserna i de södra delarna af landet, i de södra länen, som äro jämförelsevis skogfattiga och där äfven en större proportion af skogsfångsten användes till husbehovsvirke — och såsom vi veta, är det virket fritaget från skogsvårdsafgift — det är gifvet, säger jag, att skogsvårdsstyrelserna där måste hafva mindre pengar till sitt förfogande, än hvad som är fallet med de mera skogrika länen skogsvårdsstyrelser.

Det kan i alla fall icke gärna blifva fråga om att inskränka tillgångarna för dessa i ekonomiskt hänseende sämst lottade skogsvårdsstyrelser, utan meningen är väl, att dessa i stället skola få med af de penningar, som annars skulle hafva kommit de större eller i ekonomiskt hänseende bättre lottade skogsvårdsstyrelserna till godo, skogsvårdsstyrelserna i Västernorrlands, Jämtlands, Gäfleborgs, Kopparbergs och Värmlands län, och det är anledning, eller det ligger åtminstone nära till hands att antaga, att så skall blifva fallet.

Jag skall nu försöka med några siffror visa, att om också tillgångarna för dessa skogsvårdsstyrelser kunna se jämförelsevis stora ut, så är också behovet proportionsvis mycket större där, än beträffande skogsvårdsstyrelserna i de sydligare länen.

Om vi t. ex. se på arealen, i hektar uttryckt, af den skogsmark, som finnes inom hvarje skogsvårdsområde, och om vi antaga, att skogsvårdsafgifterna skulle hafva utgått i enlighet med tabell V, som är bifogad Kungl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet, samt om vi då räkna med 1.3 procent i stället för med 2 procent, hvarefter skogsaccisen i regel utgått, skola vi finna hur många öre på hvarje hektar skogsmark skogsvårdsafgifterna utfalla inom de olika länen. Vi skola då finna, att skogsmarksarealen i de sydliga länen är så

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
avgift.*
(Forts.)

ringa, att man kommer upp till en inkomst af skogsvårdsafgifter af 7, 8, 9 öre per hektar, under det att i Jämtlands län denna siffra icke är högre än 4 öre. I Västernorrlands län är den 7 öre, i Gäfleborgs län likaledes 7 öre, i Kopparbergs län 5 öre, men i Västmanlands och Örebro län $9\frac{1}{2}$ öre. Således ser man, att om vi skola räkna på hvarje hektar skogsmark, äro de sydliga länen fullkomligt lika väl lottade -- med några få undantag, hvilka jag skall komma till sedan -- som de nordliga. Och det kan ingen bestrida, att icke skogsvårdskostnaderna äro större i de nordliga än i de sydliga länen, där hvarje jordbrukare har mindre skogsareal och nära till sina ägor, då däremot i nordliga delarna af vårt land jordägaren får färdas mitlids vägar till de marker, som där skola kultiveras och afdikas.

De skogsområden, som skulle vara särskildt behöfvande, äro Gottlands samt Göteborgs och Bohus län och däreft Blekinge och Kristianstads län, men Kungl. Maj:t har ju till sitt förfogande dels ett anslag på 67,500 kronor till understödjande af skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och dels ett annat anslag på 90,000 kronor, och borde väl dessa medel då kunna utdelas på dessa behöfvande skogsvårdslandskap, Gottland särskildt. De öfriga länen -- Göteborgs och Bohus samt Blekinge och Kristianstads län -- äro nog så rika, att de kunna själfva bidraga.

Det förefaller mig därför rätt och billigt, att hvarje skogsvårdsområde får behålla sina egna medel och det kan icke vara rättvist att taga från ett område och gifva till ett annat. Och huru skall en fördelning ske efter fullt rättvis grund? Det var icke länge sedan denna kammare afslog två behjärtansvärda förslag, det ena afseende att bringa lindring åt särskildt hårdt lottade väghållningsdistrikt och det andra att bispringa kommuner med mycket höga kommunalutskylder. Kammaren afslog emellertid förslagen, eftersom man icke rättvist kunde fördela dessa medel, och jag vill hemställa, om det icke är bra mycket svårare, att i det föreliggande fallet kunna få den rättvisa, man icke kunde hoppas att ernå i de andra fallen.

En aktad talare framhöll i förrgår här, då vi behandlade frågan om organisationen af skogsundervisningen, huru mycket som från statens och det allmännas sida offras på jordbruket, då däremot skogsvården får ganska ringa på sin lott.

Om vi draga ett streck öfver landet ungefär vid Uppsala, skola vi finna hufvudsakligast jordbruk söder därom, men skogsbruk norr därom. Det roade mig i anledning af den talarens framställning att göra en liten uträkning öfver den årliga tribut, det nordliga Sverige får betala till det sydliga Sverige, dels i form af spannmålstullar, dels i form af sockermonopol och dels i form af fläsktullar, och jag kom till siffror, som voro så häpnadsväckande, att klokheten föranleder mig att icke här framdraga dem. Men i alla fall vilja dessa sydsvenska landskap, att vi i norr skola komma ned med skogsfrö och plantor och hjälpa dem i deras hagmarker. Vi skola ifrån stora skogsbygder, som hafva nationell betydelse, komma till deras privata skogsmarker och hjälpa dem. Jag tror att skåningarna och de

öfriga sydsvenskarna äro alltför stolta på samma gång som alltför kloka för att mottaga ett sådant anbud. Det är rätt, att den som är rik skall hjälpa den som är fattig. Det kan ock hända att jordbruksutskottets utlåtande fått den formulering det har, emedan det är sydsvenskarna och särskildt skåningarna, som hafva den öfvervägande, dominerande kraften inom utskottet. Jag skall be att få erinra dessa sydsvenskar om att öfver detta streck, jag nyss talade om, under de sista tre åren frost och regn förstört all värsåden och vi hafva varit hänvisade att köpa vårt vårutsäde af sydsvenskarna, och att döma af det pris, vi då fått betala, är det uppenbart, att vi icke hafva några vänkänslor att vänta tillbaka från det hållet.

Anledningen hvarför utskottet anser det lämpligt och rättvist, att dessa 10 procent skola gå till Kungl. Maj:t för vidare fördelning är den, att kronan äger en del skogar, och vid första påseendet måste man tycka det vara fullkomligt rättvist att skogsvårdsafgiften för den skog, som afverkas på kronans skogsmarker, skall komma kronan till godo. då skogsvårds-kassans medel icke användas till kronans skogar, och man skulle då kunna komma till det resultatet att Kungl. Maj:t där hade funnit en fullkomligt rättvis lösning. Men om man tar i betraktande kronans skogar och deras areal inom olika län, finner man att 10 procentsiffran är ganska lösligt hopkommen. Vi hafva icke mer än ett län, Kopparbergs, där staten äger öfver 10 procent af skogsarealen. I Jämtland äger staten icke mer än 5 procent, i Västernorrland lika mycket och i Värmland 3 procent. Nu vill staten hafva 10 procent. Staten gör en synnerligen god affär, då man dessutom tar i betraktande, att kronans skogar anses lämna bra mycket mindre afkastning än enskilda skogar. Om man vidare ser på kronoskogarna, bestå dessa dels af gamla kronoparker, dels af nyköpta kronoparker och dels af skogar, som tillhöra utarrenderade domäner. De gamla kronoparkerna utgöra ovedersägligen hufvudparten af dessa skogar. Nu känna vi alla, att sedan urminnes tider rådt ett ganska stort oeffterrätthetsförhållande därutinnan, att dessa kronoparker varit befriade från alla utskylder. Dessa kronoparker ha varit befriade från kommunalskatt, och kommunen har fått vidkännas alla de utgifter, som på grund af kronoparkernas innebyggare kommit kommunen till del. Det har varit en stor orättvisa, och när skogsaccisen kom, höjdes icke en enda röst emot att skogsaccis skulle utgå äfven från dessa skogar. Men jag vill fråga, hvarför skola kronoparkerna betala skogsaccis? Äfven i detta fall borde de väl undantagas. Men jag antar att kronan där har haft så att säga dåligt samvete och det har därför ansetts skäligt att gifva dessa under långliga tider orättvist behandlade kommuner den ersättning de varit i behof af. Men det är icke kommunerna, som endast varit lidande på detta, utan ock landstingen. Och om vi räkna efter -- och det kan hvar och en af herrarna göra, som är litet hemma i beskattningsfrågor -- skall man få se, att den skogsvårdsafgift, som skulle drabba kronoskogarna, utgör precis lika mycket som den landstingsskatt, som rätteligen borde utgå från dem. Och när förhållandet i hela vårt land är sådant att

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

Författnings-
förslag om
skogsvårds-
avgift.
(Forts.)

skogsvårdsområde och landstingsområde sammanfalla, förefaller det mig, efter det prejudikat Kungl. Maj:t gifvit, när han lät kommunerna få skogsaccisen, att Kungl. Maj:t äfven borde låta skogsvårdsstyrelserna få skogsvårdsavgifterna.

När det gäller att beskatta skogarna, tror jag, att den frågan får ses ifrån många fler synpunkter, än när det gäller en vanlig beskattningsåtgärd. Ty skogen är icke en produkt, som vi själfva hafva frambragt, utan skogens värde ligger till stor del i den omtanke och de uppoffringar, som ett föregående släkte har gjort. När vi således försöka att stifta lagar, som egentligen ha till syfte att komma åt skogsjobbare och skogssköflare, få vi icke glömma, att vi ock med samma lagar i viss mån drabba den intresserade, uppoffrande skogsodlaren.

Den, som följt med skogsförhållandena i vårt land under de senaste åren, skall utan tvifvel finna att här inom landet har kommit till stånd ett vaket och lifligt intresse för skogsvård och skogskultur. Och skogsvårdsstyrelserna, som sedan ett 8-tal år varit i verksamhet, hafva gifvetvis varit en stor bidragande orsak härtill. Storartade afdikningsföretag hafva utförts, och oändliga marker hafva såtts och planterats. Men jag vill fråga herrarna, om ni tro, att detta föreliggande förslag, där det gäller att från de intresserade skogsvårdsområdenas arealer taga pengar och lägga till andra områden, om detta förslag är ägnadt att öka intresset för en rationell skogsvård, om det är ägnadt att egga skogsägaren till uppoffringar för att åt efterkommande släkte kunna lämna ifrån sig en värdefull skog. Jag tror icke att så är fallet. Man använder en helt annan metod inom jordbruket. Man söker där genom premier och belöningar på allt sätt hålla intresset vid lif. Men jag vill ännu en gång betona, att detta sätt att från en skogsvårdsstyrelse taga medel till en annan, icke är ägnadt att höja intresset för skogsvården. I stället tror jag, att skogsodlaren kommer att misströsta. Skogen är säkerligen förut ganska hårdt beskattad. Vi hade i riksdagen en motion gående ut på att växande skog skall vara undantagen från bevilling. Motionen afslogs, hvarför man får antaga att den växande skogen skall bevillingstaxeras. Skogen har således att bära både kommunalskatter och andra skatter. Vidare få vi erlægga förmögenhetsskatt för skogen. När vi sålt skogen, få vi stämpelbelägga kontrakten och vidare erlægga inkomstskatt. Härtill kommer skogsaccisen, hvilken i regel utgår med 2 procent och slutligen denna skogsvårdsavgift, öfver hvilken vi icke klaga, så länge vi själfva få behålla den till kultivering af våra egna skogar. Denna skogsvårdsavgift var af de sakkunnige föreslagen till 1 procent, men på någon vecka tog domänstyrelsen utan vidare och höjde den till 1.3 procent. Hvad för garantier har man att den icke kan höjas till 10, 20, 30 procent, om något nytt anmärkningsvärdt ändamål för användning af skogsmedlen kan uppletas? Jag tror att detta är ett första litet steg på en väg, som är synnerligen farlig, en väg, som jag tror mig veta att de flesta inom denna kammare äro synnerligen rädda att

beträda, och äfven jag för min del är rädd härför, när det gäller ett så ömtåligt och lefvande ämne som skogen.

Jag ber därför, herr talman, att i skogsvårdens intresse få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
avgift.
(Forts.)*

Herr Ekelund: Herr talman, mina herrar! Vid 1910 års riksdag fattade Riksdagen i enlighet med en af Kungl. Maj:t framställd proposition beslut om ny förordning för skogsvårdsafgifternas utgörande och fördelning. I anledning af detta Riksdagens beslut föreskref också Kungl. Maj:t den 4 juli 1910, huru skogsvårdsafgifterna skulle utgöras och huru skogsvårdsmedlen skulle fördelas. Men detta Kungl. Maj:ts beslut har aldrig vunnit tillämpning, och det har vållat att de skogsvårdsmedel, som genom den nya förordningen skulle komma de olika länen tillgodo, hafva utgått i en proportion, som icke kommit att stå i öfverensstämmelse, hvarken med Riksdagens beslut eller Kungl. Maj:ts förordning.

Med anledning häraf tillät jag mig väcka en motion, i hvilken jag anhöll att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts nådiga förordning af den 4 juli 1910 angående skogsvårdsafgifter ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla *dels* om upphäfvande af Kungl. Maj:ts beslut den 15 april 1910 om skogsvårdsafgifternas fördelning och *dels* om att Kungl. Maj:t omedelbart täcktes besluta om ny fördelning af de genom skogsvårdsafgifterna inflytande medlen de olika landstingsområdena emellan efter den virkesmängd, som för tillverkning af varorna blifvit inom de olika områdena afverkad. Nu uppgifves att anledningen till att Kungl. Maj:t icke har tillämpat sitt eget beslut af den 4 juli 1910, skulle vara bestämmelsen i den ursprungliga förordningen af den 24 juli 1903 angående skogsvårdsafgifters utgörande, enligt hvilken bestämmes, huru skogsvårdsafgifterna skola fördelas de olika landstingsområdena emellan för fem år i sänder. På grund af denna bestämmelse hafva hvarken 1910 års riksdags beslut eller den på detta beslut grundade Kungl. Maj:ts förordning af den 4 juli 1910 kommit att tillämpas, och har följden häraf blifvit, att åtskilliga landstingsområden gått förlustiga betydande belopp, hvilket naturligtvis i sin ordning har inverkat på möjligheten för dessa skogsvårdsstyrelser att kunna på ett riktigt sätt fylla sina uppgifter. Såsom ett exempel kan jag nämna att, under det att till Östergötlands läns skogsvårdsstyrelse för år 1911 inkommit i form af skogsvårdsafgifter 8,504 kronor 63 öre, ha inom samma län för samma år uppburits skogsvårdsafgifter endast för trämassa till belopp af 17,473 kronor 43 öre, allt enligt statskontorets uppgift. Så vidt jag kan förstå visar detta tydligt riktigheten af och det befogade i hvad jag i min motion anfört, och jag hade hoppats att det skulle finnas någon form för att vinna rättelse. Utskottet har dock icke ansett att så skulle kunna vara förhållandet, utan därför har utskottet föreslagit afslag på motionen.

Men såvidt jag kan förstå har utskottet här rört ihop två saker, som icke hafva med hvarandra att göra. Min motion afser endast den tidsperiod, som ligger närmast före den, då man tänker sig att

Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)

den nu föreliggande kungl. propositionen om ny förordning för skogsvårdsafgifter skall komma att träda i kraft, eller den 1 januari 1913. Motionen afser således endast åren 1911 och 1912 och alls icke någon sådan tid, som beröres af den kungl. propositionen. Men då det, efter hvad det vill synas, föreligger formella hinder för att få rättelse i denna sak, vill jag icke yrka bestämdt afslag på propositionen. Det riktigaste sättet härvidlag att få rättelse hade utan tvifvel varit att få frågan återremitterad till utskottet för ny behandling, men det är ju icke lämpligt att i denna riksdagens sena timme komma med ett sådant yrkande. Därför vill jag inskränka mig till att föreslå följande ändring i den af utskottet föreslagna klämman, nämligen, att Riksdagen med afslag å herr Fahléns m. fl. motion nr 106 samt herr Torgéns motion nr 309 må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och att herr Ekelunds motion nr 61 ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr talman, jag anhåller om bifall till detta mitt yrkande.

Herr Tamm: Den förste ärade talaren ansåg sig kunna konstatera, att vi från mellersta och södra Sverige skulle vara dels för stolta, dels för kloka att taga detta förslag. Jag är ledsen att icke kunna gifva den förre talaren samma erkännande i det senare afseendet. Ty är det klokt, att till försvar för sin ställning, såsom han gjorde, söka draga upp en stridsfråga mellan norra och södra Sverige? Är det klokt, att just i jordbruksutskottets sammansättning med flera personer söderifrån söka finna motivet till utskottets framställning? Är det klokt att påstå, att i södra Sverige, söder om en linje, dragen öfver Uppsala, vi icke hafva annat skogsbruk än några privata hagar, som skulle kunna behöfva understödjas? Jag tror det icke. Vi äro nog alla öfverens, både inom utskottet och jag tror äfven inom Riksdagen, sedan Andra kammaren med mycket stor majoritet bifallit Kungl. Maj:ts hemställan, att skogsvårdsafgifterna böra uttagas till det belopp och på det sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit. Hvad det här gäller, är endast huru fördelning skall göras. Om man går ut ifrån, att det är af synnerligen stor vikt, att Kungl. Maj:t skall kunna på ett klokt sätt ordna betingelserna för skogsvården i hela landet, så tror jag, att det är rätt, att Kungl. Maj:t på ett för vederbörande orter själfva så behagligt sätt som detta får medel till sitt förfogande, ty inte kan det väl vara talarens på värmlandsbänken mening, att man skall alldeles frångå användandet af skogsvårdsafgifterna för hela landets skogsskötsel och öfvergå till en direkt beskattning af andra beskattningsföremål för att understödja, hvad han tämligen föraktfullt talade om, de södra skogfattiga delarna i vårt land. Om vi tänka på de stora vidderna i sydvästra Sverige, särskildt dem, där fordomtima härliga skogar täckte landet, är det icke i allt fall bra hårdt, om icke staten skulle ha rikliga medel i sin hand för att där understödja skogsvårdsåtgärder? Det är en principfråga, som det här gäller: skall Kungl. Maj:t ha till sitt förfogande medel af skogsvårdsafgifterna? När nu staten med så frikostig hand lämnar skogsvårdsafgifter äfven från statens skogar, skall det då icke vara rätt, att

statsmakterna kunna till fri fördelning disponera en ringa del af dem? Är detta icke alldeles gifvet nu, så hoppas jag att det blir alldeles gifvet om några år, när till följd af de alltmer ökade krafven på skogsvårdsåtgärder i Norrbottens och Västerbottens län, äfven där skogsvårdsafgifter komma att blifva införda, ty hur ställer det sig där? I Norrbottens och Västerbottens län finnes icke mindre än en fjärdedel af hela landets skogbärande mark, och den i statens ägo varande skogsmarken däruppe uppgår till 76 procent eller till ungefär $\frac{3}{4}$ af hela skogsmarken därstädes. Detta gör att om ifrån Norrbottens och Västerbottens läns skogsvårdsafgifter efter nu gällande bestämmelser skulle uttagas, skulle staten för sitt där afverkade virke bidraga med icke mindre än omkring 93,000 kronor, af från Västerbottens och Norrbottens län utgående 125,000 kronor, och om den nya af Kungl. Maj:t föreslagna normen tillämpades, skulle statens bidrag uppgå till närmare 120,000 kronor endast för dessa två län.

Man finner, mina herrar, att det är synnerligen farligt att nu fastlåsa den principen, att samtliga skogsvårdsafgifter, äfven de, som nu utgå från statens skogar, skulle oafkortade komma skogsvårdsstyrelserna tillhanda, ty då hade Kungl. Maj:t icke mer än hittills eller de fattiga 90,000 kronor, som talaren på värmlandsbanken ordade om. Hans uppgift om, att det äfven gällde anslaget å 67,000 kronor berodde på ett misstag. Den summan utgår för att upprätthålla skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Kungl. Maj:t skulle endast ha 90,000 kronor i nuvarande stund, och om Riksdagen skulle vilja kraftigt understödja skogsvårdsarbetet, skulle Riksdagen af andra beskattningsobjekt få utkräfva detta bidrag.

Herr talman! Då jag inte tror, att det är lyckligt att fastslå den principen, utan jag tror, isynnerhet med tanke på framtiden, att Kungl. Maj:t bör ha möjlighet att använda rikligare medel till behöfliga skogsvårdsåtgärder, så tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag, som redan tagits i Andra kammaren.

Herr Fahlén: Jag måste erkänna, att jag, när den proposition, som nu föreligger, först kom oss tillhanda och jämväl sedan den börjat behandlas i utskottet, ställde mig mycket tveksam gentemot hela den nu föreslagna omläggningen af skogsvårdsafgiftens uttagande. Jag syftar därvid närmast på, att dessa afgifter nu skulle åläggas allt virke, som kommer att afverkas i landet, vare sig det användes för hvad som i stort sedt kallas för husbehof eller för andra ändamål. Förr hafva ju skogsvårdsafgifter ålagts endast det virke, som underkastats förädling och exporterats. Det är vårt bästa och värdefullaste virke. Det kan ju finnas särskildt fog för att ålägga detta virke en skogsvårdsafgift, men att allt virke, som afverkas och ingår till försäljning inom landet, t. ex. ett parti ved, som en enskild hemmansägare afverkar af affall och gallringsvirke, skall drabbas af skogsvårdsafgift, det fann jag vara ganska betänkligt. Skälet, hvarför Riksdagen skulle obetingadt ansluta sig till det föreliggande förslaget, skulle väl förnämligast vara att det på ett enkelt och praktiskt sätt löser frågan om huru dessa skogsvårdsafgifter skola utdebiteras och uttagas. Det är nämligen nu föreslaget att ske i

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
avgift.
(Forts.)*

sammanhang med uppbärandet af skogsaccisen. Dessa praktiska skäl jämte annat, som kan anföras till stöd för den nya anordningen, hafva emellertid föranlett mig att låta mina betänkligheter fara.

Hvad nu beträffar den föreslagna accisens belopp, så har jag icke kunnat undgå att finna den vara ganska högt tilltagen. Man diskuterade denna sak i utskottet och tyckte då, att den var tillfredsställande. Det påvisades emellertid, att de afgifter, som enligt det föreliggande förslaget skulle komma att inflyta, med all säkerhet och såvidt man får döma af de tabeller, som äro vidfogade propositionen, komma att bli större än de, som för närvarande utgå.

I detta sammanhang skall jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten därpå, att i tabell nummer V i den kungl. propositionen, där hela det taxerade skogsvärdet för riket enligt sista taxeringen till skogsaccis finnes upptaget, förekommer en felräkning på icke mindre än omkring 400,000 kronor. Denna felräkning har undgått äfven de sakkunniga, som i sina kalkyler räknat med det mindre beloppet, och följaktligen måste mitt antagande, att skogsvårdsavgifterna enligt nu föreliggande förslag komma att blifva större än man beräknat och hvad nu utgår, vara riktigt.

Beträffande herr Ekelunds nyss hafda yttrande, skall jag villigt erkänna, att utskottet har något snävt, jag kan gärna säga otillfredsställande, behandlat hans motion och herr Ekelunds missbelåtenhet synes mig fullt motiverad. Jag ber i allt fall att få fästa uppmärksamheten därpå, att hans förslag icke kan komma att beröra mer än ett enda år, nämligen 1912, och det kan väl ifrågasättas, huruvida det är tillräcklig grund för att nu aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran att få en förändring gjord beträffande fördelningen af skogsvårdsavgifterna, då det endast gäller ett enda år. Med samma skäl skulle man då kunna inlåta sig på frågan om förändrade bestämmelser för att undvika den dubbelbeskattnng, som för år 1912 ovillkorligen kommer att ske genom det föreliggande förslaget och som de sakkunniga och myndigheterna, särskildt domänstyrelsen, fäst uppmärksamheten på. Detta har man emellertid icke alls ansett vara erforderligt, då det ju gällde blott ett öfvergångsår. Utskottet fann sig därför kunna lämna såväl den ena som den andra af dessa frågor åsido. Jag tror, att det i realiteten icke kan betyda så synnerligen mycket, och särskildt måste jag gentemot herr Ekelund säga, att en förändring i fördelningen omöjigen kan komma att drabba 1911 års skogsvårdsavgifter, som redan äro fördelade i enlighet med de grunder, som Kungl. Maj:t fastställt, och i fråga om hvilka någon ändring alltså icke är tänkbar.

Vidare kan man väl ifrågasätta, om icke Kungl. Maj:t, utan att en riksdagsskrifvelse i detta afseende aflåtes, kan vidtaga åtgärder, för att komma herr Ekelund till mötes, då vi väl alla erkänna, att de synpunkter, han anført, äro obestriddligen riktiga.

Jag ber äfven att få säga några ord i anledning af den siste ärade talarens yttrande.

Såsom de herrar, som tidigare varit här i kammaren, sannolikt alla veta, har denna principfråga om fördelningen af skogsvårdsaf-

gifterna vid flera tillfällen varit föremål för behandling i Riksdagen. Vid åtminstone två tillfällen hafva motioner väckts om förändring af dessa fördelningsgrunder, och Riksdagen har da förklarad, att den icke vill rubba den princip, hvarpå fördelningen hittills varit byggd, och hvarpå enligt min öfvertygelse 1903 års stora skogslagstiftning hvilat. Jag har flera gånger framhållit detta i kammaren. Denna lagstiftning var icke i egentlig och verklig mening någon rikslagstiftning, utan en lagstiftning, som hufvudsakligen hänförde sig till förhållanden inom landstingsområdena. Landstingsområdet skulle vara enhet för tillämpningen af lagen, för tillsynen öfver lagbestämmelsernas efterlefnad och för uppbörden och förvaltningen af skogsvårdsmedlen och just af de skogsvårdsmedel, som upptagas inom hvarje landstingsområde. Nu är det fråga om att utan vidare rubba denna, såvidt jag förstår, ovillkorligen grundläggande princip, som ligger bakom hela lagstiftningen. Herr Tamm sade, att det var en principfråga, som det här gäller. Ja, visst är det en principfråga, men rörande principens beskaffenhet hysa uppenbarligen herr Tamm och jag diametralt motsatta åsikter. Det är fråga om, att ett landstingsområde skall utan vidare från de skogsafgifter, som det uppbär, afstå 10 procent, som sedan naturligtvis skola fördelas på andra landstingsområden, som ha mindre afgifter, än hvad de mest gynnade landstingsområdena ha. Till stöd för denna omläggning kan man icke åberopa statens rättighet att förfoga öfver afgifterna från sina egna skogar, såsom den bäst lyster, ty om jag tänker på det län, jag representerar, så kunna uppenbarligen skogsvårdsafgifterna från statens skogar därstädes icke uppgå till mer än kanske 6 à 7 procent af hela skogsvårdsafgiften. Det är då alldeles tydligt, att den återstående procenten, i det fallet 3 à 4 procent, måste tagas af de afgifter, som utgå för afverkningen på enskildas områden. Är det rätt, att de enskilda hemmansägarna, som skola betala skogsvårdsafgift, t. ex. för sin vedförsäljning, skola af denna afgift leverera en del till understöd af skogsvården i ett annat län? Kan det vara riktigt? Enligt min uppfattning kan det omöjligen vara hvarken lämpligt eller rätt. Jag hade kunnat förstå, om man sagt, att man skall särskildt uppdebitera afgiften för det virke, som afverkas på statens skogar, och öfverlämna den till Kungl. Maj:t för att användas till skogsvården för landet i sin helhet. Något sådant förslag föreligger emellertid icke, ty dessa 10 procent äro fullständigt godtyckligt valda, och procenten passar icke in för de särskilda länen annat än möjligt i något enda undantagsfall.

Herr Tamm sade, att den förste ärade talaren hade använt för starka ord i sin bevisföring och gått för långt i densamma. Jag måste verkligen säga, att med samma skäl kan jag rikta ett sådant yttrande mot herr Tamm. Det syntes mig, att han gick alldeles för långt i sina påståenden. Det är icke farligt att låta det förblifva vid det gamla, om det förhåller sig så, att det gamla är grundadt på rättvisa, ty det är icke farligt att göra det, som är rätt, men däremot är det farligt att göra något, som är orätt; och det gör man genom att bryta en tydlig och klar grundsats på sätt, som

Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)

skall ske här. Det är orätt därför, att, enligt hvad jag hört från flera håll sägas med särskild tillfredsställelse, detta förslag är bara en början till ett fullständigt afskaffande af den gamla grundsatsen. Det är därför förslaget hälsas med tillfredsställelse. Sedan skall man nog komma längre och till det drömda ideal, hvarom det här talats flera gånger, nämligen att få alla skogsvårdsafgifter samlade hos Kungl. Maj:t och sedan efter vissa grundlinjer fördelade mellan skogsvårdsområdena. oafsedt hvar de uppburits. Jag tror emellertid icke, att det blir de landstingsområden, som nu ha den största delen af skogsvårdsafgifterna, som komma att hälsa en sådan åtgärd med synnerlig tillfredsställelse. Dessutom skall jag understryka ett skäl, som flera gånger upprepats, men som väl förtjänar att upprepas, nämligen att det kan icke påstås, än mindre visas, att man någonstädes har öfverflöd af skogsvårdsafgifter i förhållande till det behof af skogskultur och skogsvård, som existerar i de olika landsändarna. Detta är ett verkligt skäl, hvarför man icke kan öfverföra någon del af inflytande skogsvårdsafgifter från det ena landstingsområdet till det andra landstingsområdet, ty då blir det en brist på det första stället. Det är icke bra, att det blir en brist på de ställen, där det finns större tillgång på skogsvårdsafgifter, under det att bristen blir mindre på de ställen, där uppbörden af skogsvårdsafgiften varit mindre.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Carlberg: Jag skall icke tillåta mig att förlänga diskussionen genom att upprepa de skäl, som anförts för förslaget, utan jag vill endast uttala min fulla anslutning till Kungl. Maj:ts proposition.

Beträffande herr Ekelunds motion, så afser den ju att rätta en påtaglig orättvisa vid tillämpningen af den nu gällande lagen. Under sådant förhållande förefaller det mig olämpligt, om Riksdagen skulle afslå den. Det torde då vara bättre besluta, att motionen icke skall föranleda till någon vidare åtgärd. Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets förslag med den lydelse, som herr Ekelund föreslagit.

Herr Kvarnzelius: Jag anhåller att få yttra några ord i denna fråga. Man skall naturligtvis genast säga, att det är därför, att jag representerar ett af de län, som komma att röna en ofördelaktig inverkan af det förslag, som föreligger, och att det sålunda i den omständigheten finnes ett tillräckligt motiv för, att jag tager till ordet. Det är emellertid icke företrädesvis ur denna synpunkt, som jag begärt ordet. utan det är därför, att jag anser, att genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle man införa en ny skatteprincip, som jag anser vara fullständigt oriktig, ty förslaget innebär ju, att man skall taga af 10 procent af skogsvårdsafgifterna och öfverlämna det beloppet till Kungl. Maj:ts disposition för att utdelas till de delar i riket, där ökad skogskultur är af särskildt behof påkallad. Hvad innebär då detta i realiteten? Jo, att de skogsodlande delarna af vårt

land få afstå 10 procent af skogsvårdsafgifterna till de delar af landet, där skogskulturen står lägre eller där det är mindre skogbärande mark. Detta är att taga från invånarne i en del af landet och gifva till invånarne i en annan del af landet, men det är icke alltid säkert, att man därmed träffar den fulla rättvisan. Tvärtom tror jag, att man kan säga, att det är att begå en orättvisa genom att förfara på det sättet. Ty hvilka delar af landet är det, där skogsodlingen är den förnämsta hufvudnäringen? Är det de bördigaste delarna af landet eller de fattigaste delarna af landet? Enligt min uppfattning är det i de fattigaste delarna af landet, som skogsodling och skogsdrift äro hufvudnäringarna, och följden blir, att man tar från de fattiga hemmansägarna i skogstrakterna och gifver åt de förmögnare hemmansägarna i bördiga delar af landet. Detta är innebörden af förslaget, och detta är ett afsteg, enligt min uppfattning, från en rationell skattepolitik.

Det är en objektskatt, som det här är fråga om, men hvad är det för skatteobjekt? Jo, det är en exportartikel. Det är sålunda en artikel, som icke kan äsättas pris i förhållande till den skatt, som påläggas varan, ty priset på den varan bestämmes af priset på världsmarknaden, och det är detta, som gör, att frågan är betydligt mera invecklad, än hvad vid första påseendet kan synas vara fallet. Det är icke så farligt att göra till föremål för beskattning en artikel, som har sin afsättning inom landet, och där behovet bestämmer efterfrågan på densamma, såsom exempelvis ifråga om sockret, där man å ena sidan gör varan till föremål för beskattning, men samtidigt genom högt tullskydd ser till, att fabrikationen icke blir utsatt för en otillbörlig konkurrens från andra länder, där sockret produceras under gynnsammare förhållanden. Det är ett helt annat förhållande, där man gör en sådan vara till föremål för beskattning, än i det fall, där priset på världsmarknaden bestämmer priset på den inhemska varan. Där är faran betydligt större för att gå till väga på det sättet och beskatta en handtering så, som här blir fallet med skogshandteringen.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att i de delar af landet, där skogsvården och skogsdriften äro hufvudnäringar, förekommer egentligen icke någon annan industri, och där produceras ingen säd på sådant sätt, att man kan komma i åtnjutande af det skydd, som vår jordbruksnäring i öfrigt åtnjuter. De öfriga delarna af landet, där annan industri än trävaruindustrien företrädesvis har sin hemvist och där säd produceras, de delarna af landet ha fått sitt tillbörliga skydd genom tullskyddslagstiftning, men de skogbärande delarne hafva intet skydd för sin hufvudnäring, nämligen skogsindustrin och trävaruörelsen. Den blir däremot genom detta förslag föremål för en särskild beskattning, som visserligen icke är stor, men genom den princip, som här införes, är man enligt min uppfattning inne på en betänkelig väg. Det förefaller mig, att detta är en sak som man behöfver taga i noggrant öfvervägande, innan man går att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

*Forfattnings-
förslag om
skogsvårds-
avgift.
(Forts.)*

Om jag studerat den kungl. propositionen rätt, är det företrädesvis fyra län, som komma att drabbas af förslaget på ett ogynnsamt sätt, nämligen Västernorrlands, Jämtlands, Gäfleborgs och Värmlands län. Om jag bortser från Gäfleborgs län, där man har industri äfven af annat slag än skogsvård, och fäster mig endast vid de tre öfriga länen, så är trävaruindustrien den enda industri, som där existerar. Jag anser det därför vara en mycket betänkelig sak att på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit taga 10 procent af skogsvårdsavgifterna och dela ut. Nu säger man, att detta ungefär motsvarar, hvad som skulle falla på den del af det afverkade virket, som afverkats på kronans skogar. Ja, om man velat draga ut konsekvensen på det sätt att man tagit hela skogsvårdsavgiften från kronans skogar och låtit Kungl. Maj:t disponera fritt öfver den, så hade det funnits någon rimlighet uti detta, emedan det icke lärers ifrågakomma, att staten för sin skogsodling och sin skogskultur kommer att göra anspråk på att få del af skogsvårdsavgiften. Men att söka försvara denna åtgärd med att dessa 10 procent och den del af skogsvårdsavgifterna, som afser den del af det afverkade virket, hvilken afverkats på kronans skogar, evalvera hvarandra, kan icke vara riktigt, ty i de län, som hafva stora kronoskogar, inverka dessa 10 procent på ett fördelaktigt sätt, under det att de län som hafva ringa kronoskogar icke hafva någon fördel däraf. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att Västernorrlands län har endast obetydligt af kronoskogar i förhållande till de skogar, som äro i enskildas ägo, och det beskattningssystem man här vill införa kommer därför, huru man än ser saken, att verka orättvist. Vid all beskattning bör man enligt min mening tillse, att den, såvidt möjligt, drabbar lika öfver hela landet och i förhållande till den ekonomiska bärkraften.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Fahléns m. fl. reservation.

Herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag kan ju väl förstå, att denna fråga är ägnad att i någon mån väcka en viss oro uti speciellt Norrlandsrepresentanternas sinnen. Men jag vill genast från början säga, att jag har den bestämda uppfattningen, att i själfva verket anledningarna till oro äro mycket mindre än verkningarna blifvit. Oron har således blifvit större, än skäl därtill förefinnas. Jag vill också genast erkänna, att den principen att skogsvårdsavgifter skola gå tillbaka till det län eller det landstingsområde, hvarifrån de kommit, det vill säga, där den skog afverkats, på hvilken skogsvårdsavgifterna blifvit lagda — denna princip, säger jag, slogs fast år 1903 vid skogslagarnas tillkomst, och jag vill icke alls göra någon invändning mot riktigheten i stort sedt af denna princip. Jag ber att få påpeka, att nu, i och med det förslag, som ligger på kammarens bord, en ny princip i denna fråga kommit under debatt, och det är den principen: skola skogsvårdsavgifterna fortfarande påhvila statens skogar och skola i så fall de statens skogar pålagda skogsvårdsavgifterna också gå tillbaka till de län eller landstingsområden, där dessa skogar vuxit? Det är dessa

två principer, som man här samtidigt har att tänka på, när man bedömer frågan.

Herr Fahlén påstod mycket bestämdt, att i och med detta förslag den gamla principen med afseende å skogsvårdsavgifternas fördelning rubbats, och detta ansåg han vara mycket betänkligt. Denna ståndpunkt har med mycken styrka framhållits tidigare under debatten i Andra kammaren. Man har sagt, att dessa 10 procent icke i och för sig äro så mycket att säga om eller så farliga, men man anser, att man därigenom kommer in på ett glidande plan, så att man icke vet, hvilken dag man kommer och vill taga 10 procent till, och då är hela principen rubbad.

Jag kommer nu in på hvad herr Kvarnzelius berörde, att det är en beskattning som man vill pålägga vissa län för att sedan använda på annat håll. Herrarne hafva nog observerat, när herrarne läst betänkandet, att domänstyrelsen ifrågasatt, huruvida det vore riktigt att fortgå på den vägen att statens skogar också skola påläggas skogsvårdsavgifter. Domänstyrelsen anser, att detta är orätt och att det verkar på ett sätt, som leder till mindre godt resultat af den statens affärsverksamhet, som domänstyrelsen drifver. För min del ställer jag mig på den ståndpunkten, att skogsvårdsavgifter böra påhvila äfven statens skogar. Men då har jag velat att Kungl. Maj:t eller staten skulle få fritt föfoga öfver de afgifter, som komma från statens skogar. Nu säger man, att om Kungl. Maj:t föreslagit det, hade icke mycket därom varit att säga, men nu har Kungl. Maj:t tagit en godtycklig siffra och sagt: vi draga af 10 procent på det hela och det skall kronan ha rätt att fritt föfoga öfver för att därmed lämna ett stöd, där sådant till äfventyrs bäst kan behöfvas.

Herr Fahlén sade, att skogsvårdsavgiften för det virke, som afverkats å kronans skogar, icke går upp till mer än 6 eller 7 procent af skogsvårdsavgiften i sin helhet. Jag vill då säga, att siffran 10 procent icke är godtycklig, utan att den framkommit genom en beräkning, som finnes i den utredning, hvilken förekommer i den kungl. propositionen. Metoden hvarigenom man kommit till 10 procent är den, att man har utgått ifrån, att från statens skogar under ett visst år försålts så och så mycket. Under det år som ligger till grund för beräkningen, nämligen 1910, försåldes för 6,697,894 kronor, och man har då undantagit de två län, som icke beröras af skogsvårdsavgifterna, nämligen Väster- och Norrbottens län. Sedan har man jämfört detta med den taxering för skogsaccis, som verkställdes år 1911 inom samma område. Värdet å detta virke uppgick till 67,088,820 kronor och då kommer man till denna proportion af en till 10. Jag vill således säga herr Fahlén, att denna beräkning icke är godtycklig. Den är naturligtvis alltid i någon mån approximativ, men jag har ansett och tror ännu, att hela saken blir enklare och lättare att genomföra, ifall man tager ett fixt belopp 10 procent, än om man tager undan statens skogar och taxerar dem särskildt samt debiterar, uppbär och redovisar avgifterna för dem särskildt. Detta skulle leda till en betydande ökning i proceduren för skogsvårds-

*Förfallnings-
förslag om
skogsvårds-
avgift.*
(Forts.)

avgifternas erläggande, och detta skäl hafva de sakkunniga anfört för att de icke velat gå den vägen. Det är således egentligen endast en omföring af den tanken, att staten bör ha rätt att disponera öfver den avgift, som skulle träffa statens skogar. Jag påstår sålunda att detta förslag icke i själfva verket innebär en rubbning af den gamla principen. Jag tror också, att vi icke behöfva frukta för att glida ut vidare på den vägen att öka de 10 procent till 15 eller 20 procent. Ty så länge man står på den principiella grundvalen, att statens skogar äro själfva grunden, hvarpå man bygger detta afdrag af 10 procent, behöfver man icke frukta för den saken.

Herr Fahlén sade vidare, att det icke finnes något skäl, hvarför man skulle göra detta afdrag af 10 procent, som så tungt kommer att drabba de fyra norrländska länen, ty dessa norrländska län hade icke något öfverflöd på pengar. Häremot vill jag säga, att äfven om det funnes dubbelt så stort belopp som det, som nu står till förfogande, så nog hade man användning för det, och äfven om det funnes öfverflöd på pengar, nog skulle man kunna göra bruk af dessa pengar. Dessa skäl anser jag sålunda icke vara tungt vägande.

I detta sammanhang ber jag att få påpeka en omständighet, som enligt mitt förmenande gör, att det icke blir så synnerligt stor tribut, som Norrland får lämna i skogsvårdsavgifter till landet i öfrigt, som det vid första påseendet ser ut. Om jag går ut ifrån det nuvarande tillståndet, om jag går ut ifrån, att skogsvårdsavgifterna påhvila endast det virke som exporteras, så medgifver jag, att det är en i ögonen fallande tribut, som de norrländska länen få lämna, därest 10 procent ställes till Kungl. Maj:ts förfogande och hvarför? Jo, dessa län få i så hög grad bidraga till dessa skogsvårdsavgifter därför, att Norrland exporterar hufvudsakligen sitt virke, under det att mellersta och södra Sverige använder en mycket stor del af det afverkade virket inom landet. Befolkningstätheten gör, att konsumtionen och behovet där blir mycket större. Därför blir proportionen af avgiftspliktigt virke en helt annan, när man tager hänsyn till taxeringen för skogsaccis. Den grund, på hvilken skogsvårdsavgifterna hädanefter skola hvila, jämnar således automatiskt ut förhållandena, så att till dessa 10 procent provinserna i södra och mellersta Sverige få bidraga i väsentlig mån. Såväl Småland som Väster- och Östergötland få i mycket större proportion bidraga till skogsvårdsavgifterna, än de gjort förut.

Jag skall här göra en liten jämförelse. Den virkestaxering, som verkställdes år 1911 uppgick till: i Jämtlands län 7,960,960 kronor, i Jönköpings län till 3,153,000 kronor och i Kalmar län till 3,622,562 kronor. Ett enda småländskt län har således ungefär hälften af hvad Jämtland afverkat när man tager hänsyn icke blott till exportvirket utan till hela afverkningen. Äfven dessa båda småländska län få sålunda bidraga med en stor del af de 10 procenten.

Jag tror därför, att förslaget, sådant det föreligger, äfven med dessa 10 procent, som skulle stå till Kungl. Maj:ts förfogande, mycket väl kan antagas och accepteras äfven af representanterna från Norrland, och jag vill tillägga, att om man skulle gå den väg, som man

i sammanjäkningsväg pekat på något håll, att man skulle taga undan statens skogar och debitera afgifterna för dem särskildt eller taga undan dem helt och hållet och icke pålägga dem några afgifter, så skulle detta icke verka till fördel för Norrland, utan snarare till nackdel. Detta skulle i all synnerhet blifva fallet, om man tänker på, att den dag icke torde vara långt aflägsen, då äfven Väster- och Norrbottens län komma att indragas under skogslagens bestämmelser, och vi veta, att staten i dessa län äger en mycket stor procent af skogarna.

Jag skall härtill endast nämna några ord med anledning af herr Ekelunds motion, som icke afser Kungl. Maj:ts förslag eller den ändring, som är föreslagen i afseende å skogsvårdsafgifterna, utan afser nuvarande förhållanden. Det är alldeles riktigt, hvad herr Ekelund i sin motion påpekat, att det uppstått rent af orimliga förhållanden i afseende å fördelningen länen emellan särskildt hvad beträffar afgifterna för åren 1911 och 1912, och det beror på den ändring, som vidtogs år 1910, då afgiften pålades icke endast sådan trämassa som exporteras utan all trämassetillverkning. Genom ett kungl. beslut af den 25 april 1910 bestämdes den grund, efter hvilken afgifterna skola fördelas, och den grunden tillämpas ännu. I samband med förändringen år 1910 vidtog Kungl. Maj:t icke någon ändring i bestämmelserna rörande grunden för fördelningen. Genom förordningen af år 1910 har emellertid det förhållandet uppstått, att vissa län såsom Östergötland och Örebro län, såsom särskildt i ögonen fallande, gifvit mycket mera i skogsvårdsafgifter, än som kommit tillbaka till dem. Det är redan påvisadt, att Östergötlands län förra året lämnade i skogsvårdsafgift öfver 17,000 kronor, under det att det fick endast 8,500 kronor. De öfriga 8,500 kronorna gingo från Östergötlands län till de norrländska länen, därför att procentalet bestämts så högt för de norrländska länen som till 18 å 20 procent af hela landets skogsvårdsafgifter.

Jag har under de senaste dagarna haft under öfvervägande om det ligger någon möjlighet i Kungl. Maj:ts hand att göra ändring, hvad beträffar år 1912, för hvilket år någon fördelning ännu icke skett. Jag kan verkligen icke för ögonblicket säga, huruvida författningarna, d. v. s. bestämmelsen om, att skogsvårdsafgifterna skola fördelas för fem år i sänder, lägga något bestämdt hinder i vägen härför. Emellertid torde det vara så, att det möter rätt stora rent konstitutionella hinder för Kungl. Maj:t att göra någon sådan ändring. Och det är mycket möjligt också, att, därest kammaren i den form utskottet föreslagit skulle afslå herr Ekelunds motion, man däruti kanske skulle se ett ytterligare hinder för ändring i fördelningen af 1912 års skogsvårdsafgifter.

Herr Gezelius: Herr talman! Allt arbete från det allmännas sida i skogsvårdens intresse är dömdt att mer eller mindre misslyckas, om man därvid glömmmer den viktigaste faktorn, den naturligaste och den som gifvetvis består, det är det enskilda, det egoistiska intresset — låt mig gärna kalla det så. Det är öfver-

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

tygelsen eller åtminstone förhoppningen att man på något sätt skall få ersättning för hvad man lägger ned. Det är tungsamtt nog att i den nydaningstid, hvori detta arbete befinner sig, öfvertyga enskilda om lämpligheten af att se till, att skogen skötes efter de principer, som man vill hafva fram för detta arbete. Det är hart när omöjligt att begära, att samhörigheten skall vara så stark, att den enskilde underordnar sitt intresse under hela landets intresse. Det är vackert nog, om man får fram denna samhörighetskänsla inom länet. Den tanken att här af skogsvårdsafgifterna taga 10 procent strider mot denna uppfattning hvars iakttagande jag anser vara viktigt. Det hjälper icke med siffror och bevisning om, huru det ställer sig här eller där. Känslan af att dessa kostnader komma till godo icke allenast mig, som varit med att betala dem, och icke endast mitt eget län utan hela landet bär icke nog i det allmänna medvetandet. Kanske komma vi en dag därhän, men ännu stå vi där icke. Detta har jag velat säga till dem, som icke erkänna det rättvisa uti föreliggande reservation. Jag tror att rent praktiskt sedt, om man lägger den praktiska affärssynpunkten på denna fråga, det är klokt att följa reservanternas uppfattning.

Jag vill icke upptaga kammarens tid med något annat än dessa ord för att motivera min anslutning till reservationen.

Herr Fahlén: Jag nödgades begära ordet med anledning af herr statsrådets och chefen för jordbruksdepartementet yttrande, då det föreföll mig som herr statsrådet fullständigt missförstått hvad jag sade. Jag hänförde mig i mitt uttalande om godtyckligheten af de 10 procenten helt och hållet till förhållandena i det län, jag representerar, nämligen Västernorrlands län. Där vet jag att skogsvårdsafgiften för kronans skogar icke uppgår till 10 procent af skogsvårdsafgiften i dess helhet. Följden häraf måste blifva, att bristen i de 10 procenten skall fyllas af skogsvårdsafgifterna på det virke, som afverkas i enskilda skogar. Det är mycket riktigt, som herr statsrådet sade, att i den kungl. propositionen räknats ut, att skogsvårdsafgifterna på det virke, som afverkas i kronans skogar, skulle utgöra ett visst belopp, tillsammans 10 procent af hela den skogsvårdsafgift, som uppbäres i riket. Men om man ser på ett annat län, utgöra de skogsvårdsafgifter, som där skulle utgå för kronans skogar, mycket mer än 10 procent, under det att dock blott 10 procent därifrån uttagas till statsverket — alltså tvärtemot hvad fallet var i förra exemplet. Man måste därför ovillkorligen vara berättigad att säga, att dessa 10 procent äro godtyckligt tilltagna, om man betraktar ett landstingsområde för sig.

Herr Larsson, Knut: Endast några ord. Principen, enligt hvilken skogsaccis och skogsvårdsafgifter upptagas är den, att man genom dessa afgifter skall lindra skatten inom kommunerna och samtidigt befodra återväxten af skog inom länet. Nu föreslår Kungl. Maj:t, att 10 procent af skatten indrages till staten, och vill låta påskina, att de skola vara en ersättning för hvad kronans skogar gifva. Om

jag icke misstager mig utgöra kronoskogarna i Värmland endast 2 procent af hela skogsvårdsafgiften inom länet. Vi hafva inom Värmlands län haft att erlægga 100,000 kronor i skogsvårdsafgifter, därför att det inom länet finnes så många fabriker, som varit skyldiga att lämna bidrag, och dessutom har landstinget anslagit 10,000 kronor. Dessa 10,000 kronor komma således på hvars och ens debetsedel i form af landstingsskatt. Om nu kronan tager 10 procent och i själfva verket kanske icke har rätt till mer än 2 procent för sina skogar, nog är det oformligt i alla fall, att inbyggarna i Värmlands län skola debiteras i landstingsskatt just hvad staten tagit och användt för skogsodling i de södra delarna af landet.

Dessutom vill jag säga, att i de län, där det nu behöfs större skogsanslag, än de själfva kunna lämna, har man så många andra fördelar. Jorden är bättre, jordbruksnäringen lämnar större afkastning. Jag vill äfven framhålla, att i våra trakter har det, därför att de varit skogrika, uppstått en stor mängd industrier, baserade på skogen, och där är det då också nödvändigt, för att kunna mata alla dessa fabriker, att skogsvården kommer att ske på ett så tillfredsställande sätt som möjligt.

Utaf dessa skäl och då jag för öfrigt finner mig öfvertygad af de skäl, som framstälts i reservationen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den af herrar Fahlén och Persson i Tällberg med flere afgifna och vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Odelberg: Jag skall icke yttra mig i själfva hufvudfrågan, ty i den har jag vid flera tillfällen haft anledning att yttra mig i kammaren, och jag tror icke, att det mycket lönar mödan, ty lokalpatriotismen spelar nog in i denna fråga, så jag tror, att ingen öfvertygar den andre.

Med anledning af herr Ekelunds motion skall jag emellertid be att få säga några ord. Det måste erkännas, att det ligger mycket berättigande i den af herr Ekelund väckta motionen, och herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har också påvisat, hvilka orättvisor, som uppstått vid fördelningen af skogsvårdsafgifterna sedan beslut fattats, att skogsvårdsafgift äfven skall utgå för trämassa, som konsumeras inom landet. Herr statsrådet visste dock icke, om konstitutionella hinder skulle försvåra rättelse häruti, men han påpekade, att hindren skulle blifva än större, om denna kammare afsloge herr Ekelunds motion. Då jag tror, att alla anse, att herr Ekelunds motion är fullt berättigad, så skall jag, oaktadt jag i utskottet varit med om att afstyrka den, be att få förena mig i det af herr Ekelund framställda yrkandet.

Herr Jonsson, Olof: Det har redan yttrats så pass mycket i denna fråga, att jag icke behöfver vara mångordig.

Jag förvånade mig öfver att herr statsrådet framhöll, att denna anläggning af skogsvårdsafgifterna kommer att leda till ett helt annat resultat därigenom, att skogsvårdsafgifterna förut ha gått ut af exporteradt virke eller tillverkad trämassa, under det att de nu

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.*
(Forts.)

skola utgå för allt, som afverkas inom hvarje landstingsområde, utom för hvad som afverkas för eget husbehof, oberoende af om det exporteras eller ej. Att man då, när en sådan omläggning sker, samtidigt vill komma att våldföra rättsprincipen genom att taga 10 procent af de afgifter, som inom landstingsområdet utfalla, och låta Kungl. Maj:t fördela dessa på skogsvårdsstyrelserna efter föreliggande eller framhållna behof, det förvånar mig verkligen, och jag vill fråga: kan herr statsrådet själf eller någon annan i denna kamraren garantera för, att icke den princip, som nu här i dag grundlägges, kommer att glida och kanske till sist leda till 25 procent i stället för 10 procent, då i själfva lagen icke finnes ett ord att stödja sig på mot en sådan ändring? Hade det i någon paragraf varit sagdt, att, eftersom skogsvårdsafgifterna för statens skogar anses utgöra 10 procent af alla afgifterna, så skall så mycket tagas bort af de allmänna skogsvårdsafgifterna, då hade det varit något att hålla sig till för framtiden, men nu finnes icke ett spår af en sådan bevisföring. Det är nog emellertid så, att det är en ny princip, som är på väg att införas i vårt land. Då flera hafva förordat den, så kommer den nog att genomföras, och då är det icke värdt, att, när denna opinion nu uppstått, sätta sig mot hvad här kommer att ske. Jag kommer emellertid i allt fall att yrka bifall till herr Fahléns med flere reservation och äfven rösta för densamma, om det kommer till votering.

Herr statsrådet Petersson: Ja, herr talman, jag begärde ordet med anledning af herr Olof Jonssons inlägg och särskildt hans fråga: »Kan någon garantera för, att det stannar vid 10 procent och ej går längre, till 15, 20, 25 o. s. v.» Ja, jag skulle vilja göra honom en genfråga. Äfven om man nu står kvar på det gamla, kan någon människa garantera för, att ej i framtiden det bestående kan blifva rubbadt lika väl om vi nu ej taga detta steg, som om vi taga det? Han sade vidare, att det ej finnes ett ord här omnämndt om den saken, att just de 10 procenten grunda sig på, att det är fråga om de statsskogarna påhvilande skogsvårdsafgifterna. Det finnes det verkligen, ty i motiveringen i mitt yttrande till statsrådsprotokollet finnes det utsagdt, att man utgått just från detta såsom något, hvarpå man byggt. Jag menar ej, att detta utgör någon garanti, ty hvarken han eller jag lära kunna garantera, hvad vid kommande Riksdagar kommer att beslutas, lika litet som man förut kunnat lämna någon garanti. Det vill jag dock säga, att detta uttalande i statsrådsprotokollet innebär ett visst motiv för att stå kvar på den ståndpunkten: 10 procent.

Sedan skulle jag gent emot herr Larsson vilja säga, att det ej är troligt, att man kommer till någon riktig konklusion enbart på de premisserna, att det finnes så och så stora arealer i Värmland, som utgöra statsskogar, och därför kan det ej bli mer än 2 procent af skogsvårdsafgifterna. Det är dock en väsentlig skillnad härvidlag, ty af den enskilda skogen gå betydande kvantiteter dels till husbehof, och denna afverkning är ej pålagd några skogsvårdsafgifter, dels till

hvad som faller under 150 kronors värde på de små skogarna, och de äro ej heller underkastade sådana afgifter. Däremot är allt det virke, som afverkas på statsskogarna, underkastadt skogsvårdsafgifter.

*Författnings-
förslag om
skogsvårds-
afgift.
(Forts.)*

Herr Tamm: Herr talman! Då här föreligga tre yrkanden och det naturligtvis är lyckligare, om man kan få ett mindre antal, så skall jag, då jag ger ett visst berättigande åt herr Ekelunds uppfattning, förena mig med hans yrkande om bifall till utskottets framställning med den af honom under diskussionen framställda ändringen.

Herr Fahlén: Herr talman! Med anledning af herr Ekelunds yrkande och då jag ej har minsta anledning att motsätta mig det, anhåller jag att få i så måtto ändra mitt tidigare yrkande, att jag nu tillåter mig hemställa: att Riksdagen med bifall till min m. fl:s samt herr Torgéns m. fl. motion och med afslag å Kungl. Maj:ts proposition, i hvad den skiljer sig från det i reservationen upptagna förslag till lydelse af 1 och 4 §§, måtte i öfrigt bifalla Kungl. Maj:ts proposition, samt att herr Ekelunds motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Gezelius: Jag anhåller att, med ändring af mitt förra yrkande, få biträda herr Fahléns nu gjorda hemställan.

Herr Kvarnzelius: Herr talman, äfven jag ber att få ansluta mig till det af herr Fahlén sist framställda yrkandet.

Herr Larsson, Knut: Herr talman! Jag ber att få instämma i det af herr Fahlén nu gjorda, förändrade yrkandet.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats, dels, af herr *Ekelund*, att kammaren med afslag å herr Fahléns m. fl. motion nr 106 samt herr Torgéns motion nr 309, skulle bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och att herr Ekelunds motion nr 61 ej skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och dels, af herr *Fahlén*, att Riksdagen, med bifall till den af honom m. fl. väckta motion samt herr Torgéns motion och med afslag å Kungl. Maj:ts proposition i hvad den skilde sig från det i reservationen upptagna förslag till lydelse af 1 § och 4 § måtte i öfrigt bifalla Kungl. Maj:ts proposition samt att herr Ekelunds motion icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare i enlighet med berörda yrkanden, och förklarade herr talmannen sig anse propositionen på godkännande af herr Ekelunds yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr Fahléns yrkande i frågan.

uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad jordbruksutskottet hemställt i sitt utåtande nr 98 med den af herr Ekelund föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Fahléns yrkande i frågan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—92;

Nej—48.

*Lagförslag om
skogsaccis
m. m.*

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets den 15 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skogsaccis och om virkestaxering samt en i ämnet väckt motion.

I en den 19 april 1912 till Riksdagen aflåten, till jordbruksutskottet hänvisad samt af detta utskott till behandling af sammanfattad bevillnings- och jordbruksutskott öfverlämnad proposition, nr 209, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen antaga framlagdt förslag till lag om skogsaccis och om virkestaxering.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom Andra kammaren af herr *Svensson* i Saläng väckt motion nr 185, däri anförts följande:

Sedan lagen om skogsaccis af den 18 september 1909 nu öfver två år varit tillämplig, hade det visat sig, att rätt afsevärda afverkningar kunde förekomma utan att kommunen, där skogen vore belägen, kunde komma i åtnjutande af den skogsaccis, som borde komma den till del.

Det förhölle sig så, att på vissa orter låte skogsägaren genom offentlig auktion försälja i mindre poster en skogstrakt. Åtskilliga köpare infunne sig, och det hade visat sig, att å auktionen hade försålts skog för afsevärda belopp utan att några köpare köpt skog för så högt belopp, att de varit accispliktiga.

På grund af det anförda hade motionären hemställt, att lagen om skogsaccis af den 18 september 1909 2 kap. 5 § äfvensom 3 kap. 9 § ändras därhän, att de af motionären återopade säljare af skog blefve skyldiga erlägga skogsaccis.

*Lagförslag om
skogsaccis
m. m.
(Forts.)*

På återopade grunder hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen, med afslag å herr Svenssons motion, ville i anledning af ifrågavarande proposition antaga lag om skogsaccis och om virkestaxering, af den lydelse, utskottets utlåtande utvisade.

Herr Larsson, Knut: Herr talman, mina herrar!

Då den nuvarande lagen om skogsaccis antogs år 1909, framfördes en del behjärtansvärda kraf i detta ämne, som jag skall be att nu, då denna lag skall ändras, få understryka. Först och främst förutsätter jag, att samma motivering får gälla för denna lag som beträffande den förra lagen, ty däri förtydligades särskildt ledning för huru virket skulle uppskattas för att få skogsvärdet på rot. Den som varit med om taxeringen till skogsaccis och särskildt i pröfningsnämnden sett, huru missuppfattning gjort sig gällande för att exakt få fram rotvärdet på virket, skall nog gifva mig rätt i, att det är särdeles viktigt, att samma förtydligande eller ännu bättre införes som i lagen om skogsaccis hittills gällande. Men det är nu först § 4 i lagen, om hvilken jag skulle anhålla att få yttra något. Det står, att taxeringen af virket skall ske genom kommunalnämnden eller en delegation af kommunalnämnden, men mina herrar, kommunalnämnden kan bestå af ledamöter, hvaraf ingen enda är skogsägare. Inom hela vår taxering för öfrigt har man förbehållit sig, att personer, som skatta, skola allt efter de olika skatteförhållandena vara företrädare i den kommitté, som skall afge förslag till beskattning, men härvidlag har man icke gjort något förbehåll. Nu blir det, som vi veta, en afsevärd uttaxering af skogsvårdsafgifter jämte skogsaccis, men det skulle kunna hända, att i den myndighet, som taxerar, det icke finnes en enda skogsägare och icke heller i den delegation af kommunalnämnden, som har taxeringen om hand. Det är därför jag föreslår, att såsom tillägg till 4:de paragrafen skulle införas följande stycken: »För taxering till skogsaccis skall, om den verkställes af kommunalnämnden, minst en tredjedel af ledamöterna utgöras af skogsägare, hvilket äfven gäller, om taxeringen verkställes af en delegation af kommunalnämnden.

Skulle sådant antal af skogsägare ej finnas inom kommunalnämnden eller delegerade, skall tillkallas nödigt antal inom kommunen bosatta skogsägare, som dessutom äro till kommunalnämnd valbara.»

Äfven bestämmelsen i § 26 förutsätter ju, att, i vissa fall, då nämnden icke skulle vara beslutför, man skulle ha rätt att tillkalla andra personer, som äro kommunalt valbara till ledamöter af kommunalnämnden. Sedan har jag beträffande §§ 32 och 35 några erinringar, som jag vågar göra. Nu skall ett ombud från skogsvårdsstyrelse kunna vara närvarande vid taxeringen, hvarvid han har

Lagförslag om
skogsaccis
m. m.
(Forts.)

yttranderätt, men icke beslutanderätt. För närvarande kan den enskilde öfverklaga kommunalnämndens beslut och kommunalnämnden kan öfverklaga pröfningsnämndens beslut hos kammarrätten, men härefter skall man gifva skogsvårdsstyrelserna samma befogenhet. Sålunda kan kommunalnämnden klaga, skogsvårdsstyrelsen kan klaga, det blir nästan tröstlöst för de skattedragande, som bli utsatta för alla möjliga svårigheter, och man ser ju, huru illa deklARATIONERNA göras och hur ofta kommunalnämnden kommer till ett annat värde. Dessutom tillkommer här som sagdt ännu ett klagomål från myndighet, nämligen skogsvårdsstyrelsen. Det är därför jag vågar föreslå, att i § 35 skulle utgå bestämmelsen rörande skogsvårdsstyrelsens rätt att klaga, ty jag anser, att då skogsvårdsafgifterna äro beroende på kommunalnämndens taxering, är det enligt mitt förmenande bäst att kommunalnämnden får sköta hela proceduren. Jag skulle således vilja anhålla, att i § 32 måtte utgå sista stycket, som lyder sålunda: »Inom samma tid och i samma ordning må ock klagan i fråga om taxering föras af vederbörande skogsvårdsstyrelse», samt att i § 35 i andra stycket, som börjar med orden: »Eljes må besvär öfver pröfningsnämndens beslut anföras af den, som taxerats, i hvad pröfningsnämndens beslut gått honom emot, äfvensom dels af vederbörande kommun eller skogsvårdsstyrelse», orden »eller skogsvårdsstyrelse» måtte utgå.

Det är på grund af de anmärkningar jag framställt, som jag velat påyrka dessa ändringar. För öfrigt kan jag ej annat än säga, att jag tror att lagen om skogsvårdsafgifter, som nu ställts i förhållande till skogsaccisen, är af regeringen lyckligt och väl funnen.

Jag får sålunda yrka bifall till lagen om skogsaccis med de ändringar i 4, 32 och 35 §§, som jag anført.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Beträffande de förslag till ändringar, hvarom nu herr Larsson hemställt, ber jag att ifråga om § 4 få framhålla, att då intet yrkande förut gjorts om ändring i de bestämmelser, som varit gällande, utskottet icke kunnat ta någon sådan ändring under ompröfning, och får jag därför tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Beträffande de andra ändringarna har Kungl. Maj:t nu föreslagit, att vid den uppskattning af värdet å afverkade skogsprodukter, som kommunalnämnden skall verkställa, skall äfven skogsvårdsstyrelse äga rätt att vara representerad, och då nu skogsvårdsafgifterna skola utgå efter andra bestämmelser än hittills, nämligen i förhållande till den skogsaccis, som skall erläggas till kommunen och som är beroende på uppskattning af det afverkade virket inom de olika kommunerna, måste det ju vara lämpligt, att äfven skogsvårdsstyrelserna kunna få rättighet att anføra klagomål öfver de fastställda taxeringarna, ty man kan ju tänka sig, att dessa kunna bli ganska olika inom närliggande kommuner, och då skogsvårdsstyrelserna böra vara intresserade af att granska dessa taxeringar, böra de äfven ha rätt att hos den högre myndigheten, som här blir pröfningsnämnden, anføra besvär, så att beskattningen

blir som det heter i bevillningsförordningen »så jämn och rättvis som möjligt».

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Lagförslag om
skogsaccis
m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Larsson, Knut*, att utskottets hemställan skulle bifallas med följande ändringar, att dels i slutet af 4 § 11 mom. tillades:

»För taxering till skogsaccis skall, om den verkställes af kommunalnämnden, minst en tredjedel af ledamöterna utgöras af skogsägare, hvilket äfven gäller om taxeringen verkställes af en delegation af kommunalnämnden.

Skulle sådant antal af skogsägare ej finnas inom kommunalnämnden eller delegerade, skall tillkallas nödigt antal inom kommunen bosatte skogsägare, som dessutom äro till kommunalnämnd valbare», dels i 32 § sista stycket utelämnades, dels ock i 35 § orden »eller skogsvårdsstyrelse» näst efter orden »vederbörande kommun» uteslötes.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 18 och 20 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 66, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, *dels ock* i anledning därpå väckta motioner.

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.

Genom en den 26 april 1912 dagtecknad proposition, nr 224, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Häri genom förordnas, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.

Försöker man, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller sådant hot, som i 23 § i detta kapitel sägs, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller att öfvertaga erbjudet arbete, straffes med böter eller fängelse, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.

24 §.

Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, där ej målsäganden angifver det till åtal eller ock brottet medfört fara för allmän säkerhet eller ordning. Brott, som i 23 § sägs, må ej åtalas af annan än målsägande.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft två i anledning af propositionen väckta motioner, nämligen motionen inom Första kammaren, nr 111, af herr *Thyrén*, och motionen inom Andra kammaren, nr 326, af herrar *Lindqvist* i Stockholm, *Branting*, *Thorsson*, *Persson* i Malmö, *Rydén*, *Christiernson*, *Larsson* i Västerås, *Palmstierna* och *Eriksson* i Grängesberg.

Herr *Thyréns* motion var af följande lydelse:

»I anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 224 får jag, med åberopande af de skäl, jag anført i min motion förlidet år, nr 51 i Andra kammaren, samt under den däraf föranledda debatten i samma kammare, föreslå, att Riksdagen måtte för sin del besluta, under förutsättning, att Kungl. Maj:ts ändringsförslag rörande 15 kap. 24 § strafflagen vinner Riksdagens bifall, att § 22 i samma kap. erhåller följande ändrade lydelse:

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk af sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.

Gör man försök till brott, som nu sagdt är, och är det försök ej med svårare straff särskildt belagdt, straffes med böter eller fängelse.»

I den af herr *Lindqvist* m. fl. afgifna motionen hade hemställts, att Riksdagen ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och

24 §§ strafflagen till den lydelse, dessa paragrafer hade före 1893 års lagändring.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopade skäl hemställt, att Riksdagen måtte, med afslag å herrar Lindqvists med fleres och herr Thyréns ofvan omförmälda motioner, godkänna Kungl. Maj:ts genom ifrågavarande proposition framlagda förslag.

Reservation hade anmälts af

1:o herrar *Håkanson, Gustaf Andersson, af Ekenstam, Bergendahl, Trana, Petersson* i Lidingö villastad och *Olsson* i Broberg, som hemställt, att Riksdagen måtte afslå såväl Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition som ock de i ämnet väckta motionerna, samt

2:o herrar *Lindhagen* och *Persson* i Norrköping, hvilka hemställt, att Riksdagen med anledning af herr Lindqvists m. fl:s motion ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse, dessa lagrum hade före 1893 års lagändring.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Ånyo föreligger för Riksdagen liksom vid de senaste riksdagarna förslag om upphäfvande eller ändring i de bestämmelser, som innefattas i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, hvilka bestämmelser med numera vedertagen benämning pläga kallas Åkarpslagen. Så tillvida är förhållandet emellertid vid denna riksdag olika, att nu föreligger ett ändringsförslag genom en Kungl. Maj:ts proposition. Förut hafva de förslag om upphäfvande eller ändring som förekommit framställts af enskilda motionärer. Kungl. Maj:t har nu föreslagit Riksdagen att i andra momentet af 22 § i 15 kap. strafflagen göra två särskilda ändringar. Först och främst är det fråga om sådan ändring, att försöksbrottet bestämmes eller definieras olika mot hvad för närvarande är fallet. Nu förefinnes i det afseendet ingen skillnad mellan 1 och 2 momenten i ifrågavarande paragraf. Första momentet säger nu, att om någon utan laga rätt eller med missbruk af sin rätt genom våld eller hot tvingar annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är. Och i fråga om definitionen af brottet säger andra momentet: »Lag samma vare, där man, på sätt nu är sagdt, försöker tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbete eller att öfvertaga erbjudet arbete.» Det vill säga, det finnes ingen särskild definition på beskaffenheten af det våld eller hot, som erfordras, för att försöksbrottet skall vara straffbart enligt andra momentet. Här har nu Kungl. Maj:t föreslagit den ändringen, att hotet skall vara af sådan beskaffenhet, som förmåles i 23 § af samma kapitel. I fråga härom innehåller 23 §: »Hotar man annan, muntligen eller skriftligen, med misshandel eller brottslig gärning, och sker det på sådant sätt eller under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet verkställas skall.» Med afseende på försök till tvång medelst våld har Kungl. Maj:t icke föreslagit

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

någon ändring, då det syntes icke vara någon svårighet att bedöma, när sådant försök skulle anses föreligga. Däremot har Kungl. Maj:t ansett svårighet möta att afgöra, huruvida straffbart försök medelst hot föreligger, om hotet är så obestämdt och generellt som i nu gällande lag. Det skälet är ingalunda nytt. Det anfördes af högsta domstolen redan, då lagbestämmelsen 1899 antagits af Riksdagen. Dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet anförde emellertid härom i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, då han föreslog Kungl. Maj:t att promulgera den af Riksdagen antagna lagbestämmelsen, att vid förbrytelse af förevarande slag effektens utblifvande helt och hållet vore beroende på viljan hos den person, som vore förbrytelsens föremål. Därför komme otvifvelaktigt hotets beskaffenhet att kunna med ungefär samma lätthet bedömas, vare sig den af gärningsmannen åsyftade effekten inträdit eller icke. Då i första stycket af ifrågavarande § några närmare bestämmelser af där afsedda hot dittills icke ansetts böra i lagbudet intagas, syntes därför sådana uttryckliga bestämmelser icke oundgängligen vara af nöden vid den förbrytelse, hvarom andra stycket handlade. Detta skäl synes mig fortfarande vara gällande. Det har åtminstone icke blifvit på sätt jag kan finna tillfredsställande vederlagdt i den kungl. propositionen.

Öfver den kungl. propositionen har lagrådet yttrat sig, och en af lagrådets medlemmar, regeringsrådet Ernberg, har ansett den begränsning, som här gifvits begreppet hot, vara alldeles för snäf. Han framhöll bland annat, att det torde vara allmänt känt, att hot, som begagnades för att tvinga till deltagande i arbetsinställelse, ofta bestode i annat än hot om våld eller om brottslig gärning men därför ej vore mindre straffvärdt.

Den föreslagna definitionen af begreppet »hot» är enligt min mening öfverflödig. Härutinnan omfattar jag den åsikt, hvarför jag nyss redogjort, nämligen att när en sådan definition icke är erforderlig i första momentet så är den det icke heller i andra momentet, där den skulle på ett högst betänkligt sätt begränsa tillämpningen af ifrågavarande lagrum.

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit den ändring i samma moment att straffskalan, som nu är »högst straffarbete i två år», skulle bestämmas till böter eller fängelse i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är. Äfven härom var tal vid lagens tillkomst. Man ansåg nämligen, att det ej var riktigt att belägga försök med samma straff som det fullbordade brottet. Äfven i det afseendet gäller emellertid, och det i än högre grad, det skäl, som jag återopade mot förra ändringen. Det beror nämligen mindre på den som förfövar brottet än på den för detsamma utsatte, huruvida brottet skall medföra den åsyftade påföljden eller icke. Det kommer an på om den, som utsättes för det brottsliga hotet, är mer eller mindre motståndskraftig. Om samma hotelse riktas mot flera personer på en gång, kan en böja sig för hotet och en annan lämna det utan afseende. Beträffande den sistnämnde stannar det då vid försök. Jag kan icke finna annat än att den brottslige gjort sig

skyldig till precis samma förbrytelse gentemot dessa båda personer. Det kan mycket väl hända, att ett svårare hot icke medför den önskade verkan, nämligen att den hotade böjer sig för detsamma, under det att det tvärtom kan inträffa, att ett lindrigare hot kan på en annan person ha den verkan, att han låter tvinga sig. Sålunda finnes det stora skäl för att påstå, att i förevarande fall försöket mycket ofta kan vara lika straffbart som det fullbordade brottet. Dessutom har man att ta hänsyn till, att straffskalan går från 5 kronors böter till 2 års straffarbete. Således finnes det inga skäl för antagandet, att så högt straff som straffarbete skall ådömas, för så vidt icke försöket skulle vara särskildt brottsligt och hotet af synnerligen grof och svår beskaffenhet. Lagen har ock, såsom jämväl framhålles i propositionen, tillämpats så, att väl sällan om någon sin ådömts högre straff än fängelse och i många fall dömts endast till böter. Sålunda lär väl knappast nedsättningen i straffet vara påfordrad däraf att lagen tillämpats för hårdt, eller att man genom att nedsätta straffmaximum ansett nödigt betaga domstolarna möjligheten att sätta straffet så högt som förut. Det är nog icke heller här, som det förnämsta skälet till nedsättandet af straffskalan är att söka. Den främsta anledningen härtill är antagligen, att man velat inskränka eller begränsa åklagarens häktningsrätt vid ifrågasvarande förbrytelser. Nu kan nämligen, eftersom straffarbete ingår i straffskalan, åklagaren häkta enligt 19 § mom. 6 i förordningen angående strafflagens införande. Han kan häkta, han är visst icke skyldig därtill, men han kan häkta, naturligtvis ifall skäl i öfrigt därtill föreligga. Utaf den anledning, som det i propositionen säges, att åklagare åtskilliga gånger skulle missbrukat denna häktningsrätt, har man velat begränsa skalan till fängelse och därigenom åstadkomma, att åklagaren icke utan alldeles särskilda omständigheter skulle äga rätt att häkta. Det är nu visserligen mycket beklagligt, om häktningsrätten blifvit missbrukat, vare sig det skett i detta fall eller vid andra brott; sådant är alltid beklagligt, men däraf följer väl icke, att man bör frångå åklagaren möjlighet till häktning just i fråga om sådana brott som dessa. Om t. ex. på en ort en större strejk utbrutit och mycken oro i sinnena råder, så att man när som helst kan befara upplopp och de strejkande arbetarna stå i massor utanför fabrikerna för att med våld eller hot förmå de arbetsvilliga att upphöra med arbetet — om, säger jag, vid sådant tillfälle åklagaren kommer och tillställer en eller flera af dessa strejkande arbetare, som göra sig skyldiga till försök till brott enligt denna paragraf, en stämning att en eller annan vecka eller månad efteråt möta vid tinget för att svara för sin förbrytelse, så tror jag, att det kommer att medföra mycket liten effekt. Oroligheterna komma det oaktadt nog att fortsättas i följd af den upprusning, som behärskar sinnena. Man lär icke lugna sig i följd af en stämning till en längre fram i tiden liggande dag. Är verkligen hotet och brottet af den svåra beskaffenhet, att ett direkt ingripande af åklagaren erfordras, bör han kunna häkta de svåraste orostiffarne. Det är nu sant, att i många fall domstolarna, när en sådan häkt-

*Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

ningsrätt begagnats, sedermera redan vid första rannsakingen försatt de häktade på fri fot, men däraf följer efter mitt förmenande ingalunda, att åtgärden varit obefogad. Den har kanske varit mycket befogad, när det legat i åklagarens makt att vidtaga den på grund af straffskalan, och den har varit befogad för att förebygga fortsättning af oroligheterna. Jag kan naturligtvis ej yttra mig öfver de särskilda fall, som äro angifna i den kungl. propositionen, och hvarå särskild närmare beskrifning icke gifvits, då jag ej haft tillgång till handlingarna. För min del anser jag, att det i stället för att vara en fördel att betaga åklagaren häktningsrätt, skulle kunna medföra olägenhet och att detta talar emot nedsättningen af straffskalan.

Vidare har Kungl. Maj:t i sin proposition föreslagit ändring af § 24. Nu ligga under allmänt åtal brott, som falla under § 22, 2 mom., d. v. s. försök att tvinga någon att deltaga i arbetsinställelse eller att hindra någon att återgå till arbete eller att öfvertaga erbjudet arbete. Fullbordadt brott enligt 1 mom., som skett i enahanda syfte, ligger jämväl under allmänt åtal. Nu föreslår Kungl. Maj:t, att brott, hvarom fråga är i § 22, både första och andra momenten, ej skall få åtalas af allmän åklagare, därest målsägande ej angifver det till åtal eller ock brottet medfört fara för allmän säkerhet eller ordning. Hvad först beträffar, att dylikt brott endast skulle få åtalas efter angivelse, så lär det väl vara känt för en hvar, som satt sig in i frågan, att den, som blifvit utsatt för sådant brott i allmänhet ej vågar göra angivelse. Nu säges i den kungl. propositionen, att den som ej vågar göra angivelse, ej heller lärer våga att såsom målsägande inför rätta förklara huru brottet tillgått. Men detta är två olika saker. Om en person blir kallad för att gifva upplysningar som målsägande, så känner han sig väl i allmänhet skyldig att omtala sanna förhållandet, och han anser, att det ingalunda af hans motpart kan tillvitas honom på samma sätt, som om han framkallat åtalet genom en direkt skriftlig eller muntlig angivelse. Utan sådan angivelse skulle emellertid enligt Kungl. Maj:ts förslag brottet icke få åtalas, såvida det icke medfört fara för allmän säkerhet eller ordning. Det lärer väl vara ganska svårt att säga, när ett sådant brott medfört fara för allmän säkerhet eller ordning. Man skulle genom en sådan föreskrift ställa en ganska stor och ökad fordran på åklagarnas omdömesförmåga. Detta synes mig icke stå i riktigt förhållande till hvad Kungl. Maj:t säger, om åklagarna och deras sätt att utöfva sin åtalsrätt i nu förevarande hänseende. Kungl. Maj:t säger, att åklagarna visat rätt stor brist på omdömesförmåga, jag minns nu ej precis ordalagen, men det är åtminstone meningen i Kungl. Maj:ts uttalande. Trots detta vill nu Kungl. Maj:t pålägga dessa mindre omdömesgilla åklagare en mycket svårare pröfningsrätt, än som förut ålegat dem. I denna del har den kungl. propositionen afstyrkts af samtliga ledamöter i lagrådet på den grund, att förslaget skulle innefatta en alltför svår pröfningsskyldighet för åklagarna. Tre ledamöter hafva afstyrkt ändringen fullständigt och ansett, att § 24 borde bibehållas vid sin nuvarande lydelse. Den fjärde ledamoten ansåg, att nu ifrågavarande brott aldrig borde få af allmän åklagare åtalas annat än efter angivelse.

Kungl. Maj:t har vidare anført, att det okritiska sätt, hvarpå allmänna åklagarna handhaft och alltjämt handhafva sin åtalsrätt, innebär stora vådor för rättssäkerheten. Till stöd härför ha åberopats förhållandena vid storstrejken 1909, därvid framhållits, att det i sammanhang därmed skedde åtal för 183 tvångsbrott mot arbetsvilliga. I fråga om 42 af dessa saknades upplysning angående målets utgång, men af öfriga 141 mål blefvo de tilltalade frikända redan af underrätten i icke mindre än 46 mål, motsvarande ungefär 33 procent, under det att motsvarande procent beträffande samtliga öfriga åtalade brott och förseelser, som föröfvats i samband med konflikten, tillhoppa 618, såvidt af tillgängliga uppgifter kunnat inhämtas utgjorde endast 14 procent. Nå, jag kan ju medgifva, att den omständigheten, att 33 procent af de tilltalade blifvit frikända, möjligen kan anses gifva vid handen, att åtal skett i oträngdt mål. Men man får väl ändå taga i betraktande, att det skedde under storstrejken, då sinna voro synnerligen uppröda, och då myndigheterna, som kanske förfogade öfver liten eller ingen polismakt, kanske voro, jag skulle till och med kunna säga, något nervösa. För öfrigt kan det också till stor del ha berott på bristande bevisning, att åtalen blifvit ogillade. Det är ofta just i dessa fall ganska svårt att förebbringa bevisning. Allmänne åklagaren har möjligen själf varit tillstädes och sett, hur det gått till, och på den grund instämt den skyldige och yrkat ansvar. Den tilltalade anser sig nästan alltid, kan man säga, i här ifrågavarande fall icke hafva begått något brott och nekar därför utan tvekan. Det kan vara svårt att skaffa vittnen, äfven om åtskilliga personer varit närvarande vid ett tumult, som kanske många gånger liknat upplopp. Äfven förekommer, att de, som blifvit inkallade och verkligen sett, hur det gått till, ej alltid äro så villiga att tala om, hvad de veta. För egen del anse de, om de äro kamrater med den tilltalade och liktänkande med honom, att han ej begått något brott, och vilja åtminstone ej utan att vara därtill alldeles nödgade och tvungna bidraga till hans fällande. Detta gör naturligtvis, att det är svårt att få bevisning, i sådana fall. Om, såsom jag vågar ifrågasätta, en hel del af dessa åtal ogillats på grund af bristande bevisning, så lär detta väl knappast vara skäl för att inskränka allmänna åklagarnes åtalsrätt. Jag har gått igenom statistiken för åren 1900—1909 beträffande mordbrandsbrott och därvid funnit, att af 353 åtalade, 152 blifvit sakfällda och 201 ej sakfällda. Sälunda hafva 43 procent blifvit sakfällda, men 57 procent ej sakfällda. Jag tror ej, att det skulle falla någon in, att man af denna anledning borde frångå allmänna åklagaren åtalsrätt i fråga om mordbrand. Men man skulle naturligtvis, om man ville grunda sig på det procenttal af de tilltalade, som ej blifvit sakfällda kunna säga, att allmänna åklagarna handhaft sin åtalsrätt äfven beträffande dessa brott på ett sådant sätt, att den borde begränsas. Jag tror emellertid att Kungl. Maj:t skulle anse ett sådant resonemang ej vara riktigt. Slutligen vill jag uttala att jag ej kan finna annat, än att man förtar dessa lagstadganden hela deras effektivitet, om man på föreslaget sätt inskränker allmänna åklagarnes åtalsrätt. Detta tror jag ej heller, att herr stats-

*Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om ändring
af 15 kap.
§§ och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

rådet och chefen för justitiedepartementet förbisett. Men då herr statsrådet säger, att dessa lagstadganden egentligen borde fullständigt upphävas samt att hans underlåtenhet att framställa förslag härom uteslutande beror därpå, att en dylik hemställan för närvarande icke synes ha utsikt att vinna Riksdagens bifall, så motser han naturligtvis med stort jämnmod den följd af de af honom föreslagna ändringarna, att lagstadgandena beröfvas all effektivitet. I stället för att föreslå lagstadgandenas upphäfvande, hvilket förslag ej hade utsikt att antagas, har herr statsrådet framlagt ett ändringsförslag, hvarigenom lagrummen skulle förlora all betydelse i nu förevarande afseende. Då kan det göra detsamma, huruvida de finnas eller ej. Jag åtminstone har den bestämda åsikten, att bifall till den kungl. propositionen eller bifall till herr Lindqvists med fleras motion, i hvilken senare föreslås upphäfvande och återställande af dessa lagrum till den lydelse de hade före 1893 skulle komma att i praktiken hafva alldeles samma effekt.

Utom den kungl. propositionen föreligga två i ämnet väckta motioner, en af herr Thyréen och den nyssnämnda af herr Lindqvist med flera. För närvarande saknar jag emellertid anledning att närmare inlåta mig på dessa motioner, utan inskränker mig till att yrka, att kammaren måtte med afslag å utskottets betänkande bifalla den af mig med flera vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Thyréen: Jag skall endast be att få yttra några få ord i anledning däraf, att jag står här som motionär. Att jag står som motionär, förklarar återigen däraf, att jag förledet år väckte enahanda motion och att denna då bifölls, visserligen ej af Första men af Andra kammaren. Jag kunde ju således onekligen ha skäl till det antagande, att, såframt denna min motion framlades äfven i år, den möjligtvis skulle åtminstone i Andra kammaren — kanske äfven i Första kammaren, där den likaledes vann någon anklang i fjol — finna några meningsfränder. Men så har ej blifvit förhållandet, och därför kan jag i sakens nuvarande läge ej räkna med den möjligheten, att den kan få någon praktisk betydelse. Jag kommer sålunda icke att nu framställa något yrkande, men medan jag har ordet, anser jag mig likväl böra säga, hvarför jag icke kan ansluta mig till Kungl Maj:ts förslag, och detta skall jag göra helt antydningssvis och i korthet.

Jag har för min del alldeles samma utgångspunkt, som herr statsrådet här har tagit å sid. 8 i propositionen, där han säger sig anse att lagen har erhållit karaktär af klasslag därutinnan, att den afser endast tvångsförsök mot arbetsvilliga, och sålunda ej kan drabba andra än kroppsarbetare eller dem, som ställa sig solidariska med dessa. Statsrådet anför vidare, att detta strider mot principen om allas likhet inför lagen, och han säger, att häri ligger det fundamentalt oriktiga. Ja, det är just detta, som enligt min mening är det fundamentalt oriktiga. Det finnes äfven andra oriktigheter, men det fundamentala är just det. Nu skulle jag på grund af denna utgångspunkt kunnat förvänta, att regeringen, då den i alla fall

önskat någon förändring i ifrågavarande lag, framför allt skulle låtit sig angeläget vara att angripa denna fundamentala punkt, men detta har den ej gjort, utan som den föregående ärade talaren framhöll, har regeringen med hänsyn till utsikten att få det ena eller andra igenom i kamrarna stannat vid det förslag, som här föreligger. Jag skall ej inlåta mig på de skäl, som härvid bestämt regeringen. Jag vill blott kort och godt säga, att om man på förhand anser sig böra kapitulera i den fundamentala punkten, då är det enligt min mening ingen vidare idé att komma med något förslag. Äfven om det ej funnes några andra invändningar mot förslaget, skulle jag ändå anse det olämpligt, då man i alla fall låtit detta klassmärke kvarstå. Detta ur rent teoretisk-juridisk synpunkt, men äfven ur en praktisk-politisk. Ty det är väl ej tvifvel om, att denna lags hufvudsakliga skada har varit, att den utgjort ett agitationsmedel, ett mycket allvarsamt sådant, och det står mig utom allt tvifvel, att denna sin egenskap af agitationsmedel kommer lagen alldeles lika bra att bibehålla i allt det väsentliga. Det är visserligen sant, att häktningsrätten nu bortfaller, med den har man hört litet eller intet omtalas, förrän den för ett par år sedan drogs in i riksdagsdebatterna, utan hvad man förut pekade på, det var, att detta var en lag, som gällde för strejkande och icke för andra. Det gör den fortfarande enligt Kungl. Maj:ts förslag, och följaktligen tror jag, att den som agitationsnummer kommer att förlora litet eller intet af sin betydelse.

Jag anser sålunda, att man vinner för litet genom detta. Och härtill kommer, att de anmärkningar, som jag för min del redan i fjol framställde mot den liberala reservationen då, de träffa äfven det nuvarande förslaget, såvidt som detta ansluter sig till det liberala. Jag ser på sid. 16, att statsrådet har framställt en antikritik mot dessa anmärkningar, men denna har ingalunda öfvertygat mig. Nu skall jag dock ej upptaga kammaren med att närmare gå in på dessa rent juridiska frågor. Jag skall blott beröra ett par, som äro jämförelsevis lätta att förstå för hvilken lekman som helst. Sålunda säges på slutet af sid. 16, att om hotet redan verkställt, t. ex. ärekränkningen skett, eller öfver hufvud den brottsliga gärning, hvarmed hotas, föröfvats, så bortfaller det motiv, som kunde hafva tvungit de hotade att ge efter. Statsrådet synes mena, att, om jag verkligen föröfvar ett brott till slut i syfte att tvinga, så förlorar det sin förmåga att tvinga för framtiden. Jag ber att få göra honom uppmärksam på, att detta till en början strider mot både den nuvarande lagen och hans eget förslag, eftersom däruti ett verkligen utfördt våld blifvit satt vid sidan af hot om våld. Herr statsrådet har sålunda själf uttryckligen endosserat den nuvarande lagens uppfattning, att man kan försöka tvinga en person medelst fullbordadt våld. Och jag frågar då, om man icke lika väl kan tvinga en person t. ex. genom fullbordad ärekränkning. Man tänke sig dessa arbetsvilliga, som mottagas hvarje dag, då de gå till fabriken, af en skara strejkande, som utösa hvarjehanda ovett mot dem. Skulle icke i denna behandling ligga ett tvångsmoment lika väl som om man ut-

*Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

öfvade våld? Jo, det är väl tämligen själfklart, att det är mera tvång, om man på det sättet ärekränker en person i det tydliga syftet att han skall låta bli att arbeta, än om man hotar honom med att i framtiden ärekränka honom, om han icke låter bli. Detta sista verkar naturligtvis icke mera, utan mindre. Det är en kraftigare pression om jag gifver honom ovet, än om jag loftar att i framtiden gifva honom ovet. Således detta resonemang har icke öfvertygat mig och nog icke herr statsrådet heller; ty uppe på sid. 16 har han ett annat försvar för sin ståndpunkt (hvilken här är detsamma som den liberala motionen). Han upptager där den anmärkningen, som äfven framställdes af mig i fjol i Andra kammaren att, om man gjort våld för att tvinga någon till något, skulle gärningen — enligt förslaget — rubriceras såsom försök och straffas lindrigare, än om detta syfte icke fullbordats. Detsamma skulle inträffa, om i försökshandlingen läge ett fullbordadt brott. Sedan fortsätter herr statsrådet: »gentemot dessa anmärkningar vill jag till att börja med erinra därom, att de *i lika grad* träffa det nuvarande stadgandet i 22 § 2 mom.» Det där har jag verkligen funderat rätt länge på, minst tio minuter, och det är mig alldeles omöjligt att förstå hvad därmed menas. Jag kan icke se annat, än att det ligger ett minnesfel bakom; ty min anmärkning, som förutsätter, att i den liberala reservationen försöket ställes mindre straffbart än fullbordan, kan på intet sätt träffa den nuvarande lagen, som ju alltid straffar försök lika med fullbordadt brott. Både det liberala förslaget i fjol och Kungl. Maj:ts proposition i år göra den *skillnad* mellan straffbarheten i mom. 1 och mom. 2, som är utgångspunkten för min anmärkning på sid. 16. Då säger statsrådet: det gäller detsamma nu! Huru är det möjligt, att det kan gälla detsamma nu, då *ingen* straffbarhetskillnad finnes mellan de båda momenterna? Jag kan icke finna annat än att den, som skrifvit motiveringen — det kan tydligen icke vara justitieministern själf — har i det ögonblicket glömt just detta förhållande, att 2 mom. för närvarande stadgar lika straff som det första.

Jag vill lägga till, hvad jag tänker mig vara förklaringen på att Kungl. Maj:t har nu förfarit, som han har gjort. att han icke tagit bort det fundamentala, att han icke tagit bort det där klassmärket på det sättet, att man straffar alla likartade fall lika, alla försök att tvinga någon genom våld eller hot. Ja, det måtte vara därför, att regeringen har ansett — liksom det också i fjol sades dels från yttersta vänstern och dels från yttersta högern — att klassmärket skulle, om ock maskeradt, blifva kvar, därför att det eljest var i så få fall, man straffade försök i vår lag. Jag ber att få anmärka här, att den invändningen har mera skenbart berättigande än verkligt, därför att vår lag i många fall, ehuru den icke talar om försök, likväl faktiskt går ned till ganska tidiga stadier af brottet. Till exempel om jag ger mig in på främmande mark för att jaga hare, så straffas denna handling, äfven om jag icke skjuter någon hare — lagen kallar detta visserligen icke för försök — utan att jag ens har sett någon hare, bara därför att jag varit inne på den

främmande marken och »jagat»; den däremot, som t. ex. inställt sig med vapen och försökt stjäla, men icke lyckats, är straffri. Om vi tänka på bedrägeribrotten, så är det där så, att jag i allmänhet straffas först sedan jag tillnarrat mig pengar. Men om jag får ett försäkringsaftal till stånd, så straffas jag redan då aftalet gjorts upp, innan jag fått ut försäkringen. Om jag utbjuder förfälskade lifsmedel till någon, straffas jag redan i och med blotta utbudandet. Detta tal om att försök icke är straffbart, det är i själva verket till icke ringa del mera ord än sak. Lagen förfar fullt olika i olika fall. *Pianlösheten* är genomgående, och det är långtifrån undantagslös regel, att det tidigare stadiet är strafflöst. Jag tror därför, att denna invändning icke kan hafva någon betydelse. Att man i enstaka fall straffar på tidigt stadium, kan förklaras därmed, att det har uppträdt en massa samhällsfarliga handlingar af viss typ, såsom dessa öfverfall på »strejkbrutare». Då det inträffar en större frekvens af sådana farliga handlingar, är det enligt min mening fullt berättigadt, att lagstiftningen stadgar straff; hade här förekommit t. ex. en massa bedrägeriförsök af folk, som gått med falska bref och förgäfves begärt att få låna pengar, skulle jag icke sagt någonting emot att gent emot denna epidemi af brott sätta in en särskild straffbestämmelse för bedrägeriförsök. Men hvad som icke kan försvaras, det är, att man ur ett och samma, straffrättsligen fullt identiskt brott, utbryter brottssubjekt af en viss klass, straffar dem och låter alla andra personer för motsvarande handlingar vara straffria: att t. ex. den strejkande, som förgriper sig på en arbetsvillig, straffas, men arbetsgifvaren, som utöfvar en dylik pression på en annan arbetsgifvare — något som långtifrån ligger utom erfarenheten — lämnas straffri. Låt vara att det förra är vanligare, men det är icke någon anledning att affatta en lag på detta enligt min mening rentaf groteska sätt. Ej mindre underlig är en sådan konsekvens, som att, om en strejkande arbetare försöker tvinga en strejkande kamrat att t. ex. slå ihjäl arbetsgifvaren, så blir detta tvångsförsök, där det icke leder till något resultat, helt enkelt — såvidt det icke i sig innehåller något fullbordadt brott, såsom våld — absolut straffritt. Att försöka tvinga någon att begå mord är i princip straffritt. Det är väl ingen rimlighet uti att ett sådant fall är straffritt, då man straffar hvarje tvångsförsök, som är riktadt på en arbetsvillig i syfte att hålla honom från arbetet. Rättvisan, som man här så mycket åberopar, borde väl leda till att denna »fundamentala oriktighet» undanröjes på det sättet att man generaliserar försöket vid detta brott, äfven om man icke i detta sammanhang kan straffa alla möjliga försök i vår lag.

Jag har anfört detta i den förvissning, att det icke finnes någon mera framkomlig väg, än den min motion angifver. Jag skall dock i frågans nuvarande läge, hvarken, herr talman, yrka bifall till den eller göra något annat yrkande.

Herr Alexanderson: Det förefaller mig, som om man kunde straffrättsligt betrakta den gärning, som behandlas i 15 kap. 22 § 2 mom. strafflagen, den s. k. Åkarpslagen i egentlig mening, på två

Om ändring af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.
(Forts.)

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

sätt. Man kan betrakta den såsom försök till sådant brott, som omnämnes i 1 mom., såsom försök till tvång af visst slag. Det är den konstruktion, som den nuvarande ordalydelsen och äfven ordalydelsen i Kungl. Maj:ts här föreliggande förslag lägger närmast till hands. Det är tydligen också denna väg, som herr Thyréen går i sin motion, då han vill befria lagrummet från dess mest skriande brister dels genom nedsättning af strafflatituden och dels genom att generalisera försöksbrottet. Men i motsats till herr Thyréen kan jag icke finna annat, än att detta hans försök har blifvit dömdt att så väl teoretiskt som praktiskt misslyckas.

Teoretiskt, därför att det väl tager hänsyn till den isolerade brottsform, som är i fråga och försöker ställa den på en riktigare basis genom att generalisera försöksbrottet, men däremot icke tager hänsyn i tillräcklig mån till vår strafflags allmänna hållning gentemot försöks straffbarhet. Och hvad herr Thyréen nämnde därom att vår lag skulle i vid utsträckning straffa på försöksstadiet, fastän i andra former, kan icke komma så mycket i betraktande, ty det blir ett helt annat förhållande i och med att man konstruerar brottet på helt annat sätt; det gör, att straffbarhet inträder under andra förutsättningar och garantier, än då gärningen konstrueras såsom försök till brott.

Men också *praktiskt*, ty man kan icke undgå att taga i betraktande den historiska situation, som föreligger. Det kommer alltid att kasta en slagskugga framåt öfver herr Thyréens generaliseringsförsök, detta, att det är en utvidgning af den gamla Akarpslagen. Det är, såvidt jag förstår, en ofrånkomligt riktig anmärkning, som herr Trygger gjorde mot herr Thyréen i fjol, och som skulle kunna vulgärt uttryckas med studentens ord om sillen: »Tror du inte, att jag känner igen dig, fastän du kommer i kapprock?» Så kommer den svenska allmänheten alltid att se herr Thyréens förbättrade Akarpslag. — Om emellertid herr Thyréens försök icke lyckats, så beror det icke på bristande skicklighet hos förslagsställaren, utan därpå att hvarje försök är dömdt att misslyckas — i det läge saken nu en gång befinner sig — som går fram den vägen att lägga hufvudvikten vid brottets karaktär af tvångsförsök. Men man kan också betrakta lagbudet i fråga på ett annat sätt — det betraktelsesätt, som högsta domstolen anlade 1899, när den bedömde det af Riksdagen antagna lagförslaget — om man nämligen i bestämmelsen ser en straffskärpning för vissa misshandelsbrott, som omnämnas i 14 kap. 13 § strafflagen och för hotelsebrott enligt 15 kap. 23 § strafflagen och säger: här föreligger en straffskärpningsbestämmelse för det fall, att detta vålds eller hots syfte är af en särskild art, åt hvilket lagstiftaren funnit sig böra gifva karaktär af synnerligen försvårande omständighet. I sak, om också icke i form, förefaller det mig, att det är på den vägen som Kungl. Maj:ts proposition gått fram. Då har den naturligtvis, bland annat, måst rätta det skriande missförhållande, som också med skärpa betonades af högsta domstolen 1899, att hotbegreppet är annorlunda och mera generellt bestämdt än det är i 15 kap. 23 § strafflagen. Jag vill naturligtvis

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

icke bestrida, att det föreslagna lagbudet icke har fullkomligt den karaktär jag nyss angaf. Den angifna tanken har icke kunnat helt realiseras, men detta beror tydligen därpå, att man måst taga hänsyn, i motsats till hvad herr Thyréén gjort, till den faktiska situationen. Då man ville modifiera lagens stadganden, fann man sig böra gifva den nya bestämmelsen en form, som lätt och klart angifver, hvaren den skiljer sig från nu gällande lag, — icke gifva brottstypen en konstruktion, hvarigenom den skulle uppträda såsom någonting nytt och främmande, hvars relation till gällande strafflag icke är så lätt att upptäcka.

För min del kan jag icke finna annat, än att Kungl. Maj:ts proposition innefattar ett acceptabelt förslag till lösning af den föreliggande frågan; jag säger *acceptabelt*, ty naturligtvis är det riktigt hvad herr Thyréén anmärkt, att det icke utplånar alla de brister, hvarmed den nuvarande lagen är behäftad. Men det är ju så, att i det här fallet måste man försöka taga hvad man kan få. Menningarna äro alltför delade, för att det skall vara någon förhoppning att kunna nå fram till hvad som nog ur rent strafflagsteknisk synpunkt vore den enda oangripliga linjen, nämligen att bortstryka hela Åkarpslagen. Kan man icke göra detta, utan bjuder kompromiss, har man att gå en af de båda vägar, hvarom jag nu talat, eller också en för oss Åkarpslagens motståndare kanske ännu mindre tillfredsställande väg. Det förefaller mig emellertid, som vore det af vikt att de, som verkligen vilja något, som hafva den uppfattning, hvilken herr Thyréén med sådan skärpa strök under, att nuvarande lagstiftning är minst sagdt otillfredsställande, söka ena sig om en linje, hvilken, om den icke fullständigt tillfredsställer, i alla fall gifver något, hvarom det kan sägas, att det utgör en väsentlig förbättring i förhållande till gällande lag. Då hafva vi å ena sidan den kungl. propositionen, som, stödd på en omfattande saklig utredning, visar, huru nuvarande lag faktiskt verkar och noggrant reder ut betydelsen af alla föreslagna modifikationer. Detta förslag har vunnit lagutskottets stöd. För de flesta af Kungl. Maj:ts föreslagna förändringar har jämväl lagrådet eller dess majoritet uttalat sig. Sålunda har lagrådet *enhälligt* yttrat sig för den ifrågasatta nedsättningen i straffsatsen, och alla de tre justitieråden i lagrådet hafva förordat begränsningen af hotbegreppet. Bakom den andra linjen står däremot tillsvidare blott *en*: en, men ett lejon, det må ju erkännas; men likvisst blott *en*. Och det är väl då icke någon förhoppning att, såsom herr Thyréén tyckte tro, i detta ögonblick skulle kunna samlas en tillräckligt enhällig opinion i Riksdagens båda kamrar kring denna linje.

Vid sådant förhållande synes det mig, att de, som verkligen vilja något, skulle känna sig manade att samlas bakom den föreliggande kungl. propositionen. Enligt min uppfattning är hvad det här gäller att vinna något verkligt stort och betydelsefullt. Åkarpslagens stora brister hafva ju, jag höll på att säga från alla kompetenta håll, jag menar framför allt från allas deras sida, som i ansvarig ställning haft att uttala sig om lagen, antingen såsom lagförslag, eller när densamma nu jämförts med det föreliggande för-

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

slaget, så enhälligt vitsordats, att jag tror det dock skall bli svårt för de allra flesta att nu ställa sig på den rena nejståndpunkt, som här nyss frambars af herr Håkanson. Det har talats mycket om den ökade bitterhet i klasskampen, som vållats genom denna lag, och för min del är jag visserligen fullkomligt öfvertygad om, att den har haft svåra följder i sådant afseende. Den har, hvilket särskildt ur högersynpunkt måste te sig såsom en bedröflig följd, drifvit otaliga skaror till socialismen. Men äfven inom socialismen har den framalstrat en riktning af helt annan art än den besinningsfulla, som nu har makten inom det socialdemokratiska arbetarpartiet. Enligt min öfvertygelse är det ändock icke där, som det största felet ligger; det är icke denna verkan som är mest ödesdiger, utan det är en, som väl för mig personligen ligger närmast till hands att se och betona, men om hvilken jag ock vågar påstå, att den rent objektivt sedt är af mer djupgående natur än den nyss afhandlade: *Akarslagen har i detta land nedsatt aktningen för lagen!*

Det skedde redan genom sättet för dess tillkomst. Bland våra gamla domareregler finnes en, som lyder så: »När domaren sitter för rätta, skall han icke vara på någon part vred, förty vreden förhindrar honom, att han icke kan besinna hvad rätt är i saken.» Hvad sålunda gäller om *lagskiparen*, det gäller ock i lika måtto om *lagstiftaren*. Men var det icke i det sinnelaget denna lag först kom till? Det skedde under en retad sinnesstämning, under en sinnesstämning, som var irriterad på grund af den sociala striden och särskildt striden mellan arbetare och arbetsgifvare, hvilken tog sig former, vid hvilka man ännu icke hunnit vänja sig och som genom sin nyhet väckte en besinningslös harm. Man kan skönja denna stämning ännu, ty den satte spår i det lagutskottsbetänkande, som förordade lagen, liksom i de debatter, som föregingo dess antagande.

Nu kan det sägas, att om så skedde, om det må vara sant, så har dock detta beslut sedan många gånger vid lugn besinning bekräftats; alla försök att afskaffa lagen hafva äfven under en helt annan sinnesstämning misslyckats. Ja, om det är bättre! Ty, såsom jag sade, efter den sakkunniga kritik, den fullständigt nedgörande kritik, som från så många auktoritativa håll beståtts denna lag, är det icke för någon möjligt att säga, att den stämmer väl öfverens med vår lags allmänna principer. Men om så är, då är det maktmissbruk som satts i stället för rättsutöfning, när man med kallt blod har velat bibehålla densamma! I den brytningstid, samhället för närvarande genomgår, då nya samhällsklasser tränga sig fram, som stå i begrepp att få ett ofantligt ökad inflytande, ett afgörande inflytande på landets framtida öden, borde en sak stå klar för de nu maktägande klasserna: att det gifves *ett heligt arf*, som de hafva mottagit af dem, som rådde före dem, och hvilket det är deras plikt att oförödt lämna vidare till sina efterföljare. Det arvet är en djupt rotad aktning för lagbunden ordning, och denna kan grundas endast på en säker känsla af att, med alla sina brister och ofullkomligheter, den bestående lagen dock är frukten af en ärlig och allvarlig sträfvan att skifta rätt åt alla. Jag vill icke säga, att

*Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

icke det arfvet i allmänhet, i stort sett, har förvaltats rätt och väl; men en stor förmyndelse, som väger upp många förtjänster, har den nuvarande generationen på sitt samvele, och det är Akarpslagen. Att nu bland de skaror, som tränga sig upp från förut varande ringa villkor och förut varande politisk betydelselöshet, på många håll råder en stämning, som är ägnad att väcka djupa bekymmer, just i fråga om aktningen för laglig ordning, det veta vi litet hvar. Men jag vill säga, att enligt min öfvertygelse det är få saker, som därtill bidragit i så hög grad som just denna lag och de spår, den har satt i den sociala striden.

Men det är icke nog härmed, utan man kan tydligt se dess förödande verkningar på rättskänslan äfven inom helt andra samhällsklasser. Jag har ett exempel på denna sak framför mig i det yttlande, Svenska arbetsgifvareföreningens förtroenderåd låtit utdela till Riksdagens ledamöter. Och det var icke utan smärtsam beklämning, jag nyss hörde en högt aktad ledamot af denna kammare och framstående domare yttra sig, visserligen i försiktigare ordalag, men dock i nära anslutning till den tankegång, som där framförts. Vid förra årets riksdag påpekade herr Thyren i Andra kammaren, att egentligen icke något hållbart skäl kan anföras för nuvarande höga straffsats; det *verkliga* skälet, hvarför man så envist håller därpå, är ett, som icke kommer fram, därför att — åtminstone var det andemeningen i hans ord — det icke anständigtvis kan framföras, nämligen att man behöfver den för att behålla häktningsrätten. Men nu har Svenska arbetsgifvareföreningens förtroenderåd med frispråkigheten hos ett enfant terrible klart och tydligt uttalat, att det just är af detta skäl, man vill bibehålla den höga straffsatsen. Man vill kunna stoppa in »de värsta våldsverkarna»; först sedan de blifvit gripna och insatta i häkte, kan det blifva ordning. Och, såsom sagdt, visserligen i mycket försiktigare ordalag, men dock följande denna uppfattning i spåren, hörde vi nyss herr Håkanson säga det-samma. I samma andedrag säger förtroenderådet, att några olaga häktningar vet man icke af; åtminstone har icke något åtal skett för sådana. *Men hvarje häktning, som är gjord på grund af de motiv, förtroenderådet och herr Håkanson sälunda åberopat, är en olaga häktning!* Det är ytterst lätt att se. Ty med den häktningsrätt, som är allmän åklagare gifven, åsyftas uteslutande att få den tilltalade med säkerhet inställd för domstolen, att hindra honom att rymma; eller ock att hindra honom att undanröja bevis. Det är sälunda uteslutande i afsikt att främja den tilltalades lagförande i behörig ordning som häktningsrätten är åklagaren gifven. Därför förblir också den häktade i häktet ända till dess domstolen första gången sammanträder, och då är det dess sak att säga, huruvida skäl föreligger att fortfarande hålla honom häktad. Enligt den uppfattning åter, som i det nämnda yttrandet utvecklats, skulle häktningsrätten användas helt enkelt därför, att man tycker det vara litet bråkigt och oroligt; det går väl öfver, säger man, om man stoppar in de värsta bråkmakarna. Man skiljer således icke på en ren polisåtgärd, som afser att för ögonblicket hejda en uppstånden

Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

orolighet, ett upplopp. och på sådant vis sätter makt bakom ordet, men hvarvid man släpper den anhållne omedelbart därpå — och på en verklig häktningsåtgärd, då den häktade kan få sitta veckor och månader i väntan på sin dom. Det kan för mig såsom sagdt icke vara annat än ett allvarligt exempel på de förvillande verkningar, som denna lagstiftning haft på rättskänslan.

De brister, som göra Åkarpsslagen till hvad den sålunda blifvit, äro ju straffsatsens höjd, beskaffenheten af hotet enligt 15 kap. 22 § strafflagen och slutligen den obegränsade åtalsrätten. Det är också på dessa tre punkter som den kungl. propositionen satt in och enligt min tanke satt in med rätta och på samma gång med stor moderation. Hvad beträffar straffsatsen, återkommer jag till den nyss omtalade, därmed sammanhängande häktningsrätten. I det omnämnda yttrandet af förtroenderådet påstås, att den häktningsstatistik, hvarmed den kungl. propositionen med ojäfviga siffror uppvisar, i hvilken förfärande utsträckning olaga häktning förekommit, skulle hänföra sig endast till storstrejken med de exceptionella förhållanden, som då rådde. Men det är icke sant. Den häktningsstatistik, på hvilken Kungl. Maj:ts proposition är byggd — det uttalas med klara och tydliga ord — gäller samtliga de fall, som alltsedan lagen trädde i kraft och intill nu passerat genom alla instanserna. Detta inkast, som gjorts mot den kungl. propositionens tungt vägande utredning om verkningarna af nuvarande lagbestämmelser, är således helt och hållet förfeladt.

Jag skall fatta mig kort — jag har tillräckligt länge eller kanske alltför länge efter förmiddagens långvariga förhandlingar uppehållit kammarens ledamöter — jag skall därför fatta mig helt kort beträffande de öfriga punkterna. Jag vill endast slå fast, att bakom den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna nedsättningen i straffsatsen står icke blott lagutskottets majoritet utan äfven enhällig högsta domstol 1899 och ett enhälligt lagråd 1912. Vidare stå bakom den begränsning af hotbegreppet, som i den kungl. propositionen är gjord, högsta domstolens majoritet 1899 och de tre justitieråden i lagrådet 1912. Hvad slutligen beträffar åtalsrätten, hafva visserligen lagrådets medlemmar gjort betänkligheter gällande och kommit till olika resultat, i det vissa af dem anse, att nuvarande regel bör bibehållas, medan enligt en ledamots åsikt steget tvärtom bör tagas fullt ut, så att allmänna åklagarens åtalsrätt helt och hållet bör göras beroende af angivelse. Kungl. Maj:ts proposition går en medelväg mellan dessa olika ståndpunkter och öfverensstämmar med det förslag, som i fjol i denna kammare framfördes af herr Rogberg och som vann Andra kammarens bifall på yrkande af herr Thyrén. Då man nu i år mot den kungl. propositionens ståndpunkt att låta åtalsrätten bero på huruvida allmän säkerhet och ordning hotas, gör gällande samma betänkligheter som i fjol, undrar jag, huruvida man icke glömmer, att det här gäller en brottskategori af helt annan och mera begränsad art. I fjol i herr Thyréns motion och hans yrkande var det fråga om försök till tvång öfver hufvud taget, och då kan man, såsom det också invändes från aktade ledamöter

just i denna kammare, säga, att det vore att ställa väl höga anspråk på våra åklagares omdömesförmåga. Här, i den kungl. propositionen, gäller det endast ett begränsadt slag af kriminaliserade försök, d. v. s. just det försök till tvång mot arbetsvilliga, som förmäles i den 22 §:s 2 mom.; och detta ställer, så vidt jag förstår, saken i väsentligen annan dager. Det är mycket lättare för en åklagare att handhafva bestämmelsen och bedöma, huruvida allmän ordning och säkerhet må anses vara satta i fara, i sådant fall, än det skulle vara, när det gäller t. ex. försök till utpressning och tvångsförsök af hvarjehanda art.

Jag tillåter mig icke längre att uppehålla kammarens tid, utan anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Då tiden var långt framskriden, beslöt kammaren, på framställning af herr talmannen, att till aftonsammanträdet uppskjuta den fortsatta behandlingen af föreliggande utlåtande afvensom handläggningen af återstående ärenden på föredragningslistan.

*Om ändring
af 15 kap.
22 och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser

dels till Konungen:

nr 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 200, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt bankinspektören R. H. Benckert;

nr 201, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af årligt understöd åt förre arbetsledaren vid telegrafverket H. A. Olsson;

nr 202, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; samt

nr 204, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering af distriktsveterinärer med flere;

dels ock, nr 203, till fullmäktige i riksbanken, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 41, i anledning af väckt motion om ändring af § 55 i riksdagsordningen;
statsutskottets

memorial nr 131, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om beräknande af anslag för år 1913 för anordnande af telefonförbindelse med Gottland; och

utlåtande nr 132, i anledning af väckt motion i fråga om kostnader för understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd);

bankoutskottets utlåtande nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehafvares rätt till pension; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 24, i fråga om en af herr Winberg inom Andra kammaren väckt motion, nr 227, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om en förhandlingsordning mellan vissa statens tjänstemän och arbetare samt vederbörande verks styrelser och underlydande förvaltningar; samt

nr 25, i fråga om en af herr Rydén inom Andra kammaren väckt motion, nr 76, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för oäkta barn att erhålla vetskap om sina föräldrar.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 4,34 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
